

Diagnoza trzeciego sektora i wolontariatu w Poznaniu

RAPORT Z BADAŃ
PUBLIC PROFITS

POZNAŃ, GRUDZIEŃ 2021

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETOWYCH MIASTA POZNANIA

Spis treści

1.	Wprowadzenie	2
2.	Metodologia badawcza	3
2.1.	Analiza danych zastanych	3
2.2.	Ankieta internetowa w trzecim sektorze	4
2.3.	Ankieta internetowa w trzecim sektorze	4
2.4.	Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo	5
2.5.	Indywidualne wywiady pogłębione	5
2.6.	Zogniskowane wywiady grupowe	6
3.	Organizacje społeczne i wolontariat w Świetle danych zastanych	7
3.1.	Liczebność organizacji pozarządowych	7
3.2.	Funkcjonowanie organizacji pozarządowych	15
4.	Organizacje społeczne w Świetle badań własnych	19
4.1.	Inwentaryzacja podmiotów działających na rzecz miasta Poznania	19
4.2.	Stan i potencjał organizacji pozarządowych w Poznaniu	20
4.3.	Aktywność organizacji społecznych	29
4.4.	Identyfikacja potrzeb trzeciego sektora	43
4.5.	Wolontariat w organizacjach pozarządowych	50
4.6.	Organizacje społeczne w czasie pandemii	55
4.7.	Uwagi	58
5.	Mieszkańcy Poznania o wolontariacie	59
5.1.	Dane społeczno-demograficzne	59
5.2.	Postawy wobec Życia społecznego w Polsce	61
5.3.	Źródła informacji o wolontariacie	68
5.4.	Doświadczenia wolontariuszy	73
5.5.	Potrzeby	80
5.6.	Wolontariat organizowany branżowo	81
6.	Najważniejsze obserwacje	83
6.1.	Organizacje pozarządowe	83
6.2.	Wolontariat	86

1. Wprowadzenie

Niniejszy dokument jest raportem z badań, których zasadniczym celem była **diagnoza stanu trzeciego sektora w Poznaniu i wolontariatu**. Kontekstem prowadzonych była przede wszystkim potrzeba głębszego przyjrzenia się sytuacji poznańskich organizacji pozarządowych, ich problemom i barierom rozwoju. Ponadto, wobec braku podobnych badań przyjęto, że badanie będzie również podporządkowane uchwyceniu stanu poznańskiego wolontariatu i możliwości jego upowszechnienia wśród organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Poznania. Wnioski i rekomendacje płynące z przeprowadzonej diagnozy stanu poznańskiego trzeciego sektora oraz wolontariatu mają stać podstawą działań lokalnych instytucji, a w szczególności Miasta Poznania, w kierunku wsparcia i uefektywnienia współpracy tych środowisk.

Diagnoza miała na celu pokazać stan trzeciego sektora, w tym wolontariatu w Poznaniu uwzględniając następujące cele szczegółowe:

- Cel (1) - określenie stanu faktycznego poznańskiego wolontariatu i możliwości jego upowszechniania wśród organizacji pozarządowych oraz mieszkańców Poznania; w tym pożądane kanały komunikacji z wolontariuszami
- Cel (2) - inwentaryzacja poznańskiego wolontariatu wraz z jego potencjałem
- Cel (3) - identyfikacja potrzeb wolontariuszy, oszacowanie stanu realizacji tych potrzeb poprzez analizę oferty wolontariatu dostarczanej przez organizacje pozarządowe i Miasto Poznań
- Cel (4) - identyfikacja narzędzi i działań niezbędnych do zaspokojenia potrzeb wolontariuszy i organizatorów wolontariatu (organizacji pozarządowych, Miasta Poznania)
- Cel (5) - porównanie uzyskanych danych, informacji do danych/informacji uzyskanych w ramach raportu z diagnozy trzeciego sektora i wolontariatu w Poznaniu w 2017 r., w tym: 1. inwentaryzacja organizacji pozarządowych działających na terenie Poznania; 2. stan i potencjał organizacji pozarządowych w Poznaniu; 3. identyfikacja potrzeb trzeciego sektora w kontekście współpracy z Miastem, także w kontekście rozwijania wolontariatu
- Cel (6) - wyznaczenia możliwego kierunku wolontariatu.

2. Metodologia badawcza

2.1. Analiza danych zastanych

Analiza danych wtórnych [desk reserach] to poszukiwanie informacji, które już istnieją. Często polega ona na analizie danych zgromadzonych przez inne podmioty i instytucje. Zaletą tego rodzaju analizy jest zazwyczaj szybkość oraz niski koszt. Wadą jest z kolei to, że dostępne informacje zazwyczaj nie odpowiadają w pełni na postawiony problem badawczy, a dostęp do odpowiednich danych jest często ograniczony, natomiast same dane mogą być nieaktualne.

Poniżej przedstawiamy kroki, które zostały podjęte w celu **zapewnienia jak największej efektywności** analizy istniejących już Źródeł na temat sytuacji trzeciego sektora:

1. sporządzenie spisu Źródeł informacji dostępnych u Zleceniodawcy,
2. przeszukiwanie baz danych,
3. sprawdzenie, czy istnieją badania syndykatowe (tj. prowadzone dla kilku podmiotów jednocześnie),
4. odwołanie się do prac zawierających odnośniki do Źródeł danych,
5. odwołanie się do Źródeł zewnętrznych,
6. ocena jakości zebranych informacji.

Analiza danych dotyczyła poniższych grup danych i publikacji:

- Bazy danych organizacji Klon/Jawor (www.ngo.pl)
- Krajowy Rejestr Sądowy
- Dane Głównego Urzędu Statystycznego pochodzące z Banku Danych Lokalnych: aktywne fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne:
 - Organizacje wg formy prawnej
 - Organizacje wg klasy zatrudnienia
 - Organizacje wg maksymalnego terytorialnego zasięgu głównej działalności
 - Organizacje wg rodzaju działalności
 - Organizacje wg rodzaju i udziału
 - Organizacje wg typu gminy
 - Organizacje wg wielkości przychodów
 - Pracujący w organizacjach
 - Przeciętna liczba zatrudnionych w organizacjach
 - Wolontariusze i członkowie organizacji
- Dane serwisu Moja Polis:
 - liczba fundacji i stowarzyszeń poza OSP
 - liczba OSP
 - liczba klubów sportowych
 - liczba wspólnot parafialnych
 - liczba organizacji pożytku publicznego
 - liczba związków zawodowych
 - liczba organizacji gospodarczych i zawodowych
- Literatura przedmiotu:
 - Aktywności i doświadczenia Polaków w 2018 roku - komunikat z badań; CBOS; Warszawa 2019
 - Diagnoza e –wolontariatu i platformy TuDu.org.pl; Fundacja Dobra Sieć, 2021.

- Organizacje pozarządowe w czasach pandemii; Zróbmy Badanie; Monika Makuch i Anna Chmielewska; Warszawa, 2020
- Raport o obojętnieniu. Nie odwracaj się; Szlachetna Paczka i Akademia Przyszłości, Warszawa 2021
- Organizacje pozarządowe w Poznaniu, Wstęp (Ewa Gałka), Kronika Miasta Poznania „Społeczny Poznań”, 2021

2.2. Ankieta internetowa w trzecim sektorze

P podstawą diagnozy trzeciego sektora i wolontariatu w Poznaniu były badania ilościowe, zrealizowane techniką wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo. Organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego często charakteryzują się tym, że ich siedziba nie zawsze jest „aktywna”, pracownicy takich podmiotów nie są zatrudnieni na stałe i ich obecność w siedzibie nie jest stała. Z tego względu **rekomendowaliśmy przeprowadzenie badania ilościowego techniką ankiety internetowej (CAWI).**

Badanie za pomocą **ANKIETY INTERNETOWEJ [CAWI]** opierało się na specjalnie przygotowanym skrypcie na platformie Webankieta.pl, umożliwiającym respondentom udzielenie odpowiedzi na pytania zawarte w narzędziu. Automatyczny system filtrowania odpowiedzi gwarantował bezbłądność wypełnienia ankiet oraz pełną poprawność logiczną.

W oparciu o bazy danych zidentyfikowane w toku analizy desk research (w szczególności baza danych Klon-Jawor, KRS oraz bazy danych będące w zasobach Urzędu Miasta Poznania) utworzono listę poznańskich organizacji pozarządowych i innych działających na rzecz mieszkańców Poznania. Operat zawierał **1795** podmiotów, z tym, że do 1590 organizacji dysponowano adresami mailowymi (niekiedy więcej niż jednym), w tym 1527 – numerami telefonów, w przypadku 52 organizacji nie posiadano ani numeru telefonu, ani adresu mailowego.

Łącznie, techniką CAWI zrealizowano 268 pełnych ankiet z aktywnie działającymi podmiotami.

2.3. Ankieta internetowa w trzecim sektorze

Dodatkowo, w ramach badania CAWI zostały przeprowadzone dwa badania techniką ankiety internetowej wśród mieszkańców Poznania:

- Reprezentatywne badanie wśród osób uczący się/ studiujących/ pracujących lub mieszkających w Poznaniu na próbie N=384 badanych (panel internetowy Ariadana)
- Badanie wśród osób uczący się/ studiujących/ pracujących lub mieszkających w Poznaniu jednocześnie mających doświadczenia wolontariackie na próbie N=75 (ankieta dystrybuowana za pośrednictwem mediów społecznościowych).

Celem wspomnianych badań było zdiagnozowanie potrzeb i oczekiwań poznaniaków w obszarze wolontariatu.

2.4. Wywiady telefoniczne wspomagane komputerowo

Z uwagi na trudności w skontaktowaniu się z częścią organizacji pozarządowych występujących w operacie **komplementarnie zastosowano technikę wywiadu telefonicznego.** Narzędzie wykorzystane do realizacji ankiety internetowej było tożsame

z narzędziem do ankiety internetowej, co umożliwiło integrację obu baz danych na potrzeby analiz ilościowych.

Badanie ilościowe zostało przeprowadzone techniką **wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo** (CATI - Computer Assisted Telephone Interviewing). Ankieterzy używając telefonu, zadają widoczne na ekranie pytania kwestionariusza wywiadu i za pomocą klawiatury zaznaczają i zapisują odpowiedzi respondentów, które są automatycznie wprowadzane do pamięci komputera. Program na bieżąco kontroluje postępy badania oraz sprawdza pracę teleankieterów, kontroluje się również próbę badawczą. Pierwsze wyniki dostępne są niemal od razu po zakończeniu badania. Taka procedura pozwoliła na zlikwidowanie przepisywania i kodowania, zmniejszając prawdopodobieństwo błędów ankierskich, oszczędzając czas i dostarczając wszystkich niezbędnych danych statystycznych.

Badanie, realizowane w okresie od połowy listopada do pierwszego tygodnia grudnia miało charakter dwustopniowy.

Drugim poziomem realizacji badania telefonicznego była realizacja inwentaryzacji i realizacja wywiadów pozwalająca uzupełnić założoną próbę badawczą, N=300 aktywnie działających organizacji. Łącznie, techniką CAT zrealizowano 35 pełnych ankiet z aktywnie działającymi podmiotami.

2.5. Indywidualne wywiady pogłębione

Drugim etapem badania, mającym na celu wyjaśnienie i pogłębienie wniosków dot. diagnozy trzeciego sektora i wolontariatu w Poznaniu uzyskanych w toku wywiadów telefonicznych (CATI) i ankiet internetowych (CAWI) była realizacja indywidualnych wywiadów pogłębionych.

INDYWIDUALNY WYWIAD POGŁĘBIONY [IDI] (ang. *Individual In-Depth Interview*) to jedna z bardziej popularnych metod badań jakościowych, polegająca na szczegółowej, wnikliwej rozmowie z wybranymi respondentami. Umożliwiają dotarcie do precyzyjnych i pogłębionych informacji. Wywiad odbył się na podstawie specjalnie przygotowanego narzędzia badawczego – scenariusza wywiadu, którego celem jest uporządkowanie i wystandaryzowanie prowadzonej rozmowy. W ramach badania zrealizowano 13 IDI, z udziałem:

- Przedstawiciele sektora publicznego – N=2
- Przedstawiciele przedsiębiorstw z branży usług dla publiczności oraz handlu home decor – N=2
- Przedstawiciele organizacji pozarządowych, N=2:
 - o Organizacja działająca na rzecz osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, specjalizująca się w tematyce rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i rozwijania działań wolontariackich
 - o Organizacja działająca na rzecz edukacji i wzrostu świadomości w dziedzinie medycyny i opieki paliatywnej oraz w zakresie bezpośredniej pomocy chorym i ich rodzinom
- Przedstawiciele poznańskiego środowiska akademickiego (UAM i UE w Poznaniu)
- Przedstawiciele środowiska szkolnego na poziomie szkoły podstawowej, koordynatorzy szkolnego wolontariatu (N=2)
- Przedstawiciele środowiska szkolnego na poziomie szkoły średniej, koordynatorzy szkolnego wolontariatu (N=2)
- Odbiorcy działań wolontariackich, jednostki miejskie z obszaru pomocy społecznej i sportu.

Czas trwania pojedynczego wywiadu wyniósł ok. 60 min. Realizacja wywiadów miała miejsce w okresie październik - listopad.

2.6. Zogniskowane wywiady grupowe

Kolejnym etapem badania, mającym na celu wyjaśnienie i pogłębienie danych dot. diagnozy wolontariatu w Poznaniu uzyskanych w toku wywiadów telefonicznych (CATI), ankiet internetowych CAWI) i indywidualnych wywiadów pogłębionych (IDI) była realizacja zogniskowanych wywiadów grupowych wśród poznańskich wolontariuszy.

ZOGNISKOWANY WYWIAD GRUPOWY [FGI] (ang. *Focus Group Interview*) stanowi jedną z metod badań jakościowych, polegającą na wspólnej dyskusji grupy respondentów/ uczestników wywiadu na zadany z góry temat / grupę tematów. W trakcie wywiadu grupowego podejmowane były pytania badawcze o charakterze eksploracyjnym, próby wyjaśniania i zrozumienia zjawisk, motywacji, postaw, zachowań bez intencji wyrażania badanej rzeczywistości w sposób liczbowy i czysto opisowy. W przypadku tego typu badania analizie podlegały nie tylko indywidualne opinie wyrażane przez poszczególne osoby, ale też interakcje i wyniki konfrontacji różnych opinii na prezentowany temat. Celem ustrukturyzowania rozmowy opracowany został scenariusz FGI.

W ramach badania zorganizowano cztery grupy fokusowe, w których reprezentowane były różne grupy wolontariuszy, w tym wolontariusze - seniorzy, wolontariusze współpracujący w organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz pomocy dzieciom, szeroko rozumianej pomocy społecznej, edukacji czy zwierząt

Czas trwania spotkania w ramach każdej z grup fokusowych wyniósł ok. 90 min. Realizacja wywiadów miała miejsce w listopadzie.

3. Organizacje społeczne i wolontariat w świetle danych zastanych

W prezentowanym rozdziale, na podstawie danych zastanych, przedstawiono najbardziej aktualny obraz stanu sektora organizacji pozarządowych oraz zjawiska wolontariatu wyłaniający się z przeprowadzonych dotychczas badań. Wnioski wynikające z analizy publikacji statystycznych oraz opracowań eksperckich stanowią punkt odniesienia dla wyników badań przeprowadzonych w Poznaniu, zaprezentowanych w dalszej części opracowania. Przedstawione zostaną charakterystyki dotyczące liczebności organizacji pozarządowych, a także funkcjonowania podmiotów zaliczanych do trzeciego sektora, biorąc pod uwagę takie aspekty funkcjonowania jak: zasięg działalności, ich wiek, lokalizację, przedmiot i adresatów działalności, kwestie finansowe, skala zatrudnienia i zaangażowania wolontariuszy.

3.1. Liczebność organizacji pozarządowych

3.1.1. Sektor organizacji pozarządowych – najważniejsze pojęcia

Za kluczowy dla funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz zjawiska wolontariatu w Polsce akt prawny należy uznać obowiązującą od 2003 r. Ustawę o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j., Dz. U. z 2020 r. poz. 1057). Ustawa ta definiuje organizacje pozarządowe jako wszelkie „niedziałające w celu osiągnięcia zysku osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia” (art. 3. ust. 2. pkt 2. Ustawy), jednocześnie z katalogu tego wyłączając jednostki sektora finansów publicznych, przedsiębiorstwa, instytuty badawcze i spółki prawa handlowego będące państwowymi bądź samorządowymi osobami prawnymi (art. 3. ust. 2. pkt 1. Ustawy). Prawna definicja obejmuje zatem bardzo szeroki katalog znacznie różniących się od siebie organizacji, takich jak stowarzyszenia, fundacje, koła gospodyń wiejskich, partie polityczne, związki zawodowe czy też samorządy zawodowe¹. W tak zakreślonych ramach pojęciowych organizacji pozarządowej mieszczą się zatem bardzo różne podmioty, funkcjonujące w różnych realiach i uwarunkowaniach. Część z tego rodzaju organizacji może prowadzić działalność gospodarczą, inne nie są do tego uprawnione. Nie wszystkie wymienione organizacje mogą otrzymywać dotacje czy też uzyskać status organizacji pożytku publicznego.

Dominujące współcześnie definicje sektora organizacji pozarządowych (określanego również mianem „trzeciego sektora”, „sektora NGO” czy też sektora „non-profit”) nie pozwalają na jednoznaczne wyznaczenie zakresu podmiotowego sektora, gdyż określenie jego granic jest silnie związane z kontekstem instytucjonalnym oraz uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi danego kraju lub regionu². Odnosząc się do polskich realiów należy stwierdzić, że w opracowaniach eksperckich i różnego rodzaju innych publikacjach dotyczących tematyki funkcjonowania organizacji pozarządowych nie zawsze panuje zgodność co do zakresu pojęciowego. Dlatego szczególnie w przypadku charakterystyk ilościowych prezentowanych w różnych źródłach mogą pojawić się daleko idące rozbieżności wynikające z odmienności przyjętych definicji.

W polskiej statystyce publicznej Główny Urząd Statystyczny w zakresie badań organizacji non-profit przyjmuje międzynarodową definicję rekomendowaną przez Organizację Narodów Zjednoczonych³, zgodnie z którą do sektora non-profit zalicza się podmioty spełniające następujące warunki:

¹ P. Adamiak, B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r. Raport z badań”. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2016, s. 27.

² „Sektor Non-Profit w 2014 r.”, Studia i Analizy Statystyczne, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2016, s. 15.

³ „Handbook on Non-Profit Institutions in the System of National Accounts”, United Nations, New York 2003, s. 18-20.

- są w odpowiednim stopniu sformalizowane (np. w wyniku zarejestrowania we właściwym urzędzie) lub przynajmniej ich cele, sposób działania i struktura mają charakter trwały;
- są instytucjonalnie odrębne od administracji publicznej;
- nie są nastawione na zysk (nie rozdzielają ewentualnej nadwyżki między swoich członków, pracowników itp.);
- są samorządne (władze i kierunki działania określane są wewnątrz organizacji);
- charakteryzują się dobrowolnością uczestnictwa w działalności organizacji⁴.

Jednocześnie w praktyce prezentowania danych w statystyce publicznej rozdziela się pojęcie organizacji non-profit od organizacji pozarządowych (oraz sektora organizacji pozarządowych), stosując w drugim przypadku trzy spośród pięciu wcześniej wymienionych kryteriów klasyfikacyjnych:

- charakter formalny (osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów prawa);
- separacja od administracji publicznej (organizacje niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych);
- charakter niezarobkowy (niedziałające w celu osiągnięcia zysku).

W swoich opracowaniach Główny Urząd Statystyczny prezentuje dane odnoszące do się zatem do następującej grupy podmiotów:

- fundacje działające na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach;
- stowarzyszenia posiadające osobowość prawną działające na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, tj. typowe stowarzyszenia, związki stowarzyszeń, ochotnicze straże pożarne, a także stowarzyszenia sportowe;
- organizacje społeczne podobne do stowarzyszeń, tzn. jednostki, do których w pewnych zakresach stosuje się Prawo o stowarzyszeniach, lecz ich funkcjonowanie regulują odrębne ustawy (np. Polski Czerwony Krzyż, Polski Związek Działkowców, Polski Związek Łowiecki i koła łowieckie);
- społeczne podmioty wyznaniowe, czyli jednostki organizacyjne Kościoła katolickiego oraz innych kościołów i związków wyznaniowych, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- organizacje samorządu gospodarczego działające na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych i ustawy z dnia 22 marca 1989 r. o rzemiośle;
- organizacje samorządu zawodowego rolników, działające na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych i ustawy z dnia 8 października 1982 r. o społeczno-zawodowych organizacjach rolników;
- organizacje samorządu zawodowego niektórych przedsiębiorców działające na podstawie ustawy z dnia 30 maja 1989 r. o samorządzie zawodowym niektórych podmiotów gospodarczych, w tym w szczególności przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie transportu, handlu, gastronomii i usług oraz działające na mocy odrębnych ustaw, np. samorządy zawodów prawniczych, lekarskich⁵.

Nieco węższy zakres znaczeniowy przypisuje sektorowi organizacji pozarządowych Stowarzyszenie Klon/Jawor prowadzące od niemal dwudziestu lat stały monitoring kondycji organizacji pozarządowych w Polsce. Najbardziej aktualne zakończone badania zostały przeprowadzone w 2018 r.

⁴ „Zeszyt metodologiczny. Organizacje non-profit: stowarzyszenia, fundacje, samorząd gospodarczy i zawodowy oraz społeczne jednostki wyznaniowe”. Urząd Statystyczny w Krakowie, Departament Badań Społecznych GUS. Kraków, Warszawa, 2019, s. 9.

⁵ „Zeszyt metodologiczny. Organizacje non-profit: stowarzyszenia...”, op. cit., s. 9-10.

na próbie $n=1300$ losowo dobranych NGO. W roku kolejnym został opublikowany raport z badań⁶. W przypadku tego badania⁷ za podmioty należące do sektora pozarządowego uznaje się jedynie fundacje i stowarzyszenia (z wyłączeniem Ochotniczych Straży Pożarnych – OSP). Autorki przyjęcie węższej definicji trzeciego sektora argumentują przede wszystkim kwestią zbliżonych warunków funkcjonowania podmiotów prowadzących swoją działalność w formie fundacji bądź stowarzyszenia oraz tym, że łączna liczba fundacji i stowarzyszeń stanowi około 80% wszystkich organizacji zaliczonych do sektora pozarządowego *sensu largo* (czyli według zakresu pojęciowego przyjmowanego w statystyce publicznej). W tym miejscu warto wyjaśnić pojęcia fundacji oraz stowarzyszenia.

Fundacje zalicza się do instytucji, które działają głównie w gospodarce rynkowej. Są to najczęściej instytucje, których zadaniem jest korygowanie wad rynkowej i publicznej dystrybucji usług. Nie są one nastawione na osiągnięcie zysku, lecz na realizację potrzeb społecznych.

Stowarzyszenia, podobnie jak fundacje, należą do organizacji pozarządowych, których zadaniem jest realizowanie celów społecznie użytecznych, jednak stowarzyszenia zaspokajają w głównej mierze potrzeby swoich członków, zaś fundacje zmierzają do zaspokojenia potrzeb osób niebędących ich członkami. Jako podstawę działania stowarzyszenia wskazuje się członków, w przypadku fundacji – majątek. O celach działalności stowarzyszenia decydują członkowie, natomiast cel i kierunek działalności fundacji określa fundator.

Z uwagi na odmienne sposoby definiowania zakresu pojęciowego sektora organizacji pozarządowych, w dalszej części opracowania wyraźnie wskazane zostanie źródło pochodzenia charakterystyk ilościowych dotyczących sektora pozarządowego wraz z precyzyjnym wskazaniem zakresu definicyjnego.

3.1.2. Wielkość i charakterystyka sektora organizacji pozarządowych

Według definicji trzeciego sektora przyjętej w statystyce publicznej, przywoływanej w najbardziej aktualnym monograficznym wydawnictwie poświęconym tej tematyce („Sektor non-profit w 2018 r.”) w Polsce na koniec 2018 r. zarejestrowanych było i aktywnie prowadziło działalność ok. 101 tys. organizacji pozarządowych (wielkość ta odnosi się wyłącznie do organizacji rejestrowych, w więc nie obejmuje stowarzyszeń zwykłych oraz przyparafialnych organizacji Kościoła katolickiego). W strukturze sektora najliczniejszą grupę stanowią stowarzyszenia i podobne organizacje społeczne w liczbie ponad 69 tys. organizacji, następnie fundacje 14,5 tys. podmiotów, związki zawodowe – 12,5 tys. podmiotów. Pozostałe kategorie (samorząd gospodarczy, społeczne podmioty wyznaniowe, organizacje pracodawców i partie polityczne) były reprezentowane zdecydowanie mniej licznie (por. wykres 1.). Warto wspomnieć, że w porównaniu z rokiem 2014 r., kiedy prowadzone była poprzednia edycja badania sektora non-profit, liczebność poszczególnych kategorii organizacji nie uległa znaczącym zmianom. Jedynie w przypadku fundacji odnotowano wzrost ich liczby o niemal 4 tys., przy jednoczesnym spadku liczebności wśród stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych o blisko 3 tys. jednostek.

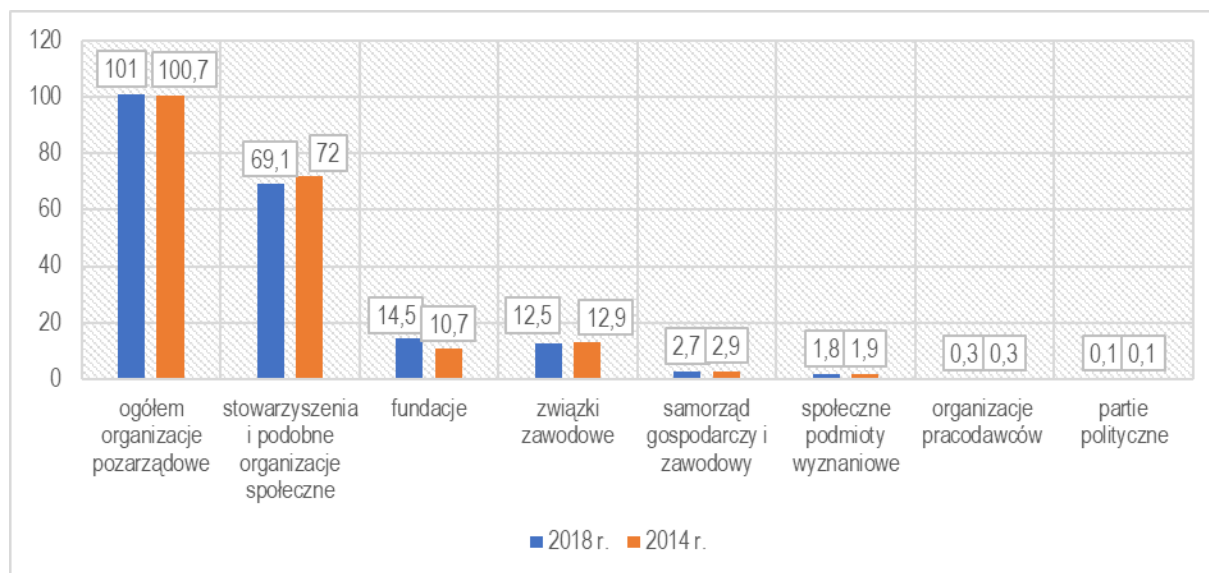
Blisko 9,3 tys. podmiotów zaliczanych do trzeciego sektora posiadało status organizacji pożytku publicznego (OPP). O status taki, niezależnie od swojej formy prawnej, mogą ubiegać się organizacje pozarządowe świadczące działalność społecznie użyteczną prowadzoną w sferze działań

⁶ B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019.

⁷ Warto dodać, że w momencie przygotowania niniejszego opracowania (grudzień 2021 r.) trwa realizacja kolejnej 9. edycji ogólnopolskiego badania „Kondycja organizacji pozarządowych w Polsce”. Wyniki badania zostaną opublikowane najprawdopodobniej w 2022 r. na portalu organizacji pozarządowych www.ngo.pl (Źródło: <https://publicystyka.ngo.pl/kondycja-2021-trwa-badanie-organizacji>)

publicznych. Status organizacji pożytku publicznego daje tego rodzaju podmiotom pewne przywileje, m.in. prawo do otrzymywania środków 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, które wskażą daną organizację w deklaracji rocznej PIT, zwolnienie od podatku dochodowego od osób prawnych, podatku od nieruchomości, opłat od czynności cywilnoprawnych, opłat skarbowych i sądowych w odniesieniu do prowadzonej działalności pożytku publicznego czy też możliwość bezpłatnego informowania o swojej działalności przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji.

Wykres 1. Liczba organizacji pozarządowych w Polsce w 2014 i 2018 r. - porównanie

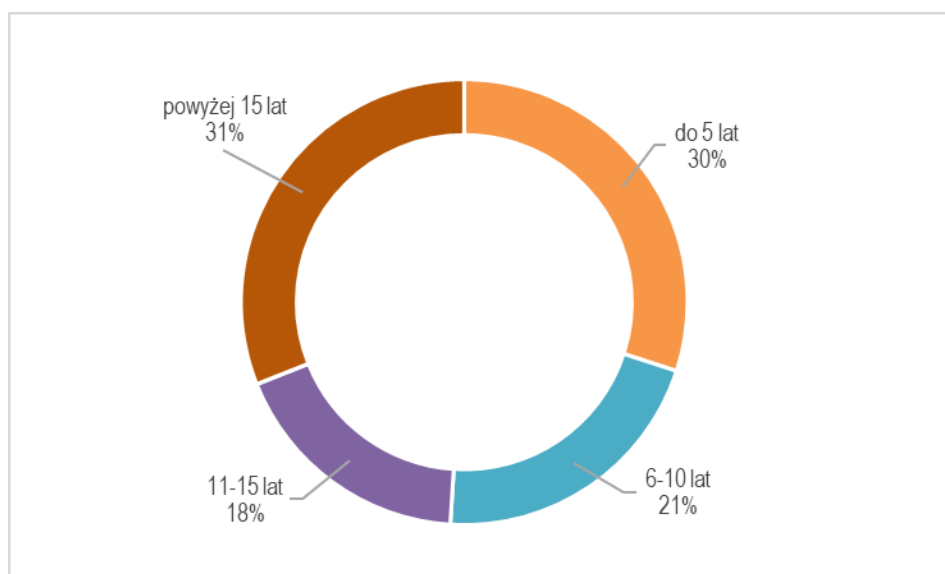
Źródło: „Sektor non-profit w 2018 r.”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa-Kraków 2020, s. 31.

Badania Stowarzyszenia Klon/Jawor⁸ wskazują, iż łączna liczba rzeczywiście funkcjonujących stowarzyszeń i fundacji wyniosła w 2018 r. odpowiednio ok. 80 tys. podmiotów (szacunki wskazują, że około 1/3 zarejestrowanych w bazie REGON podmiotów nie wykonuje w sposób aktywny swojej działalności). Jeżeli chodzi zatem o rząd wielkości, oszacowania te są zgodne z danymi prezentowanymi przez Główny Urząd Statystyczny (przy odmiennie przyjętym zakresie definicyjnym). Autorki raportu wskazują, że w odniesieniu do charakterystyk ilościowych sytuacja w sektorze wydaje się być stabilna – między kolejnymi edycjami badania (w porównaniu do 2015 r.) nie zachodzą duże zmiany dotyczące liczby aktywnych podmiotów. Z drugiej strony może to budzić obawę, iż w odniesieniu do tej formy aktywności społecznej odnotowuje się pewną stagnację czy też zahamowanie rozwoju.

Podobne wnioski można wysnuć analizując długość funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce (wykres 2.). Organizacje najmłodsze (do 5 lat działalności) są reprezentowane równie licznie jak najstarsza kategoria NGO, działająca ponad 15 lat – udział obydwu tych grup w sektorze wynosi po około 30%. Pozostałe dwie kategorie (6-10 lat oraz 11-15 lat) mają łączny udział w strukturze na poziomie około 40%. Zestawienie tych danych ze strukturą „wiekową” organizacji pozarządowych sprzed dekady pokazuje dość niepokojący trend – jeszcze 10 lat temu organizacji o najkrótszym stażu działania było ponad 3-krotnie więcej niż organizacji najstarszych.

⁸ B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, op. cit., s. 9. .

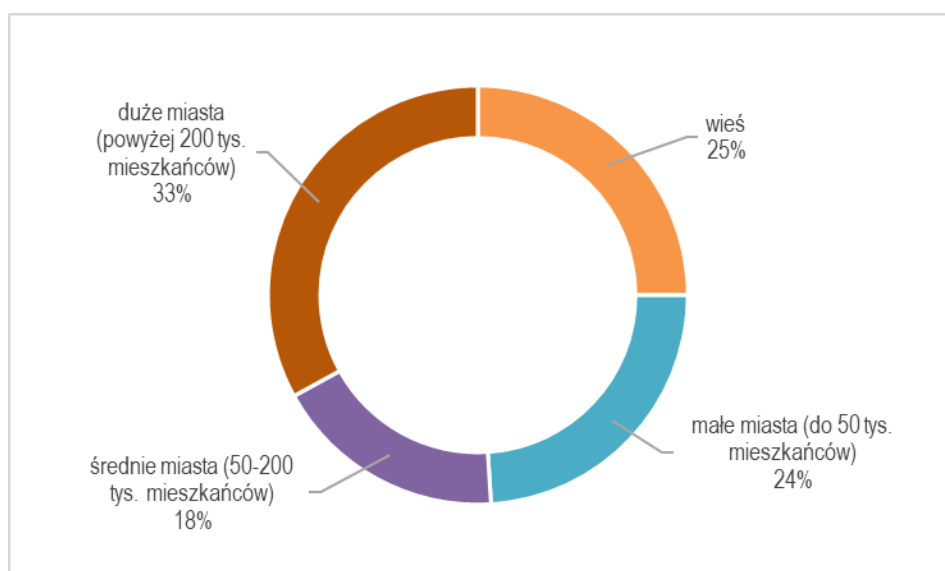
Wykres 2. Długość funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce w 2018 r.

Źródło: B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 9.

Struktura działalności organizacji pozarządowych według miejsca ich siedziby pokazuje na dosyć wyrównaną dystrybucję tych podmiotów wśród różnych kategorii wielkościowych polskich miast i wsi (wykres 3.). Najwięcej organizacji pozarządowych jako swoją siedzibę wskazuje duże miasta (powyżej 200 tys. mieszkańców) – w miastach tych zlokalizowany jest co trzeci polski NGO. Pozostałe kategorie są reprezentowane w dość podobnym udziale (z wyjątkiem miast średnich 50-200 tys. mieszkańców). Warto podkreślić przy tym fakt, że co czwarta organizacja pozarządowa ma swoją siedzibę na wsi.

Wykres 3. Struktura organizacji pozarządowych wg miejsca siedziby

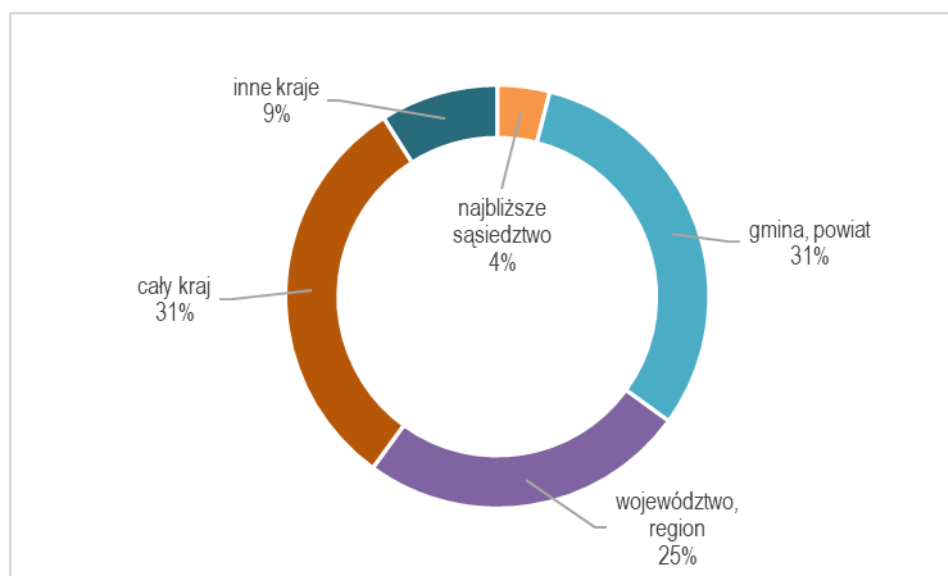

Źródło: B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 10.

W odniesieniu do deklarowanej skali działalności organizacji pozarządowych prawie jedna trzecia badanych jednostek wskazuje na działalność ogólnopolską (por. wykres 4.), z kolei co czwarta

organizacja działa na skalę regionalną. W swoim najbliższym otoczeniu (łącznie wskazania na najbliższe sąsiedztwo oraz gminę i powiat – ok. 35%) działa co trzeci podmiot. Wydaje się, że może to potwierdzać tezę o postępującej profesjonalizacji sektora oraz jego stabilizacji związanej ze strukturą „wiekową” organizacji trzeciego sektora. Długo działające podmioty zapewne mają naturalną tendencję do rozszerzania zasięgu swoich działań wraz ze wzrostem organizacji (zwiększaniem liczby członków, zatrudnienia, liczby osób pracujących na rzecz organizacji czy też poprawą sytuacji finansowej podmiotu). Jednocześnie porównując wyniki uzyskane w 2018 r. do danych z poprzedniej edycji badania⁹ nie są widoczne duże różnice w odniesieniu do rozszerzenia skali działalności (w badaniu w roku 2015 działanie na skalę ogólnokrajową deklarowało 28% organizacji pozarządowych, na skalę regionalną – 25% podmiotów, najbliższe sąsiedztwo oraz gmina i powiat – łącznie 37%).

Wykres 4. Skala działalności organizacji pozarządowych

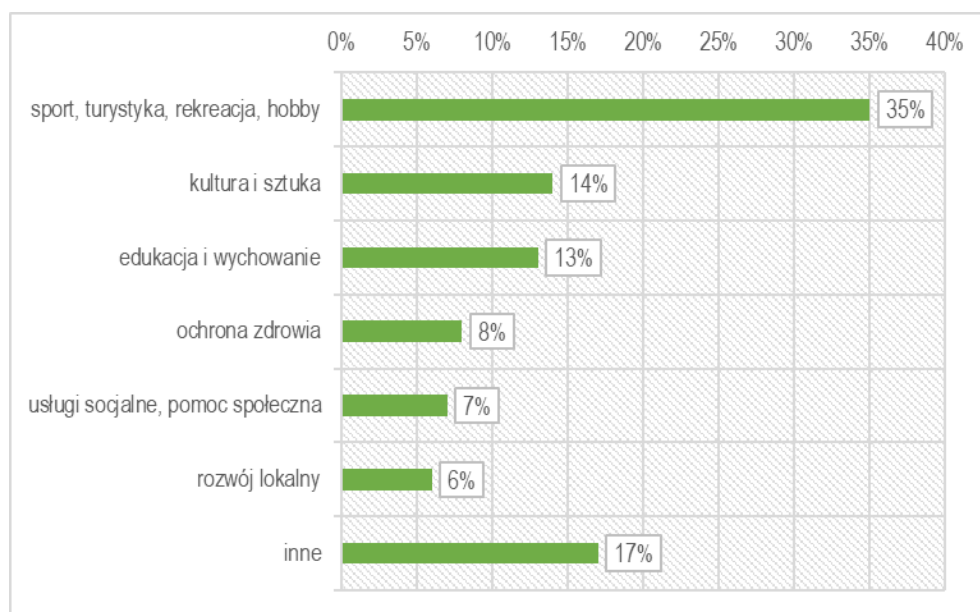
Źródło: B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 10.

Jako główny przedmiot swojej działalności organizacje pozarządowe najczęściej wskazują działania odnoszące się do sportu, turystyki, rekreacji oraz hobby – tego typu aktywność deklaruje ponad 1/3 badanych podmiotów (por. wykres 5.). Na kolejnych miejscach jeżeli o kierunki działalności znalazły się kultura i sztuka (około 14% podmiotów, czyli ponad 11 tys. organizacji), edukacja i wychowanie (13%, ok. 10 tys. organizacji), ochrona zdrowia (8%, 6 tys. organizacji), usługi socjalne i pomoc społeczna (7%, ok. 5 tys. organizacji) oraz rozwój lokalny (6%, ok. 4 tys. organizacji). Na pozostałe 17% wskazań składa się szereg bardzo zróżnicowanych pól aktywności, poczynawszy od działań w zakresie ochrony środowiska i ekologii poprzez badania naukowe, podtrzymywanie tożsamości narodowej, prawo i jego ochronę oraz prawa człowieka, skończywszy na religii. Podobne kierunki działań wskazuje w jednej ze swoich publikacji Główny Urząd Statystyczny¹⁰ przy czym za jeden z głównych kierunków działań uznaje ratownictwo (16% wskazań), co zapewne jest wynikiem włączenia do badań jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, które nie zostały uwzględnione w przypadku badań prowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor.

⁹ P. Adamiak, B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r. Raport z badań”. Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa 2016, op. cit.

¹⁰ „Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2018 r. - wyniki wstępne”, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2019.

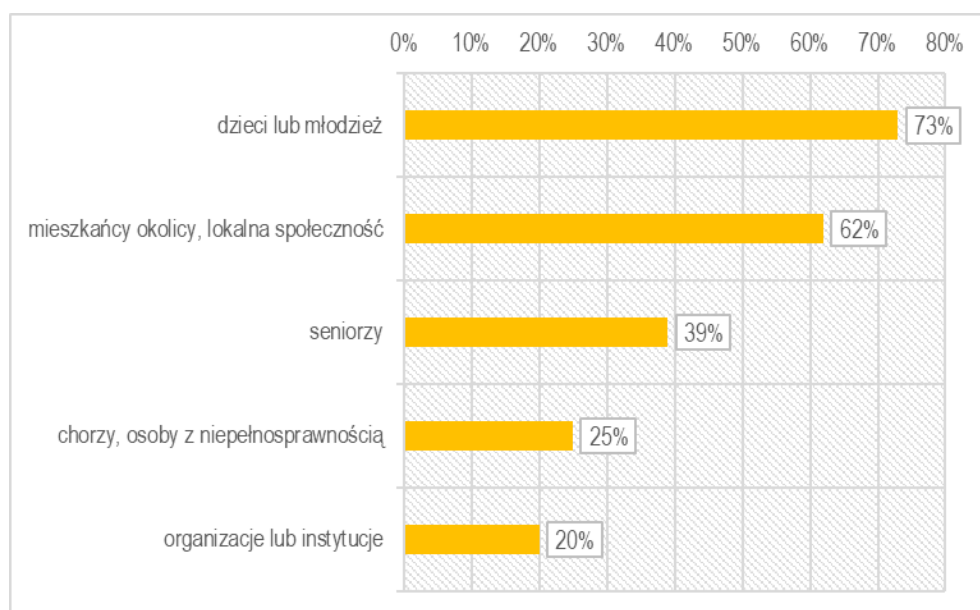
Wykres 5. Główny przedmiot działalności organizacji pozarządowych

Źródło: B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 11.

Zdecydowana większość organizacji wchodzących w skład trzeciego sektora adresuje swoje działania do dzieci lub młodzieży (blisko 3/4 wszystkich wskazań, możliwość wskazania wielu adresatów działań organizacji). W drugiej kolejności aktywność NGO skierowana jest do mieszkańców okolicy oraz lokalnych społeczności (blisko 2/3 podmiotów). Na kolejnych miejscach wśród odbiorców swoich działań organizacje pozarządowe wskazują grupę seniorów (39% wskazań) oraz chorych i osoby z niepełnosprawnościami (25%). Co piąta z badanych organizacji wskazała, że jej działalność jest skierowana do innych instytucji lub organizacji.

Wykres 6. Adresaci działalności organizacji pozarządowych

Źródło: B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 11.

3.2. Funkcjonowanie organizacji pozarządowych

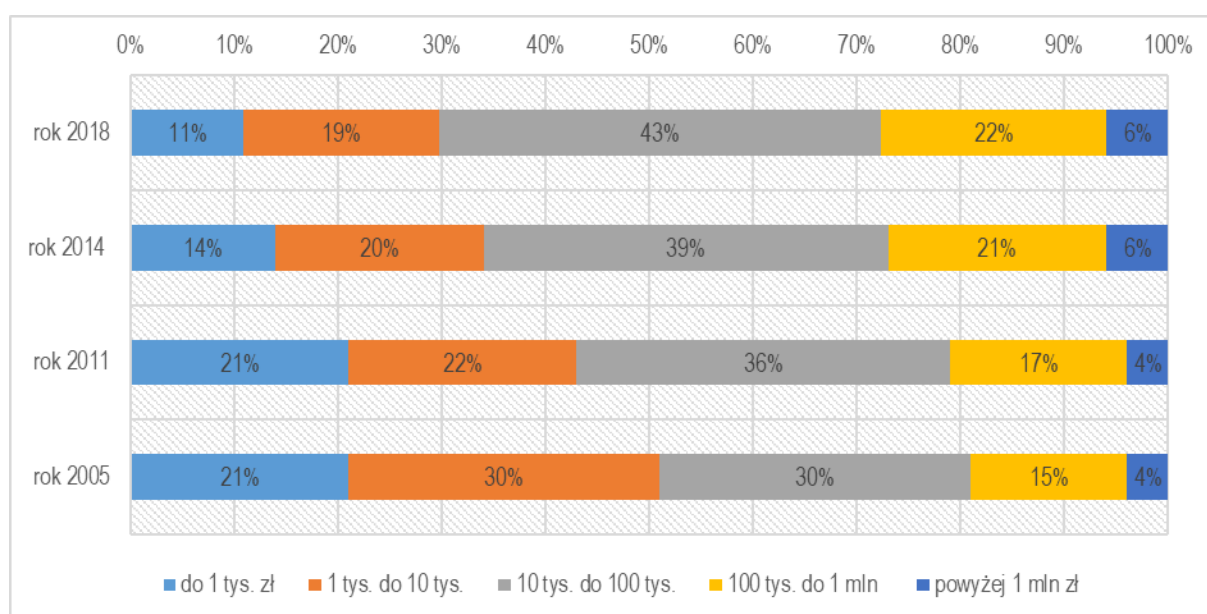
3.2.1. Potencjał finansowy organizacji pozarządowych

Zestawienie informacji dotyczących wielkości przychodów organizacji pozarządowych w okresie od 2005 do 2018 roku wskazuje na powolne zwiększanie się udziału grup organizacji pozarządowych dysponujących średnią bądź znaczną wielkością środków finansowych. Autorki raportu wskazują, że mamy do czynienia ze stopniowym powiększaniem się sektorowej „klasy średniej” a więc organizacji dysponujących budżetem między 10 a 100 tys. zł rocznie¹¹ (przyrost z 39% w 2014 r. do 43% według najnowszych badań). Jednocześnie w każdej kolejnej edycji kurczy się udział organizacji z minimalnymi budżetami (w przypadku roku 2005 udział organizacji, które dysponowały kwotą nie większą niż 10 tys. rocznie wynosił ponad 50%, aktualnie to 30% ogólnej liczby organizacji).

Co warto podkreślić, w raporcie wskazano na występowanie zależności pomiędzy wielkością rocznych przychodów a trzema zmiennymi:

- długością funkcjonowania organizacji – im dłuższy staż, tym wyższe przychody;
- wielkość miejscowości, w której organizacja ma siedzibę – im większa miejscowość, tym wyższe przychody;
- branży, w której działa organizacja – ponadprzeciętne przychody osiągają organizacje zajmujące się ochroną zdrowia i pomocą społeczną; z kolei niższe niż przeciętne są budżety organizacji, których główną dziedziną działania jest kultura i rozwój lokalny.

Wykres 7. Struktura sektora organizacji pozarządowych według wielkości przychodów

Źródło: „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce w 2015 r. Raport z badań” oraz „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”

Analizując Źródła finansowania organizacji pozarządowych (wykres 8.) należy stwierdzić, że największą rolę niezmiennie od wielu lat odgrywają cztery strumienie przychodów: składki członkowskie (wskazywane przez 63% organizacji), Źródła samorządowe (61% wskazań), darowizny od osób prywatnych (50% wskazań) i darowizny od firm i instytucji (36% wskazań). W porównaniu do danych prezentujących sytuację w 2014 r. informacje najbardziej aktualne wskazują, że odsetek organizacji deklaruujących finansowanie z czterech powyżej wymienionych źródeł jest wyższy (w

¹¹ B. Charycka, M. Gumkowska, „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa, luty 2019, s. 39

przypadku składek członkowskich o 3 punkty procentowe, Źródła samorządowe – o 6 p.p., darowizny od osób prywatnych – o 5 p.p., darowizny od instytucji i firm – o 1 p.p.). Jedynym znaczącym Źródłem, którego udział w finansowaniu działań organizacji pozarządowych spadł w porównaniu do 2014 r. są fundusze Unii Europejskiej. W 2014 r. wsparcie pochodzące z tych środków deklarowało 18% podmiotów, natomiast w 2018 r. odsetek ten był niższy i wyniósł 11% wszystkich organizacji.

Wykres 8. Źródła finansowania działalności organizacji pozarządowych w 2018 r.

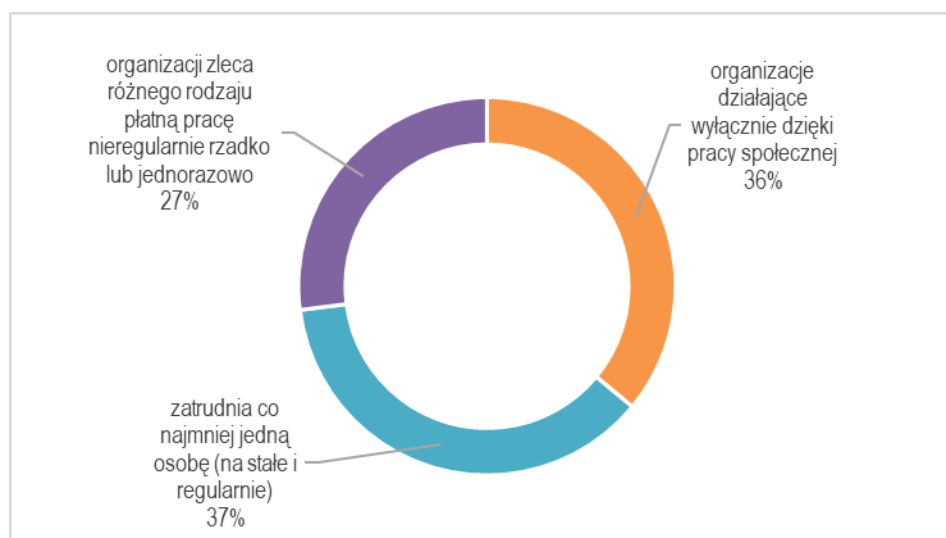
Źródło: „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”

3.2.2. Zatrudnienie i wolontariat w organizacjach pozarządowych

Funkcjonowanie nieco ponad 1/3 wszystkich działających organizacji pozarządowych (36%) opiera się wyłącznie na pracy społecznej, za którą nie jest pobierane wynagrodzenie. Podobny odsetek organizacji posiada co najmniej jednego stałego pracownika (dokładnie 37% podmiotów), jednak do tej grupy zalicza się zarówno organizacje zatrudniające przynajmniej jedną osobę na podstawie umowy o pracę (udział tego rodzaju podmiotów szacuje się na 19% całego sektora) oraz organizacje, które nie zatrudniają nikogo na podstawie umowy o pracę, ale posiadają regularnych pracowników zatrudnionych na podstawie innych umów (około 18%). Pozostałe 27% organizacji pozarządowych nie posiada stałych pracowników, ale okazjonalnie (w zależności od potrzeb) zleca odpłatnie jakieś działania.

W porównaniu do wyników badania z 2014 r. widoczny jest zatem niewielki przyrost organizacji, które posiadają chociaż jednego pracownika zatrudnionego na stałe oraz spadek udziału tych organizacji, które swoje działania opierają wyłącznie na pracy społecznej. Wydaje się, że ma to związek ze stałą poprawą sytuacji finansowej organizacji pozarządowych.

Wykres 9. Formy zatrudnienia w sektorze organizacji pozarządowych

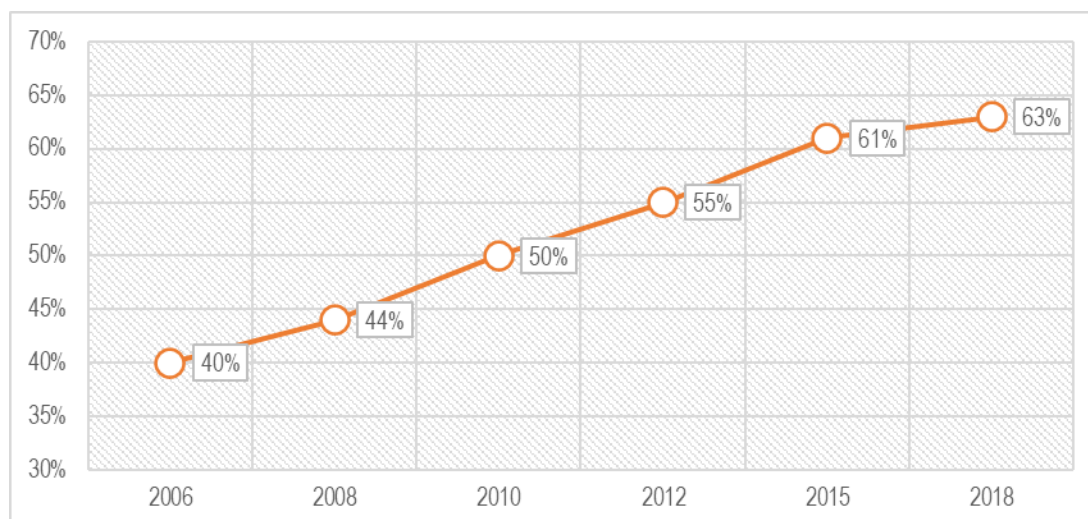

Źródło: „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”

Porównanie wyników badań dotyczących korzystania z pracy wolontariuszy w działaniu organizacji pozarządowych wskazuje na stały wzrost odsetka podmiotów, w funkcjonowaniu których uczestniczą wolontariusze. O ile w 2006 r. zaledwie 4 na 10 organizacji pozarządowych deklaroowało udział wolontariuszy w codziennej działalności organizacji, o tyle według najbardziej aktualnych badań już blisko 2/3 wszystkich podmiotów NGO korzysta z takiej formy współpracy. Przeciętnie na jedną organizację pozarządową przypada 6 wolontariuszy.

Ponad 1/3 organizacji deklaroowała, że zapewnia swoim wolontariuszom szkolenia i umożliwia im podnoszenie kompetencji, podobny odsetek podmiotów wskazuje, że włącza wolontariuszy w proces planowania strategicznego w organizacji.

Wykres 10. Odsetek organizacji pozarządowych korzystających ze wsparcia wolontariuszy

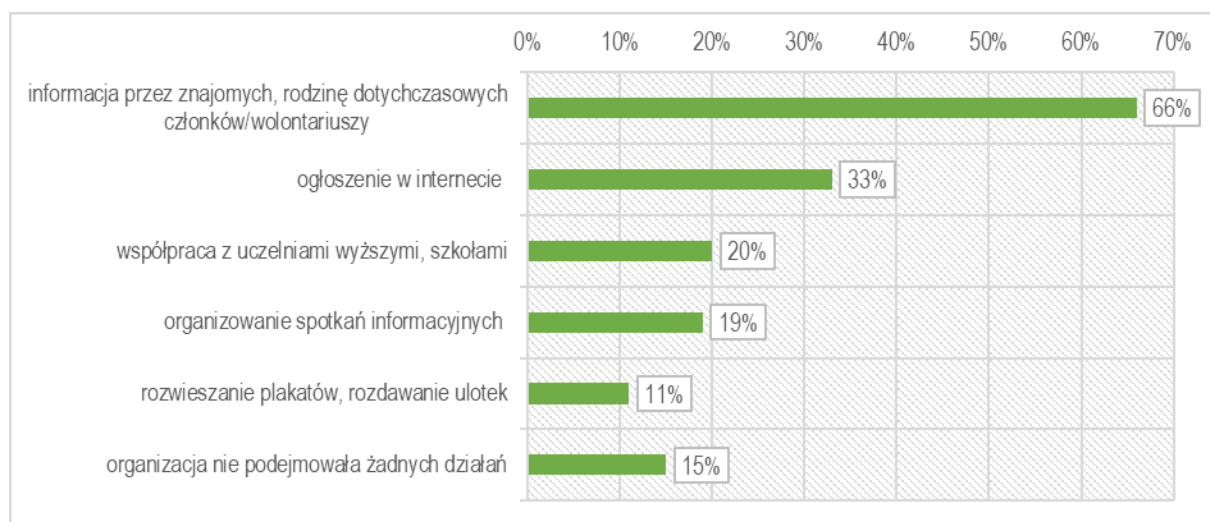

Źródło: „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”

Jednocześnie aż 69% wszystkich organizacji pozarządowych, które mają doświadczenie w pracy z wolontariuszami zgłasza problem z pozyskaniem osób gotowych do bezinteresownego zaangażowania w działalność organizacji. Bardzo duża część podmiotów w sposób aktywny poszukuje

wolontariuszy (blisko 85%). Do najczęściej stosowanych „kanałów rekrutacji” należało przekazywanie informacji przez znajomych lub rodzinę dotychczasowych członków organizacji lub wolontariuszy – taki rodzaj aktywności deklarowało aż 2/3 badanych. Nieco mniej popularną formą było zamieszczanie ogłoszeń w Internecie (33% badanych) oraz „tradycyjne” sposoby upowszechniania informacji o działalności organizacji i potrzebach w zakresie wolontariatu, a więc: podjęcie stałej współpracy z uczelniami wyższymi lub szkołami (co piąty badany podmiot), organizacja spotkań informacyjnych (19% wskazań) czy też rozwieszanie plakatów i rozdawanie ulotek (11% wskazań). Jedynie 15% organizacji pozarządowych nie podejmowało żadnych działań mających na celu pozyskanie wsparcia wolontariuszy.

Wykres 11. Działania organizacji służące znalezieniu wolontariuszy

Źródło: „Kondycja organizacji pozarządowych 2018”

4. Organizacje społeczne w świetle badań własnych

4.1. Inwentaryzacja podmiotów działających na rzecz miasta Poznania

W toku realizacji badań ilościowych technika CAWI/ CATI udało się zweryfikować status N=1532 organizacji pozarządowych. Na poniższym wykresie przedstawiono efekty tej weryfikacji.

Wykres 12. Status organizacji pozarządowych ze względu na próbę kontaktu. [CAWI/CATI, NGOs, N=1532]

Zbudowany, na potrzeby realizacji badania operat organizacji pozarządowych w wyniku przyjętej metodologii 5 prób kontaktu umożliwił dotarcie do 47% podmiotów, w tym 3,1% nie działały w Poznaniu lub na jego rzecz, a ich siedziba nie znajdowała się w tym mieście. 46,3% organizacji zostało uznanych za nieaktywne z tego powodu, że próby podjęcia kontaktu z przedstawicielami tych podmiotów okazały się nieskuteczne (53,8% - brak kontaktu), a posiadane dane kontaktowe – nieaktualne (25,8% - nie ma takiego numeru, 12,8% - błędny numer/ pomyłka) i inne (7,6%). W przypadku 6,6% organizacji pozarządowych znajdujących się w operacie nie ustalono statusu – odmowa udziału, niechęć do wypełnienia ankiety internetowej bądź rozmowy telefonicznej lub inne nieznane przyczyny.

Realizacja badań ilościowych w terenie umożliwiła weryfikację działalności N=40 podmiotów, które nie działały aktywnie, będąc jednocześnie organizacją działającą w Poznaniu lub na jego rzecz i/lub jego mieszkańców; N=18 miało działalność zawieszoną (45,0%), a N=22 zostały zamknięte.

Do najczęściej wskazywanych powodów zawieszenia działalności wskazywano: skutki pandemii i wynikający z niej brak możliwości organizowania bezpośrednich spotkań (N=6; 33,3% ogółu wskazań), brak chętnych osób do udziału w działalności organizacji (N=5) oraz niewystarczające fundusze (N=3). W przypadku 14 z 18 podmiotów zawieszenie działalności miało miejsce powyżej 12 miesięcy przed realizacją badania (pozostałe w ciągu ostatnich 12 miesięcy). 16 organizacji, których działalność jest zawieszona planuje ją wznowić; w tym 8 badanych podmiotów - w ciągu najbliższego roku, a 6 nie potrafi jednoznacznie wskazać tego terminu.

Z kolei do najczęściej wymienianych powodów zamknięcia działalności (N=22) należy brak chętnych osób do udziału w działalności organizacji (N=12; 54,5% ogółu wskazań). 8 podmiotów zamknęło działalność w wyniku niewystarczających funduszy na funkcjonowanie (36,4%). W czterech przypadkach badani nie potrafili wskazać przyczyny takiego posunięcia. Dwa podmioty wypełnił swoją

misję, inny natomiast został zamknięty w wyniku ustawowej konieczności zaprzestania dalszej działalności. 20 podmiotów zostało zamkniętych ponad rok temu, zaś dwa - w ostatnim półroczu.

4.2. Stan i potencjał organizacji pozarządowych w Poznaniu

Przedstawiciele organizacji pozarządowych uczestniczących w badaniu ilościowym CAWI/ CATI poproszono o wskazanie głównych pól działalności reprezentowanego podmiotu. I tak, największy udział organizacji działa w obszarze kultury, sztuki, ochronie dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (39,2%) oraz nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania (29,6%), w trzeciej kolejności najliczniej reprezentowana branża to działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami (25,2%). Wśród dość licznie wskazywanych pól działalności badanych organizacji znalazły się także: działalność charytatywna, działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym oraz działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych (pow. 20% wskazań). Stosunkowo liczby był też udział organizacji działających na takich polach jak: ochrona i promocja zdrowia, wypoczynek dzieci i młodzieży oraz działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka (pow. 15% wskazań).

Tabela 1. Jakie są główne pola działalności organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Pyt. 75. Jakie są główne pola działalności organizacji?	Liczebność	% z N w kolumnie
kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	118	39,2%
nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	89	29,6%
działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami	76	25,2%
działalność charytatywna	73	24,3%
działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	71	23,6%
działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	68	22,6%
ochrona i promocja zdrowia	60	19,9%
wypoczynek dzieci i młodzieży	53	17,6%
działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka	48	15,9%
porządek i bezpieczeństwo publiczne	41	13,6%
ratownictwo i ochrona ludności	40	13,3%
pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą	38	12,6%
działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	35	11,6%
wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	32	10,6%
ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	31	10,3%
promocja Rzeczypospolitej Polskiej za granicą	26	8,6%
działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i i współpracy między społeczeństwami	25	8,3%
upowszechnianie i ochrona praw konsumentów	23	7,6%
działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn	22	7,3%
działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości	17	5,6%
działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 132.	15	5,0%
działalność wspomagająca rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej	12	4,0%
promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy	12	4,0%
przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	12	4,0%
działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego	11	3,7%

Pyt. 75. Jakie są główne pola działalności organizacji?	Liczebność	% z N w kolumnie
pomoc Polonii i Polakom za granicą	11	3,7%
promocja i organizacja wolontariatu	11	3,7%
turystyka i krajoznawstwo	10	3,3%
obronność państwa i działalność Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	9	3,0%
pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób	8	2,7%
działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych	7	2,3%
upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działania wspomagające rozwój demokracji	6	2,0%
podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	5	1,7%
Odmowa odpowiedzi	39	13,0%

Przedstawiciele organizacji pozarządowych uczestniczących w badaniu CAWI/CATI poproszono także o wskazanie dominującego pola działalności podmiotu. Dla prawie co czwartego NGOs uczestniczącego w badaniu to kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego jest głównym obszarem działań (23,6%). Co dziesiąty podmiot, jako dominujące pole wskazał na działalność charytatywną. W trzeciej i czwartej kolejności wskazywano na działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami oraz wypoczynek dzieci i młodzieży (po 8,6%). Stosunkowo liczną grupę stanowią też podmioty działające głównie na następujących polach: działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych (6,0%), nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie (6,0%) oraz działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym (5,3%). Szczegółowy rozkład odpowiedzi zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 2. Pyt. 76 Jak jest dominujące pole działalności organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

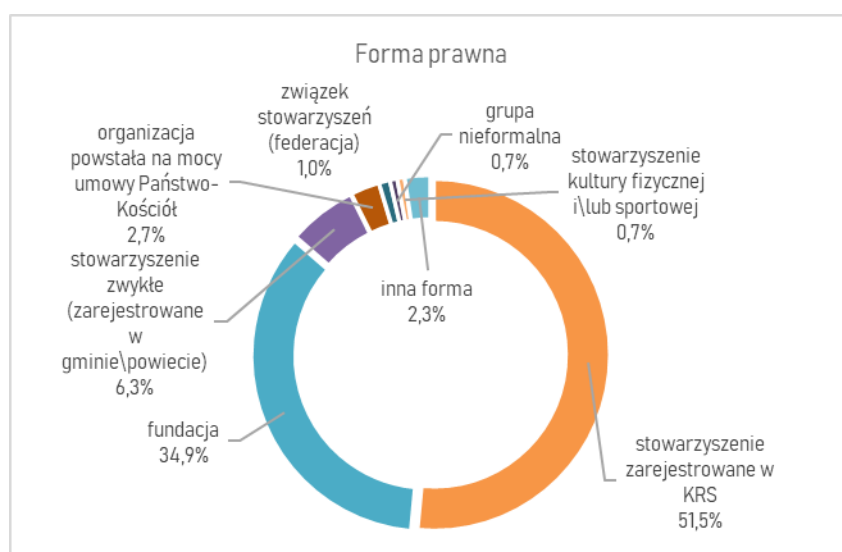
Pyt. 76 Jak jest dominujące pole działalności organizacji?	N	% wskazań
kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	71	23,6%
działalność charytatywna	31	10,3%
działalność na rzecz osób z niepełnosprawnościami	26	8,6%
wypoczynek dzieci i młodzieży	26	8,6%
działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych	18	6,0%
nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	18	6,0%
działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	16	5,3%
działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka	14	4,7%
ratownictwo i ochrona ludności	9	3,0%
ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	8	2,7%
ochrona i promocja zdrowia	7	2,3%
wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu	7	2,3%
porządek i bezpieczeństwo publiczne	6	2,0%
działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami	4	1,3%
działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	4	1,3%
pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą	4	1,3%
promocja i organizacja wolontariatu	4	1,3%
promocja Rzeczypospolitej Polskiej za granicą	4	1,3%
działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w art. 4 pkt 33 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	3	1,0%
działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości	3	1,0%

Pyt. 76 Jakie jest dominujące pole działalności organizacji?	N	% wskazań
turystyka i krajoznawstwo	3	1,0%
przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	2	0,7%
upowszechnianie i ochrona praw konsumentów	2	0,7%
działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego	1	0,3%
działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn	1	0,3%
działalność wspomagająca rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej	1	0,3%
obronność państwa i działalność Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej	1	0,3%
podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	1	0,3%
upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działania wspomagające rozwój demokracji	1	0,3%
działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych	0	0,0%
pomoc Polonii i Polakom za granicą	0	0,0%
pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób	0	0,0%
promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy	0	0,0%
Odmowa odpowiedzi	5	1,7%

Warto w tym miejscu dodać, że już co druga organizacja pozarządowa działająca na rzecz mieszkańców Poznania posiada spisana w formie dokumentu strategię. Testy statystyczne nie wykazują jednak zależności istotnych zależności pomiędzy np. wiekiem organizacji, jej formą prawną czy obszarem działalności. Porównując jednak dane tegoroczne do badań z 2017 roku zauważalny jest wzrost odsetka podmiotów, które przykładają wagę do spisania własnej strategii działania, przed czterema laty udział tych podmiotów wśród badanych organizacji wynosił 31,7%, dziś natomiast już 49,5%. To kolejny wskaźnik profesjonalizacji trzeciego sektora.

Na kolejnym wykresie zamieszczono rozkład odpowiedzi ze względu na formę prawną badanych organizacji pozarządowych. W strukturze badanych organizacji pozarządowych, które odpowiedziały na ankietę CAWI/CATI dominują stowarzyszenia zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym (51,5%), w drugiej kolejności najczęściej na pytania kwestionariusza odpowiadali przedstawiciele fundacji (34,9%), w trzeciej natomiast – stowarzyszenia zwykłe (6,3%). Szczegółowy udział pozostałych typów organizacji biorących udział w badaniu ilościowym zamieszczono na wykresie.

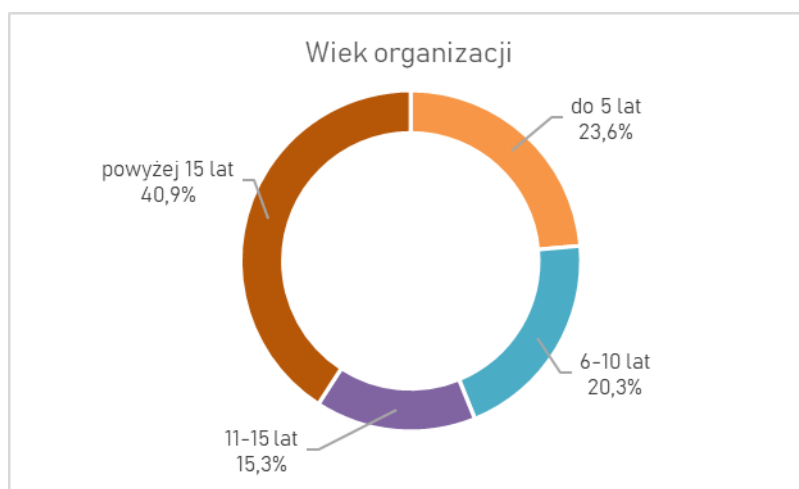
Wykres 13. Pyt. 77. Jaka jest forma prawna organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

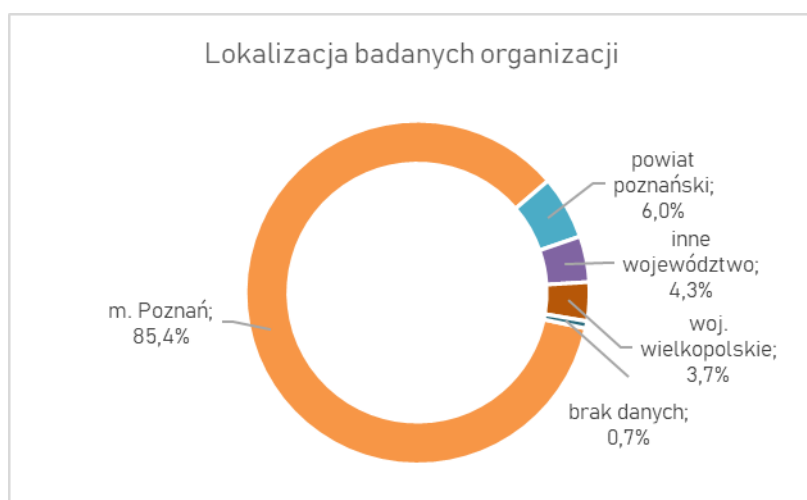
Na kolejnym wykresie zamieszczono rozkład odpowiedzi ze względu wiek organizacji. W badaniu ilościowym uczestniczyły przede wszystkim organizacje powstałe powyżej 15 latami (40.9%), w drugiej kolejności – w ciągu ostatnich 5 lat (23,6%); w trzeciej zaś kolejności – będące na rynku trzeciego sektora od 6 do 10 lat. Szczegółowe dane zamieszczono na kolejnym wykresie. Mediana, czyli najczęściej wskazywany okres funkcjonowania organizacji to 12 lat. Im większa organizacja pod względem liczby płatnych pracowników, tym mediana jest wyższa, dla podmiotów zatrudniających od 10 do 25 pracowników - najczęściej wskazywany okres funkcjonowania organizacji to 16 lat, a już dla podmiotów, w których pracuje 51 pracowników i więcej – mediana wynosi aż 62 lata.

Tendencje ogólnopolskie wskazują, że jeszcze 10 lat temu organizacji o najkrótszym stażu działania było ponad 3-krotnie więcej niż organizacji najstarszych. W przypadku naszych badań ten odsetek także nieco zmalał w odniesieniu do badań 2017 roku – wówczas było ich 34,0%, dziś jest ich już 23%. Mediana wieku organizacji w 2017 roku również była niższa niż obecnie i wynosiła 10 lat. Zaznaczyć więc trzeba, że dynamika wzrostu liczby nowych organizacji maleje. Z drugiej jednak strony można powiedzieć, że trzeci sektor się profesjonalizuje, co przejawia się m.in. w tym, że coraz więcej organizacji stabilizuje się i trwale wpisuje się w tę strukturę.

Wykres 14. Pyt. 81. W którym roku powstała organizacja? [CAWI/ CAlokaTI, NGOs, N=301]

Wykres 15. Pyt. 80. Gdzie znajduje się siedziba organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

W próbie badanych organizacji prowadzących działalność na rzecz mieszkańców Poznania (wyłącznie lub także na ich rzecz) 85,4% ma swą siedzibę w Poznaniu; 6,0% zlokalizowanych jest w powiecie poznańskim a 3,7% w województwie wielkopolskim. Nieco ponad 4% badanych organizacji ma swą siedzibę na terenie innego województwa.

Kolejna kwestia to lokal organizacji. Prawie 30% organizacji działających na rzecz mieszkańców Poznania swą siedzibę ma w mieszkaniu prywatnym. Sytuacja ta jest po części zrozumiała szczególnie w odniesieniu mniejszych podmiotów: w ich wypadku mieszkanie prywatne zwykle jest adresem rejestrowym, a organizacja nie zatrudnia etatowych pracowników. Dodatkową zmienną różnicującą jest forma prawna organizacji, stowarzyszenia zarejestrowane w gminie/powiecie znacznie częściej niż innego typu podmiotu swą siedzibę mają w mieszkaniu prywatnym.

Wykres 16. Pyt. 86. Gdzie znajduje się siedziba organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Co piąty podmiot trzeciego sektora zajmuje lokal wynajmowany na zasadach komercyjnych oraz w lokalu użyczonym (przy szkole/ przy innej organizacji, przy firmie, przy instytucji), 14,3% zajmuje lokal udostępniony przez władze samorządowe na zasadach preferencyjnych co dziesiąta organizacja funkcjonuje w lokalu udostępnionym przez władze samorządowe na zasadach preferencyjnych. Stosunkowo duży odsetek organizacji działających na rzecz mieszkańców Poznania ma swą siedzibę w lokalu własnościowym (12,0%). W tabeli zamieszczono rozkład odpowiedzi dla kategorii „inny lokal”.

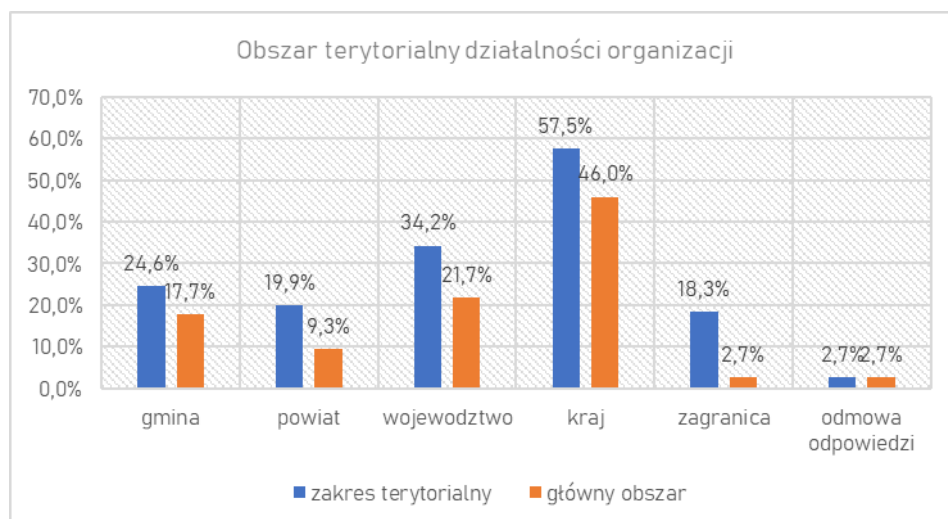
Tabela 3. Pyt. 86. Gdzie znajduje się siedziba organizacji? Kategoria: „inny lokal”. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301/ N=40]

Pyt. 86. Gdzie znajduje się siedziba organizacji? Kategoria: „inny lokal”	N wskazań	% wskazań ogółem
lokal użyczony	5	1,7%
lokal udostępniony przez firmę komercyjną	5	1,7%
szkoła	5	1,7%
lokal udostępniony przez Uniwersytet/uczelnię wyższą	7	2,3%
lokal udostępniony przez NGO	3	1,0%
działalność „wirtualna”	3	1,0%
mieszkanie prywatne osoby działającej w NGO	2	0,7%
obiekty sportowe, salki parafialne, pomieszczenia w szpitalu itp.	6	2,0%
najem	3	1,0%
pozostałe	1	0,3%

Podkreślić należy, że sytuacji lokalowa organizacji pozarządowych nie zmieniła się w ciągu ostatnich czterech lat – w badaniu z 2017 roku rozkład uzyskanych odpowiedzi był bardzo zbliżony do obecnego obrazu sytuacji. Do kwestii lokalowej poznańskich NGOs wrócimy w dalszej części raportu.

Na kolejnym wykresie zaprezentowano rozkład odpowiedzi na pytanie o obszar terytorialny działalności organizacji.

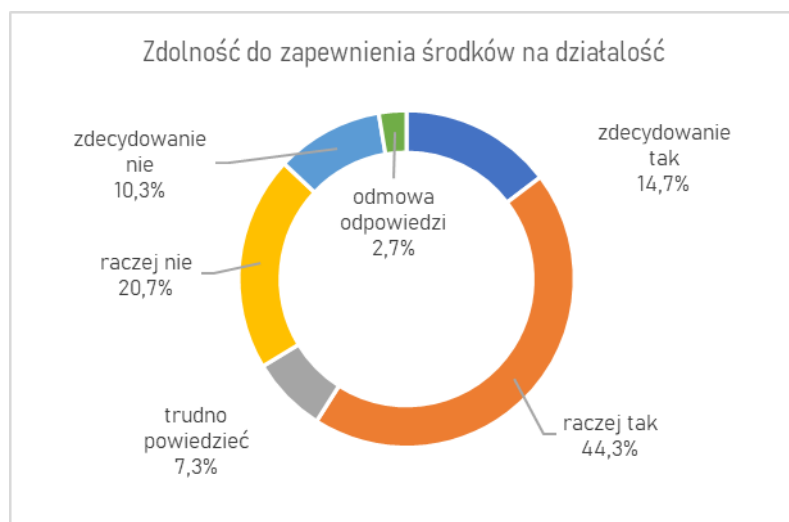
Wykres 17. Pyt. 82. Jaki jest zakres terytorialny działalności organizacji, pyt. 83. Jaki jest główny obszar terytorialny działalności organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Prawie połowa podmiotów odpowiadających na pytania ankiety CAWI/ CATI głównie prowadzi działalność ogólnopolską, ale już 57,5% organizacji - teren całego kraju wskazuje jako jeden z wielu obszarów działalności. Co piąta organizacja pozarządowa uczestnicząca w badaniu ilościowym prowadzi swą działalność przede wszystkim na terenie województwa wielkopolskiego (21,7%), przy czym dodatkowo dla prawie 35% podmiotów obszar ten jest jednym z terenów, na którym prowadzą swoje działania. Co piąta badana organizacja pracuje na rzecz powiatu poznańskiego, lecz teren ten jest głównym obszarem dla niecałych 10% podmiotów. Co czwarta działa również na rzecz gminy m. Poznania, o tyle dla 17,7% jest to główny teren realizacji swojej misji.

Potencjał finansowy organizacji mierzony był zdolnością organizacji do zapewnienia środków na własną działalność na starcie każdego roku kalendarzowego. Badania wskazują, że ponad połowa organizacji nie ma z tym większych problemów („zdecydowanie tak” – 14,7%, „raczej tak” – 44,3%).

Wykres 18. Pyt. 85. Czy zwykle udaje się organizacji zapewnić na dany rok środki finansowe na działania własne na jego początku? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

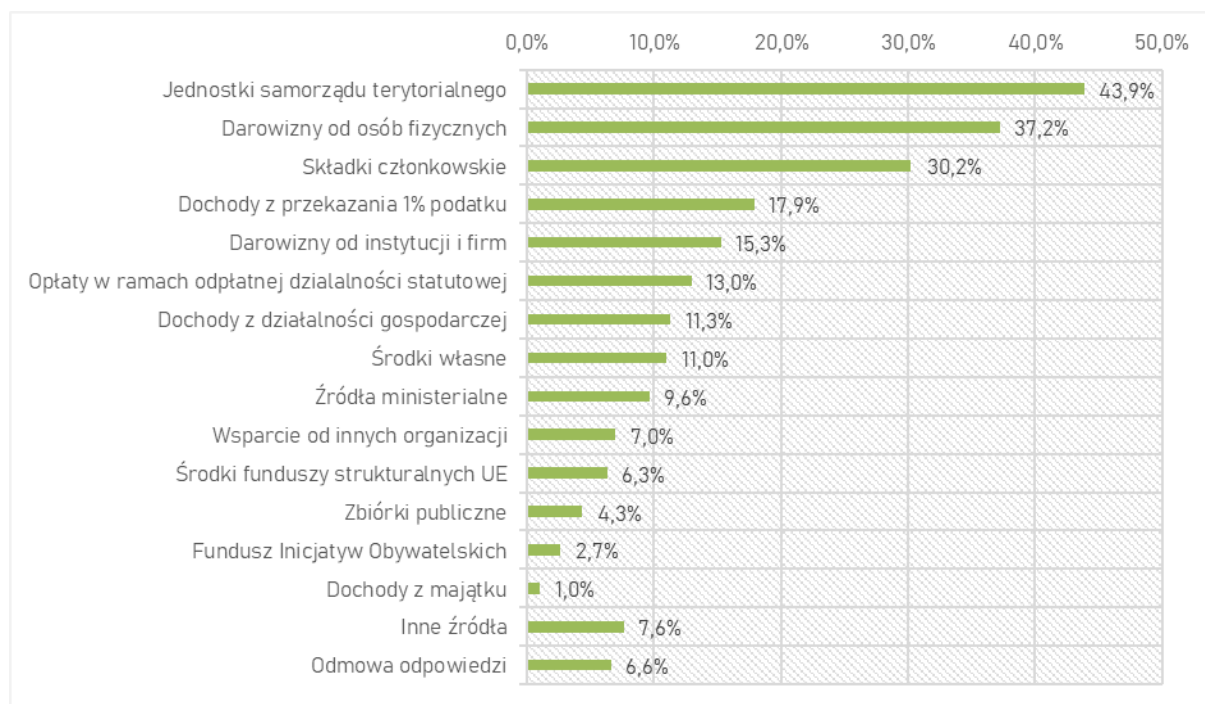

Innymi słowy, stabilność finansowa dotyczy co drugiej organizacji pozarządowej działającej na rzecz mieszkańców Poznania, co należy ocenić pozytywnie. Niemniej jednak, co dziesiąta organizacja zdecydowanie boryka się takimi trudnościami, a co piąty podmiot wskazuje, że raczej nie udaje się im zapewnić na dany rok środków finansowych na działania własne na jego początku (20,7%). Prawie co 12ty przedstawiciel badanych organizacji nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik dla zdolności organizacji do zapewnienia środków na działalność wyniósł: 3,3. Przeprowadzone testy statystyczne wskazują na zależność pomiędzy oceną stabilności finansowej a jej wiekiem, podmioty działające na rynku trzeciego sektora do 10 lat oceniają tę sytuację na 3,0, podczas gdy podmioty ze stażem pow. 15 lat – 3,7.

Kolejną kwestią poruszoną w toku badań ilościowych w poznańskim trzecim sektorze były źródła finansowania działalności organizacji. Prawie 44% badanych organizacji pozarządowych korzysta ze środków samorządu terytorialnego; nieco mniej (37,2%) otrzymuje darowizny od osób fizycznych, a trzecim najczęściej wskazywanym źródłem są składki członkowskie (30,2%). Prawie co piąta organizacja uczestnicząca w badaniu ilościowym czerpie dochody z prowadzonej odpłatnie działalności statutowej, mniej otrzymuje też darowizny od firm i instytucji, a co dziesiąta, mając status Organizacji Pożytku Publicznego, uzyskuje tzw. 1% z podatku dochodowego. Warto zauważyć, iż po środki ministerialne sięgało 8,1% podmiotów, z kolei obecnie środki funduszy strukturalnych stanowią niewielki udział w budżetach organizacji pozarządowych (4,9%). Testy statystyczne wskazują, że zbiórki publiczne to źródło najczęściej wskazywane przez organizacje powstałe na mocy umowy Państwo-Kościół.

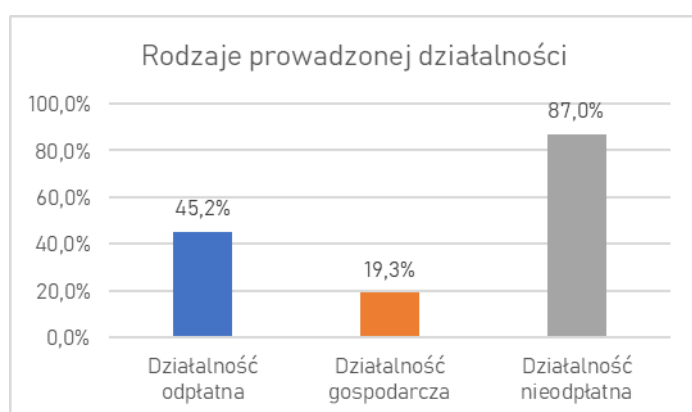
Wykres 19. Pyt. 84. Jakie są źródła przychodu organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Porównując wyniki badań tegorocznych z wynikami z 2017 roku zauważa się spadek udziału składek członkowskich we wskazywanych źródłach przychodu organizacji. Cztery lata temu aż 46,4% organizacji miało do dyspozycji to źródło przychodu, dziś – już tylko 30,3%. Trudno jest powiedzieć, co może być tego przyczyną, być może pandemia COVID-19 spowodowała odpływ członków od organizacji lub zdemobilizowała gotowość do płacenia składek. W toku badań jakościowych spontanicznie ten wątek nie pojawił się.

Badania wykazały również, że zdecydowana większość organizacji odpowiadających na pytania ankiety prowadzi działalność nieodpłatną (87%), 45,25% – także odpłatną, a prawie co piąta – działalność gospodarczą. Analiza porównawcza danych tegorocznych z badaniami z 2017 roku nie wykazuje istotnych różnic w rozkładzie odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 20. Pyt. 78. Czy organizacja prowadzi...? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Badania ilościowe wykazały, że prawie 35,9% badanych organizacji nie zatrudnia pracowników etatowych i nietatowych, a działalność członków w tych podmiotów nie jest opłacana. Dominują zatem podmioty, na rzecz których angażują się osoby nie mające celu zarobkowego. Co piąty badany podmiot zatrudnia od 1 do 3 osób, a 15,3% – od 4 do 6 pracowników. Nieco ponad 9% podmiotów

zatrudnia od 10 do 25 pracowników. Duże organizacje, zatrudniające powyżej 26 pracowników stanowią nieco ponad 7% badanej populacji.

Wykres 21. Pyt. 73. Ilu płatnych pracowników (tzw. etatowych oraz zatrudnionych na umowy cywilnoprawne, takie jak umowy-zlecenie oraz umowy o dzieło) zatrudnia organizacja? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

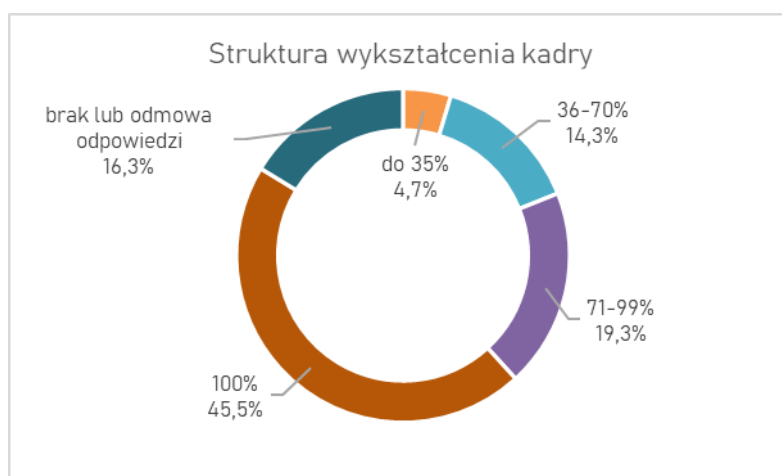

Przeprowadzone testy statystyczne wskazują, że organizacje powstałe na mocy umowy Państwo-Kościół częściej zatrudniają 51 pracowników i więcej niż fundacje i stowarzyszenie zarejestrowane w KRS.

Analiza porównawcza danych tegorocznych z badaniami zrealizowanymi w 2017 roku wykazuje, że istotnie zmalał odsetek organizacji w ogóle nie zatrudniających płatnych pracowników; cztery lata temu odsetek takich podmiotów wynosił aż 51,2%, dziś natomiast 35,9%. To kolejny sygnał o profesjonalizacji trzeciego sektora działającego na rzecz mieszkańców Poznania.

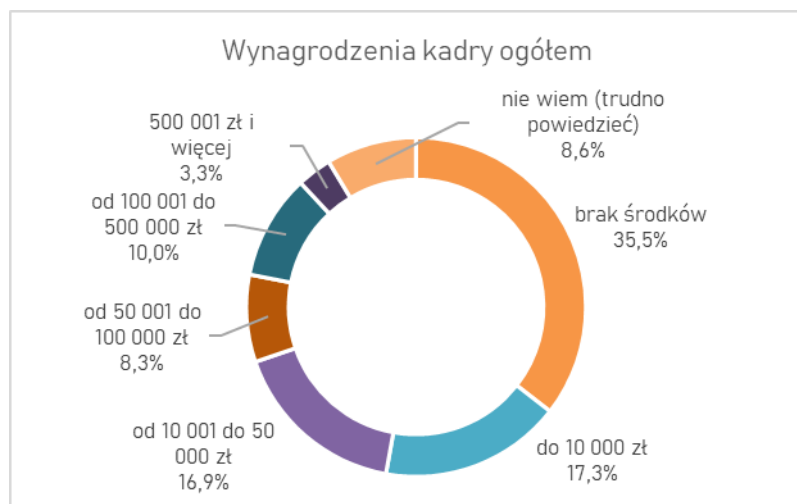
Badania ilościowe wskazują, że w przypadku 45% organizacji pozarządowych 100% pracowników/ członków posiada wykształcenie wyższe. W co piątej organizacji odsetek osób z wykształceniem wyższym pracujących na jej rzecz stanowi od 70 do 99%, a w przypadku 14,3% podmiotów – od 36 do 70% pracowników/ członków.

Wykres 22. Pyt. 74. Jaki odsetek pracowników organizacji posiada wyższe wykształcenie? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Warto się także przyjrzeć wysokości środków, jakie badane organizacje w 2019 roku przeznaczyły na wynagrodzenia dla swoich pracowników. I tak, ponad 35,5% nie opłaca pracy członków organizacji, a 17,3% podmiotów trzeciego sektora dysponowało budżetem na wynagrodzenia do 10 tys. złotych. Budżet wynagrodzeń w 2019 roku w wysokości od 10 do 50 tys. złotych charakteryzował prawie 17% organizacji uczestniczących w badaniach, a nieco ponad 20% przeznaczyło na ten cel powyżej 50 tys. złotych, w tym 3,3% - pow. 0,5 mln złotych. W tej ostatniej grupie, co jest zrozumiałe, przeważają duże podmioty, zatrudniające powyżej 50 pracowników.

Wykres 23. Pyt. 29. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: wysokość środków przeznaczonych na wynagrodzenia ogółem. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Testy statystyczne wskazują, że dużymi budżetami na wynagrodzenia dla pracowników częściej dysponują organizacje powstałe na mocy umowy Państwo-Kościół.

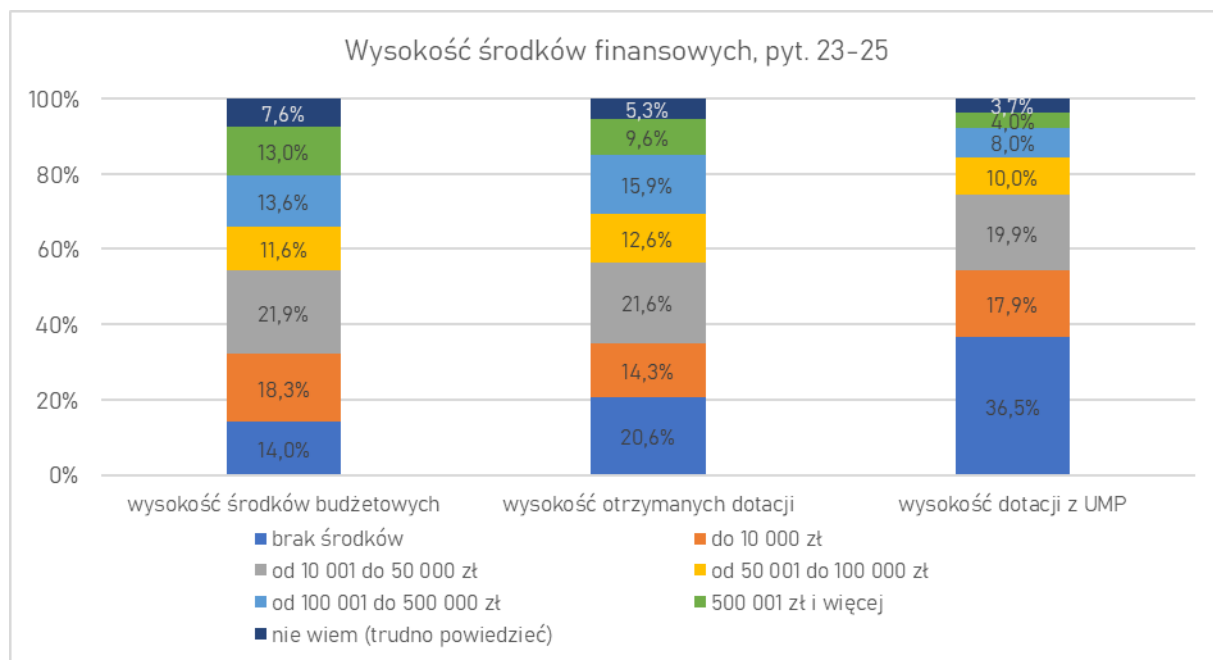
4.3. Aktywność organizacji społecznych

Jeśli chodzi o finanse organizacji pozarządowych w 2019 roku¹² badania ilościowe wykazują, że blisko 22% podmiotów trzeciego sektora w 2019 roku dysponowało budżetem w wysokości od 10 do 50 tys. złotych, nieco mniej – do 10 tys. złotych (18,3%). Trzecią największą grupę tworzy 13,6% podmiotów, które w roku 2019 dysponowały budżetem od 100 do 500 tys. złotych, a kolejne 13% miało do dyspozycji środki przekraczające 0,5 mln złotych. Należy dodać, że aż 14% podmiotów w ogóle nie dysponowało środkami finansowymi. Podobny rozkład wyników uzyskujemy przy pytaniu o wysokość wszystkich otrzymanych dotacji przez organizacje w 2019 roku, z tym, że wzrasta udział tych podmiotów, które w ogóle nie otrzymały dotacji, na co wskazuje co piąta (20,6%). Z kolei udział podmiotów trzeciego sektora, które w badanym okresie nie dysponowały dotacjami z budżetu Urzędu Miasta Poznania wynosi 36,5%. Należy jednak zaznaczyć, że w badaniu zrealizowanym w 2017 roku odsetek ten wynosił aż 59%. Innymi słowy, w ostatnich czterech latach istotnie zwiększył się udział organizacji pozarządowych otrzymujących dotacje na działalność ze środków Miasta Poznania. Analiza porównawcza wskazuje także, iż w ostatnim czteroleciu wzrosła wysokość dotacji miejskich w badanych przedziałach kwotowych. Nie jest też zaskakująca zależność statystyczna pomiędzy okresem funkcjonowania, im organizacja młodsza, tym otrzymuje mniejsze środki, im starsza, pow. 15 lat działania w trzecim sektorze, tym wyższe są miejskie dotacje. Testy statystyczne wykazały, że dotacje do 10 tys. częściej otrzymują NGOs mające na nie więcej niż 5 lat, zaś dotacje w

¹² Ze względu na pandemię COVID-19 w pierwszym roku jej trwania i jej skutki analizie poddano rok ją poprzedzający.

wysokości 500 tys. złotych i więcej częściej otrzymują podmioty mające 15 lat+, w domyśle – bardziej sprofesjonalizowane i doświadczone.

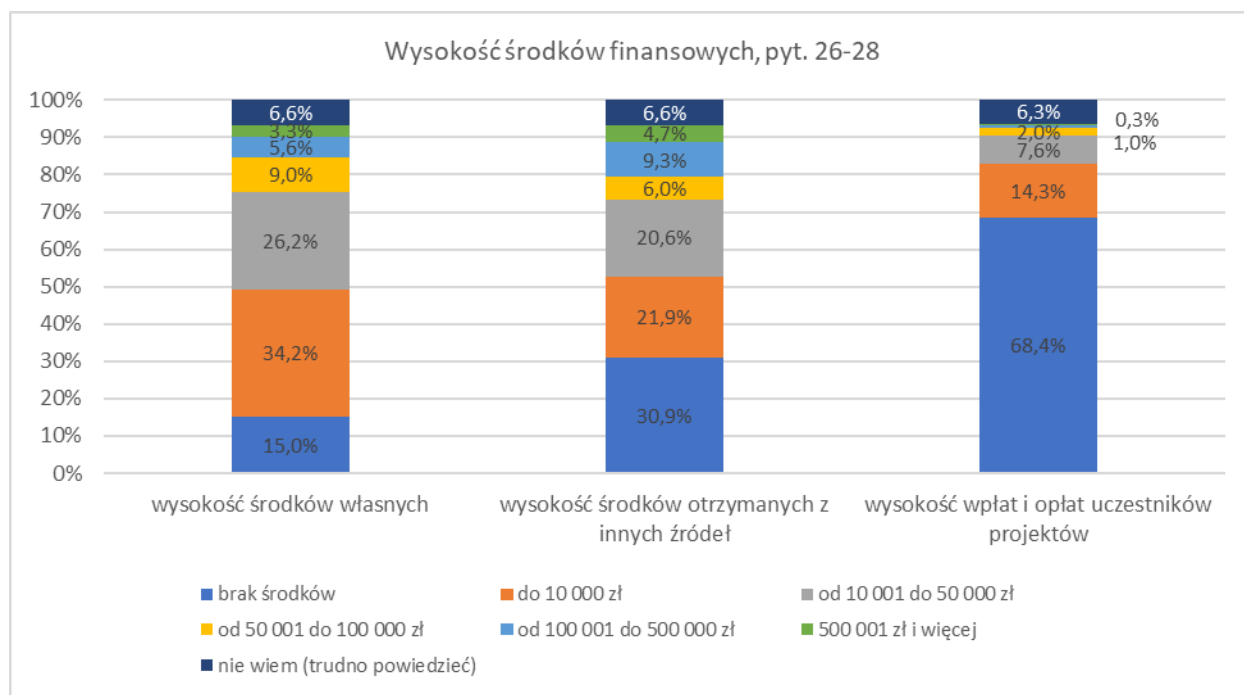
Wykres 24. Pyt. 23-25. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019¹³: wysokość środków budżetowych; wysokość wszystkich dotacji; wysokość dotacji otrzymanych ze środków Urzędu Miasta Poznania. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Na kolejnym wykresie przedstawione dalsze informacje na temat udziału środków budżetowych w ogóle przychodów badanych organizacji.

Wykres 25. Pyt. 26-28. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: wysokość środków własnych; wysokość środków otrzymanych z innych źródeł; wysokość wpłat i opłat uczestników projektów. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

¹³ W przypadku młodszych organizacji proszono o odpowiedź uwzględniając rok 2020/ ew. ostatnie 12 miesięcy.

Co trzecia badana organizacja w 2019 roku dysponowała środkami własnymi w wysokości do 10 tys. złotych, a co czwarta – od 10 do 50 tys. złotych. Kolejne prawie 20% badanych podmiotów posiadało pow. 50 tys. złotych, z czego co 3,3% (N=10) – powyżej 500 tys. złotych. Istnieje zależność statystyczna pomiędzy brakiem środków własnych lub dysponowaniem kwotą do 10 tys. a nieposiadaniem etatowych pracowników i formą prawną podmiotu – fundacje częściej nie posiadają środków własnych lub mają do dyspozycji budżet w wysokości do 10 tys. złotych.

30% badanych podmiotów w ubiegłym roku nie dysponowało środkami finansowymi otrzymanymi z innych źródeł, a 2/3 połowa nie pobierała wpłat/ opłat od uczestników organizowanych przez nie wydarzeń. Najczęściej wartość pozyskanych środków z obu źródeł wynosiła do 10 tys. złotych.

Na kolejnym wykresie zamieszczono informację o wysokości budżetów projektów zrealizowanych przez badane organizacje społeczne w 2019 roku. Prawie 30% badanych w 2019 roku na realizację własnych projektów dysponowało łącznym budżetem w wysokości od 10 do 50 tys. złotych. W drugiej kolejności, najliczniej reprezentowaną grupą były podmioty, których budżet projektowy był raczej niewielki i wynosił do 10 tys. złotych. Niemal co czwarta badana organizacja zrealizowała projekty za kwotę łączną pow. 100 tys., w tym prawie 10% ogółu za kwotę pow. 500 tys. złotych.

Wykres 26. Pyt. 16. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: ogólna kwota, za jaką zrealizowano projekty [PLN]. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Organizacje realizujące projekty za łączną kwotę wynoszącą 100 tys. złotych i więcej to organizacje zatrudniające przynajmniej 7 pracowników wysoko wykwalifikowanych, mające zdywersyfikowane źródła przychodu i zajmujące komercyjne lokale. Roczny budżet projektów pow. 500 tys. złotych jest domeną organizacji starszych, będących na rynku 15 lat i więcej. 11% badanych organizacji nie dysponowało żadnymi środkami projektowymi.

W tabeli poniższej tabeli zamieszczono rozkład odpowiedzi na pytanie o liczbę beneficjentów projektów, o których mowa powyżej.

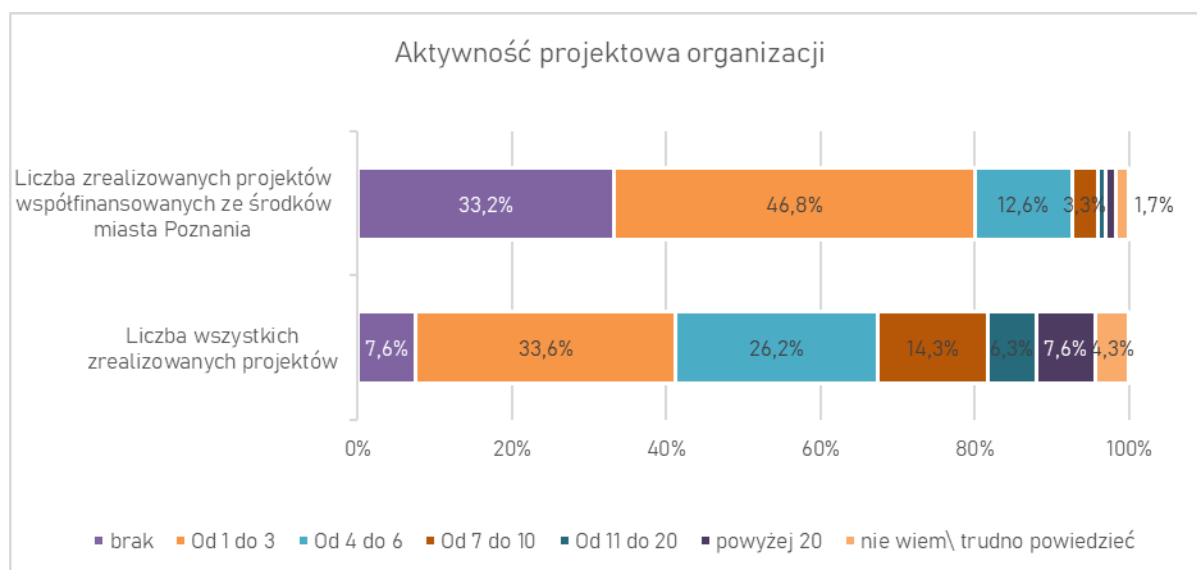
Tabela 4. Pyt. 17. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba beneficjentów zrealizowanych projektów [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Pyt. 17. Liczba beneficjentów zrealizowanych projektów	N wskazań	% wskazań
Brak	24	8,0%
Od 1 do 10	21	7,0%
Od 11 do 50	27	9,0%
Od 51 do 100	44	14,6%
Od 101 do 200	38	12,6%
Od 201 do 500	43	14,3%
Powyżej 500	86	28,6%
Nie wiem\ trudno powiedzieć	18	6,0%

Prawie 30% badanych organizacji w 2019 roku realizowało projekty gromadzące publiczność/ odbiorców powyżej 500 osób, w drugiej kolejności najliczniejszą grupę stanowiły podmioty realizujące projekty dla beneficjentów w liczbie od 50 do 100, w trzeciej natomiast – od 20 do 500 osób.

Jednym z aspektów badania ilościowego wśród organizacji działających na rzecz mieszkańców Poznania było określenie aktywności organizacji mierzonej liczbą konkursów, w jakich brały udział w 2019 roku, wartością wygranych konkursów oraz liczbą beneficjentów, w tym odbiorców bezpośrednich tych działań.

Wykres 27. Pyt. 14-15. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba wszystkich zrealizowanych projektów; liczba zrealizowanych projektów współfinansowanych ze środków Miasta Poznania. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

W 2019 roku 7,6% organizacji uczestniczących w badaniu ilościowym w ogóle nie realizowało projektów. Taki sam odsetek NGOów w 2019 roku zrealizował ponad 20 projektów: są to podmioty duże, zatrudniające 50 pracowników i więcej. Jednak 1/3 badanych organizacji w badanym okresie przeprowadziła od 1 do 3 projektów, co czwarta – od 4 do 6 projektów, a co siódma – od 7 do 10 projektów (14,3%). Porównując dane z tegorocznego badania a badaniem sprzed czterech lat zauważalny jest spadek odsetka organizacji w ogóle nie realizujących projektów, w 2017 roku było ich 14%, dziś natomiast jest ich 7,6%.

Kwestię braku aktywności w realizacji projektów współfinansowanych przez Miasto 1/3 badanych organizacji tłumaczy poniższa wypowiedź jednego z uczestników wywiadów pogłębionych:

Myślę, że tak - po pierwsze to jest zamknięty jakiś krąg, te które składają, to składają i wiedzą o tym, jest system WITKAC teraz, co trochę utrudnia niektórym osobom. Z drugiej strony – organizacje społeczne nie zawsze powstają, żeby realizować usługi. Cały czas pokutuje w Polsce takie podejście, że organizacje społeczne to jest jakiś moloch. A tak jak np. biznes - jest mikro biznes, mały, średni i duży, korporacje. A tutaj mamy wszystko razem, a też są bardzo różne organizacje, no i są takie, które chcą hobbystycznie działać – chcą się spotykać, płacą sobie składki, wymieniają się doświadczeniami, są jakąś grupą wsparcia i one nie potrzebują żadnych środków. Ze środków samorządu korzystają te, które usługi pewne świadczą na rzecz określonej grupy. I one korzystają z tego dofinansowania. Stąd pewnie można jakoś docierać, bo tak jak powiedziałam na początku – jest jakaś tam grupa, która ma dostęp do tego i korzysta. [IDI_SP1]¹⁴

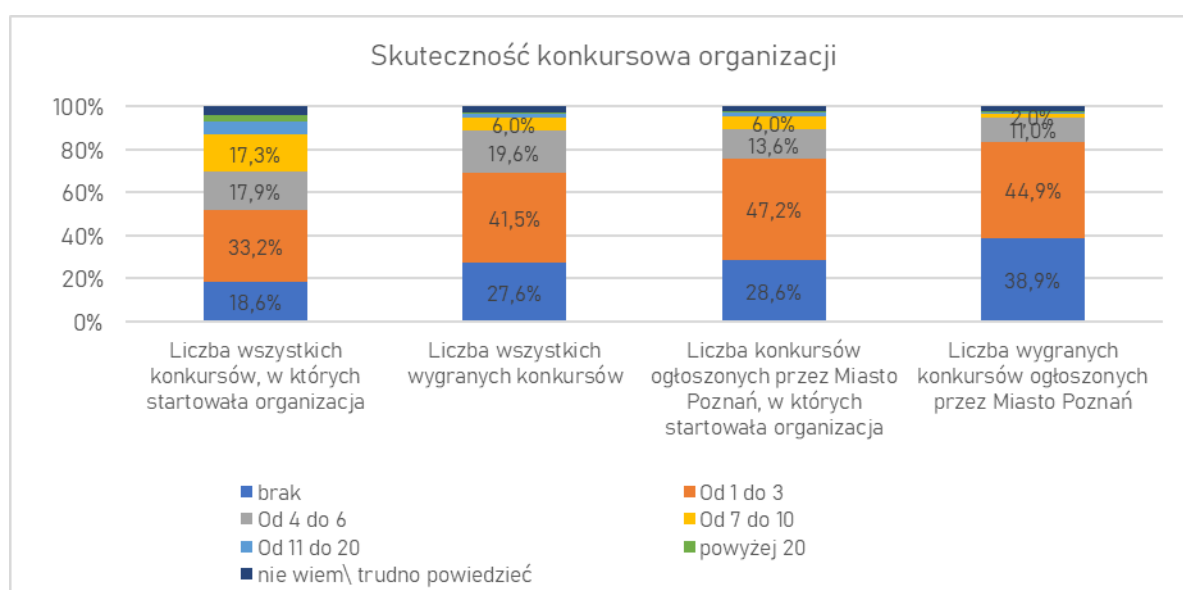
Nieco inaczej sytuacja wygląda w przypadku realizacji projektów współfinansowanych ze środków Miasta Poznania. W tym wypadku, w 2019 roku co trzeci podmiot nie realizował projektów „miejskich”. Grupę tę tworzą przede wszystkim organizacje nie zatrudniające płatnych pracowników oraz te, które prowadzą działalności odpłatnej. Odsetek ten jest jednak istotnie niższy niż w 2017 roku, kiedy to organizacje, które nie realizowały projektów współfinansowanych ze środków miejskich

¹⁴ W nawiasach kwadratowych podano odnośniki do poszczególnych wywiadów indywidualnych i grupowych, i tak: IDI oznacza indywidualny wywiad pogłębiony, litery: NGO/ODW/SP/SPO/SŚ/UCZ/SPRZ określa typ podmiotu reprezentowanego przez respondenta: NGO – organizacja pozarządowa, ODW – podmiot publiczny będący odbiorcą działań wolontaryjnych, SP – sektor publiczny, SPO – szkoła podstawowa, SŚ – szkoła średnia, UCZ – uczelnia, SPRZ – sektor przedsiębiorstw; cyfra zaś oznacza numer porządkowy; FGI wskazuje na zogniskowany wywiad grupowy (Focus Group Interview, cyfra jak wyżej).

wynosił aż 60,0%. Innymi słowy, wzrosła aktywność podmiotów trzeciego sektora w sięganiu po środki projektowe będące w dyspozycji Miasta. Prawie połowa badanych organizacji pozarządowych w 2019 roku zrealizowała od 1 do 3 projektów „miejskich”, a co ósmy podmiot – od 4 do 6 projektów. I znów, porównując te dane z wynikami sprzed czterech lat, widać wzrost odsetka organizacji, które kilkakrotnie w roku, 4 i więcej, realizują projekty współfinansowane z budżetu Miasta Poznania.

Jak wygląda skuteczność w ubieganiu się o środki na realizację działań organizacji? Informacji tej dostarcza kolejny wykres prezentujący dane o liczbie wszystkich konkursów i konkursów wygranych, w których startowały badane podmioty, liczbie wszystkich konkursów ogłoszonych przez Miasto Poznań w których badane organizacje uczestniczyły i konkursów wygranych.

Wykres 28. Pyt. 18-21. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba wszystkich konkursów, w których startowała organizacja; liczba wszystkich wygranych konkursów; liczba konkursów ogłoszonych przez Miasto Poznań, w których startowała organizacja; liczba wygranych konkursów ogłoszonych przez Miasto Poznań. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

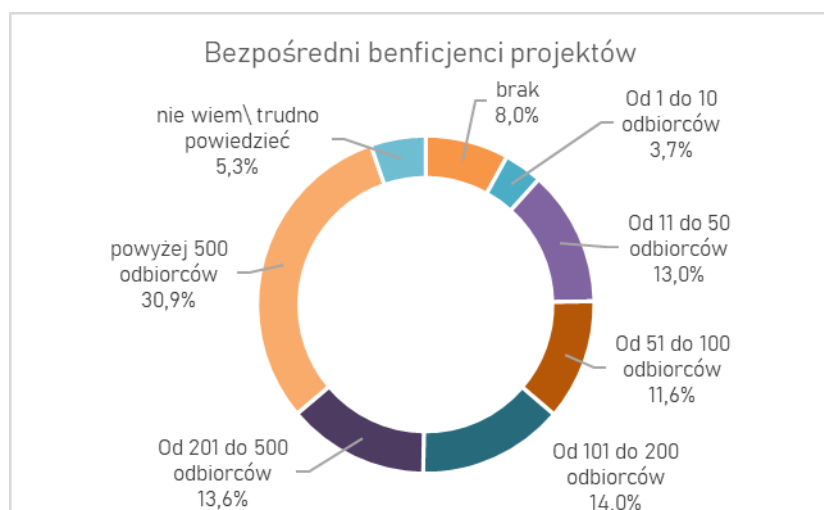
W 2019 roku nieco zaledwie 18,6% badanych organizacji startowało w żadnych konkursach, a niecałe 30% nie brało udziału w konkursach miejskich. Tu zauważalny jest duży wzrost w aktywności trzeciego sektora w sięganiu po środki zewnętrzne przeznaczone na realizację swoich celów statutowych. W badaniu z 2017 roku odsetek organizacji, które w ogóle nie deklarowały takiej aktywności wynosił kolejno: 41,5% i 55,4%. Istotnie częściej aplikacje konkursowe składają młode podmioty, działające w trzecim sektorze do 5 lat, niż organizacje funkcjonujące na rynku 10 lat więcej.

Skuteczność organizacji w uzyskiwaniu dofinansowania na realizację projektów jest dość wysoka, udział organizacji aplikujących o środki jest tylko o ok. 10 punktów procentowych wyższy niż udział tych organizacji, które uzyskały dofinansowanie. Sytuacja ta dotyczy zarówno liczby wszystkich wygranych konkursów, jak i liczby wygranych konkursów współfinansowanych ze środków Miasta Poznania. Jeśli chodzi o liczbę konkursów, w których uczestniczą organizacje oraz liczbę konkursów wygranych – najpowszechniej występującym jest przedział od 1 do 3.

I w tej sytuacji mamy do czynienia z zależnością pomiędzy liczbą wygranych konkursów i liczbą pracowników etatowych w organizacjach, a także prowadzeniem działalności odpłatnej; im pracowników płatnych jest ich więcej, tym efektywność w liczbie skutecznych aplikacja jest wyższa; efektywność wzrasta, jeśli organizacja prowadzi działalność odpłatną.

Warto przyrzeć się także aktywności organizacji działających na rzecz mieszkańców Poznania pod kątem liczby bezpośrednich odbiorców działań tych podmiotów w 2019 roku. Prawie 1/3 organizacji poprzez realizację swoich celów statutowych w 2019 roku trafiła do ponad 500 odbiorców bezpośrednich. Ta cecha wyróżnia organizacje o charakterze ogólnopolskim znacznie częściej niż podmioty stricte miejskie. 13,6% organizacji trafiło do odbiorców w liczbie od 200 do 500, a 13% badanych podmiotów objęło swymi działaniami od 11 do 50 osób.

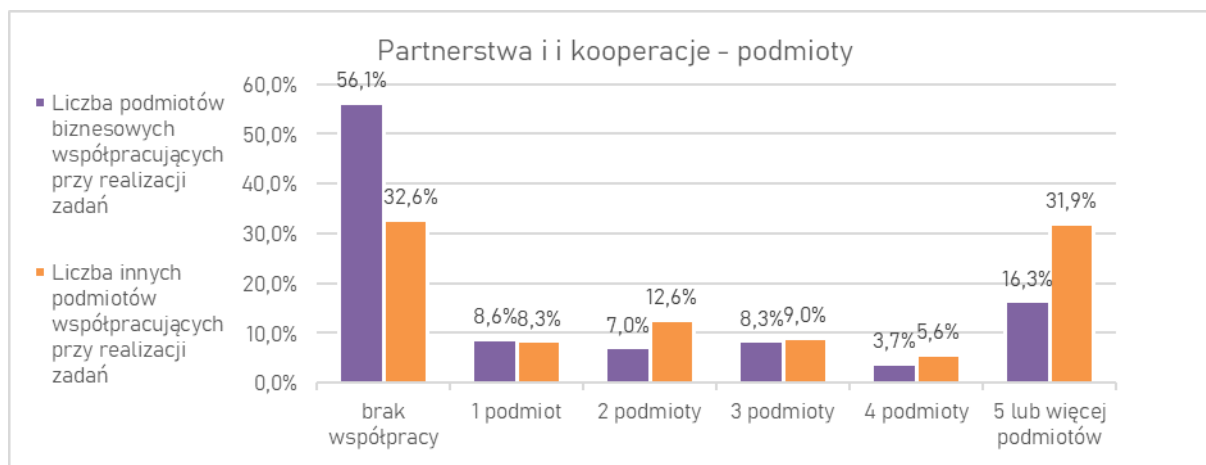
Wykres 29. Pyt. 22. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba bezpośrednich odbiorców projektów zrealizowanych przez organizację. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Testy statystyczne wskazują, że małe publiczności zbierają głównie organizacje działające poza obszarem kultury, sztuki, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; z drugiej strony jednak nie występuje silna zależność pomiędzy tym obszarem działalności organizacji a docieraniem do ponad 500-tysięcznej grupy odbiorców.

Realizacja projektów współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych często wręcz wymaga zaangażowania partnerów/ kooperantów. Przedstawiciele badanych organizacji zapytano więc o te doświadczenia. I tak, ponad połowa organizacji nie ma doświadczeń w zakresie partnerstw biznesowych, a 1/3 nie współpracuje z innymi podmiotami przy realizacji swoich zadań. Brak współpracy charakteryzuje przede wszystkim podmioty niezatrudniające pracowników oraz nieprowadzące działalności odpłatnej, a także będące stowarzyszeniem zwykłym (zarejestrowanym w gminie\ powiecie). Wśród tych organizacji, które nawiązują współpracę partnerską z innymi dominują te, które działają z 5 podmiotami i więcej: 16,3% kooperuje z partnerami biznesowymi, zaś aż 31,9% z innymi partnerami. Tę ostatnią grupę tworzą przede wszystkim organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną oraz działalność gospodarczą. Szczegółowy rozkład odpowiedzi prezentuje kolejny wykres.

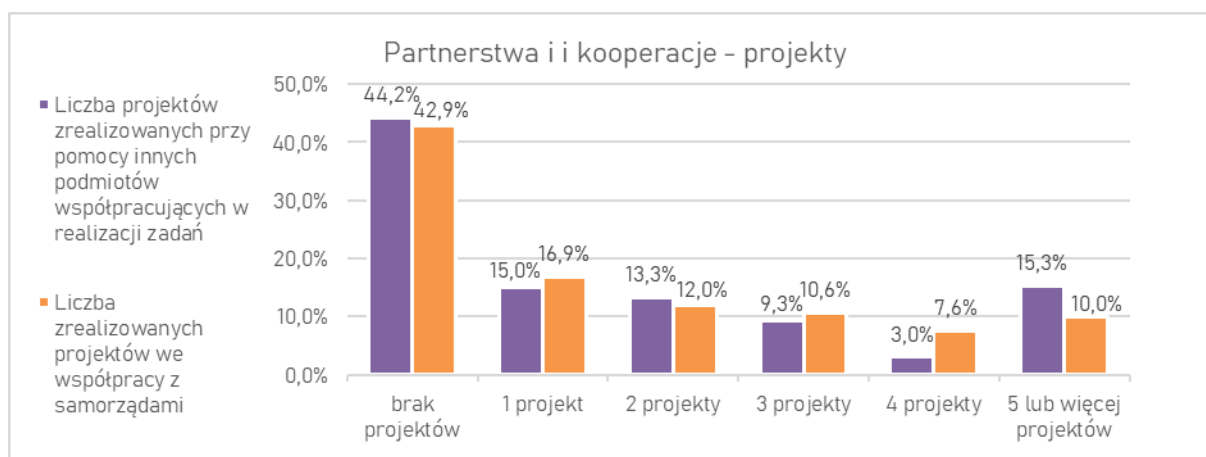
Wykres 30. Pyt. 30-31. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba podmiotów biznesowych współpracujących przy realizacji zadań; liczba innych podmiotów współpracujących przy realizacji zadań. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Średnia liczba partnerów biznesowych wynosi 3, mediana, czyli najczęściej wskazywana wartość wynosi 0. W przypadku innych podmiotów współpracujących przy realizacji zadań organizacji – średnia liczba kooperantów wynosi 2, mediana zaś - 10.

Na kolejnym wykresie zebrano dane dotyczące liczby projektów zrealizowanych przy kooperacji z innymi podmiotami.

Wykres 31. Pyt. 32, 34. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba projektów zrealizowanych przy pomocy innych podmiotów współpracujących przy realizacji zadań; liczba zrealizowanych projektów we współpracy z samorządami zadań. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

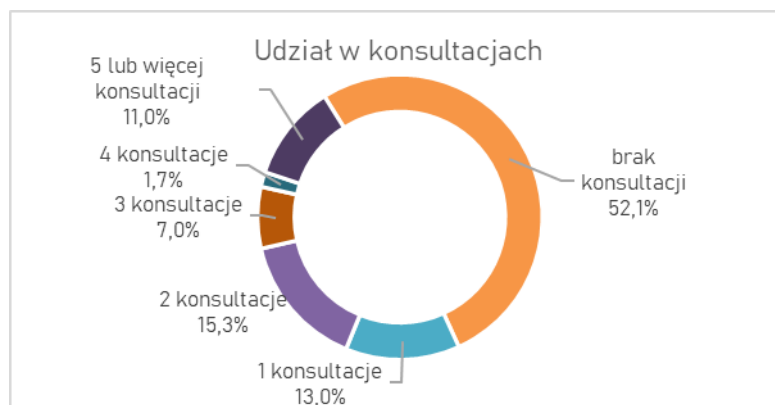

Ponad 40% badanych organizacji pozarządowych w 2019 roku nie realizowało projektów w partnerstwie, zarówno we współpracy z samorządami (42,9%), jak i z innymi podmiotami (44,2%). Na co wskazują testy statystyczne brak pracowników płatnych w organizacji często wiąże się z brakiem aktywności w realizacji projektów w partnerstwie. Największy jest udział tych organizacji, które w 2019 roku zrealizowały po jednym projekcie we współpracy z samorządem i przy pomocy innych podmiotów (kolejno: 16,9% i 15,0%).

Średnia liczba projektów zrealizowanych przy pomocy innych podmiotów współpracujących przy realizacji zadań organizacji raz średnia liczba projektów zrealizowanych we współpracy wynosi 2, zaś mediana, czyli najczęściej wskazywana wartość w obu przypadkach wynosi 1.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w toku badań ilościowych CAWI/ CATI z udziałem organizacji pozarządowych było zaangażowanie we współpracę z Miastem w kontekście działań na rzecz trzeciego sektora w Poznaniu.

Wykres 32. Pyt. 33. Proszę o podanie następujących informacji wyrażonych w wartościach liczbowych (nawet szacunkowych), które charakteryzują działalność organizacji w rok 2019: liczba konsultacji, w których brała udział organizacja dot. spraw związanych z funkcjonowaniem ogółu NGOs. [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Na co wskazuje powyższy wykres, ponad połowa badanych organizacji pozarządowych w 2019 roku nie brała udziału w żadnych konsultacjach dotyczących spraw ich środowiska. Wyraźnie niższą aktywnością w tym zakresie charakteryzują się podmioty nieprowadzące działalności odpłatnej oraz działalności gospodarczej. Średnia liczba konsultacji, w których brały udział badane organizacje wynosi 2, zaś mediana, czyli najczęściej wskazywana liczba konsultacji – 0.

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że 1/3 organizacji bierze udział w konsultacjach aktów prawnych organizowanych przez Urząd Miasta Poznania w ramach konsultacji. Częściej taką współpracę deklarują organizacje mające 15 lat i więcej. Niskie jest zaangażowanie trzeciego sektora we współpracę z Komisjami Dialogu Obywatelskiego przy Urzędzie Miasta Poznania. Udział w pracach KDO deklaruje zaledwie 14,3% badanych podmiotów. Najrzadziej w tę współpracę angażują się organizacje niezatrudniające płatnych pracowników. Bardziej zaangażowane w prace Komisji Dialogu Obywatelskiego są podmioty w pewnym stopniu uzależnione od Miasta, tj. dysponujące lokalem udostępnionym przez władze samorządowe na zasadach preferencyjnych, a także otrzymujące samorządowe środki finansowe. Na podstawie badań jakościowych, można powiedzieć, że niska aktywność angażowania się w miejskie inicjatywy skierowane do trzeciego sektora jest związana z sytuacją pracy osób działających w organizacji – bardzo często praca na rzecz organizacji jest wykonywana po pracy etatowej, w związku z tym nie znajdują oni miejsca i czasu na te aktywności.

Na poniższym wykresie przedstawiono zaangażowanie w prace branżowych KDO. Z uwagi na niski odsetek organizacji pozarządowych angażujących się w działania Komisji na wykresie zaprezentowane dane odnoszące się do ogółu badanych podmiotów (N=301) oraz do tych, które taką współpracę zadeklarowały (N=63). Największy odsetek organizacji wskazało na działalność w ramach KDO przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych (36,5%) – ale to zaledwie 7,6% wszystkich badanych. Przed czterema laty pytano tylko o współpracę z KDO przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych (pomijając pozostałe branżowe KDO), dlatego można porównać tylko ten aspekt współpracy. Analiza danych z 2017 roku wskazuje, że nastąpił spadek zainteresowania współpracą z KDO, bowiem wówczas aż 17,1% NGOs taką kooperację deklarowało, dziś jest ich prawie o 10 p.p. mniej. Taki sam odsetek podmiotów współpracuje z KDO przy Wydziale Kultury, KDO przy Pełnomocniku Prezydenta Miasta Poznania ds. Osób z Niepełnosprawnościami oraz z KDO przy Pełnomocniczce Prezydenta Miasta Poznania ds. polityki równościowej (po 25,4%/ 5,3% ogółu). Grupę organizacji

współpracujących KDO przy Pełnomocnicze Prezydenta Miasta Poznania ds. polityki równościowej tworzą głównie podmioty zatrudniające od 10 do 25 pracowników.

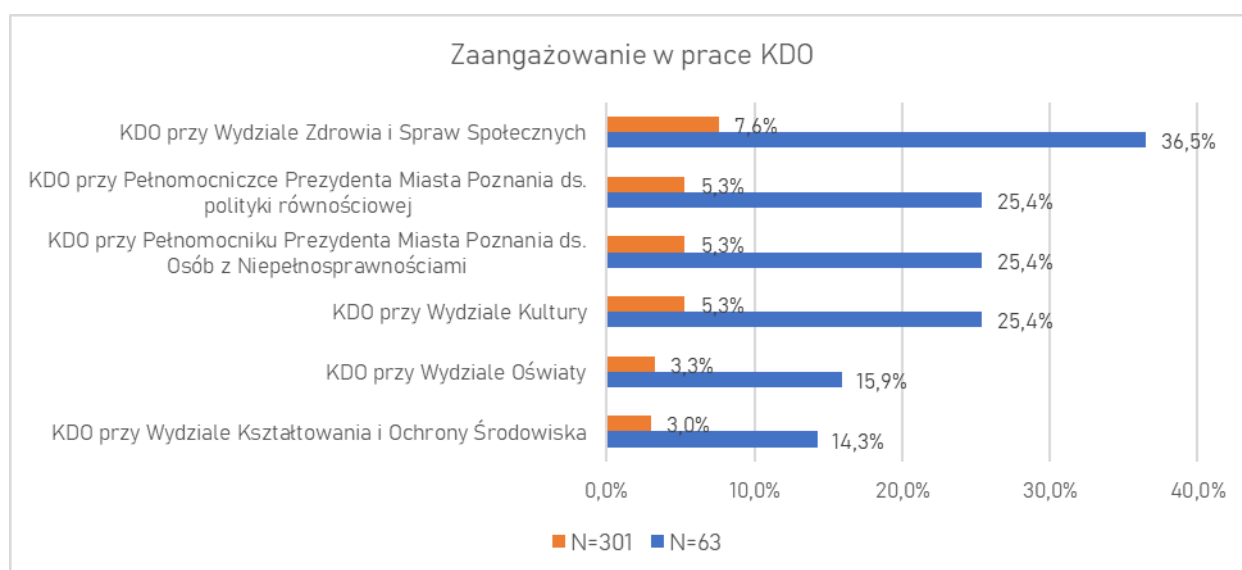
Potrzebę działań na rzecz upowszechnienia Komisji Dialogu Obywatelskiego obrazuje poniższa wypowiedź jednego z uczestników wywiadów pogłębionych:

Natomiast jeśli chodzi o KDO, to uważam, że tutaj warto byłoby dotrzeć do większej liczby organizacji, bo to powinny być takie naprawdę miejsca, gdzie organizacje się wypowiadają. I też dużo rzeczy się zmienia, dużo potrzeb się zmienia społecznych. I na część tych potrzeb też jednostki miejskie, czy budżet samorządu może odpowiadać. I też taka kompleksowość, żeby organizacje się wymieniały - co robią, jak robią, żeby nie powtarzać tego samego. Więc uważam, że trzeba byłoby popracować nad tym, jak docierać do organizacji, żeby brały udział w KDO i co można zrobić, żeby to było atrakcyjne. Bo też w niektórych KDO jest tak, że pozapisywały się organizacje i nie są aktywne, nie działają.

[IDI_SP1]

Uczestnicy badań jakościowych, mający w tym zakresie doświadczenia dostrzegają jednak korzyści płynące z zaangażowanie się w działalność KDO. Badania zrealizowane na zlecenie Wydziału Kultury Urzędu Miasta Poznania¹⁵ wskazują, że przedstawiciele organizacji dostrzegają dużą rolę KDO i jego znaczenie w obszarze współdziałania na rzecz trzeciego sektora (tu przy Wydziale Kultury UMP) wskazując na następujące korzyści: możliwość poznania innych organizacji, integracja środowiska trzeciego sektora, dostęp do aktualnych informacji, w tym informacji o naborach do konkursów, dyskusja ze stroną publiczną i uwrażliwienie na problemy trzeciego sektora.

Wykres 33. Pyt. 37. W działalność jakich Komisji Dialogu Obywatelskiego angażuje się organizacja? [CAWI/ CATI, NGOs, N=63]

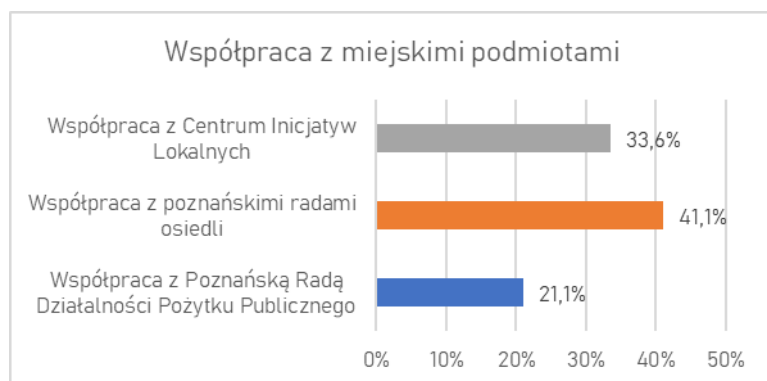
Opinia jednego z respondentów wywiadów pogłębionych zrealizowanych w ramach niniejszej diagnozy wskazuje, że poszczególne KDO kładą nacisk na różne obszary działania i te, które skupiają się np. na wypracowywaniu kryteriów konkursowych są bardziej „atrakcyjne” dla organizacji społecznych. Innymi słowy, podczas spotkań KDO oczekuje się poruszania tematów, które z założenia realnie będą przekładać się stan i potencjał angażowanych w Komisje podmiotów trzeciego sektora. Istotne jest więc upowszechnianie działań KDO poprzez pokazywanie efektywności ich działań na

¹⁵ Diagnoza stanu III sektora z obszaru działalności kulturalnej działającego na terenie Poznania. Raport z badań, Public Profits na zlecenie Wydziału Kultury Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2021.

rzecz polepszania stanu poznańskiego trzeciego sektora. Tylko w taki sposób, zdaniem badanych, możliwe jest przekonanie niezaangażowanych do włączenia się w branżowe KDO.

Na kolejnym wykresie zaprezentowano aktywność badanych organizacji we współpracy Poznańską Radą Działalności Pożytku Publicznego, poznańskimi radami osiedla oraz centrum Inicjatyw Lokalnych.

Wykres 34. Pyt. 38-40. Czy organizacja angażuje się we współpracę z Poznańską Radą Działalności Pożytku Publicznego/ poznańskimi radami osiedla/ Centrum Inicjatyw Lokalnych? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Nieco ponad 40% badanych organizacji deklaruje współpracę z poznańskimi radami osiedli, a co trzeci podmiot – z Centrum Inicjatyw Lokalnych. Co piąta badana organizacja pozarządowa angażuje się we współpracę z Poznańską Radą Działalności Pożytku Publicznego. W przypadku obu ostatnich podmiotów miejskich rzadziej takie współdziałanie deklarują przedstawiciele podmiotów niezatrudniających płatnych pracowników. Tych badanych, którzy nie współpracują z wyżej wskazanymi podmiotami zapytano o przyczynę tego stanu rzeczy. Uzyskane odpowiedzi (pierwotnie w formie wypowiedzi otwartych, a następnie skategoryzowane) zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 5. Pyt. 38-40. Czy organizacja angażuje się we współpracę z Poznańską Radą Działalności Pożytku Publicznego/ poznańskimi radami osiedla/ Centrum Inicjatyw Lokalnych? Dlaczego nie? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

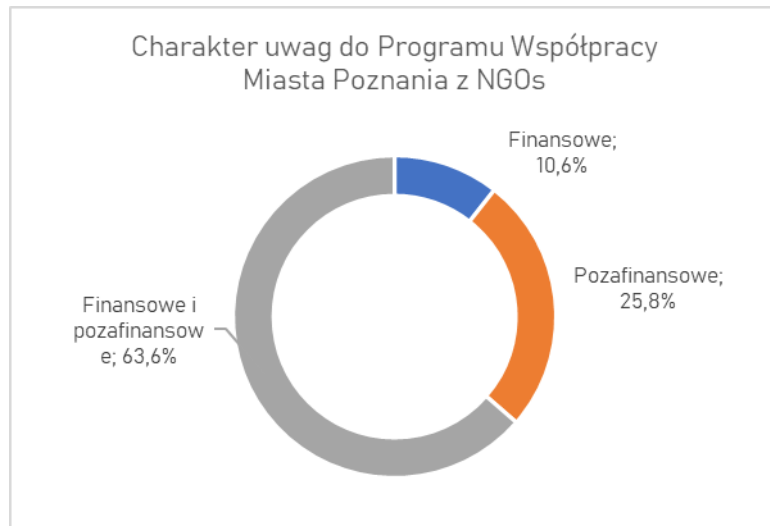
Pomiot miejski	Powody braku współpracy	% wskazań
Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego (N=155)	brak wiedzy/informacji/zaproszenia	28,4%
	brak czasu/wystarczających zasobów	18,1%
	nie mamy takich potrzeb	14,8%
	nie mamy świadomości istnienia takiej rady	11,6%
	działamy w szerszej niż poznańska skali lub działamy poza Poznaniem	3,2%
	nie jesteśmy organizacją pożytku publicznego	3,2%
	współpracowaliśmy, ale mamy złe doświadczenia	1,9%
	brak odpowiedzi	18,7%
Poznańskie rady osiedli (N=114)	nie mamy takich potrzeb	21,9%
	realizujemy projekty innego typu (obszar naszej działalności nie wymaga współpracy z radą osiedla)	18,4%
	trudno powiedzieć/pozostałe odpowiedzi	18,4%
	brak czasu/wystarczających zasobów	14,0%
	brak wiedzy/informacji/zaproszenia	14,0%
	działamy w szerszej niż poznańska skali lub działamy poza Poznaniem	6,1%
	brak zainteresowania współpracą ze strony rady osiedla	4,4%
	uczestniczyliśmy, ale mamy złe doświadczenia	0,9%
	jesteśmy nową organizacją	0,9%
Centrum Inicjatyw Lokalnych (N=131)	nie mamy świadomości istnienia takiej rady	0,9%
	brak czasu/wystarczających zasobów	10,7%
	brak wiedzy/informacji/zaproszenia	22,9%

Pomiot miejski	Powody braku współpracy	% wskazań
	nie mamy takich potrzeb	22,9%
	działamy w szerszej niż poznańska skali lub działamy poza Poznaniem	4,6%
	realizujemy projekty innego typu (obszar naszej działalności nie wymaga współpracy z Centrum Inicjatyw Lokalnych)	10,7%
	uczestniczyliśmy, ale mamy złe doświadczenia	0,8%
	brak zainteresowania współpracą ze strony Centrum Inicjatyw Lokalnych	1,5%
	jesteśmy nową organizacją	0,8%
	nie mamy świadomości istnienia takiej instytucji	6,1%
	trudno powiedzieć/pozostałe odpowiedzi	19,1%

Do najczęściej wskazywanych powodów braku współpracy z Poznańską Radą Działalności Pożytku Publicznego należą: brak wiedzy/ informacji/ zaproszenia, brak czasu/ wystarczających zasobów oraz brak takich potrzeb. Podobnie powody wskazywane są także przy pytaniu o braku zaangażowania organizacji we współpracę z Centrum Inicjatyw Lokalnych. Z kolei brak współpracy z poznańskimi radami osiedli jest spowodowany głównie brakiem takich potrzeb oraz realizacją projektów odbiegających od zakresu działalności rad osiedli. Spora część badanych nie potrafiła również wskazać jednoznacznej przyczyny braku takiej kooperacji.

Co piąty badany podmiot trzeciego sektora zgłaszał swoje propozycje do Programu Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi na dany rok (21,9%), grupę tę raczej tworzyły organizacje zatrudniające pracowników. Te podmioty, które zadeklarowały taką aktywność poproszono o podanie charakteru zgłoszonej uwagi. Już 2/3 z nich miało charakter finansowy i pozafinansowy, co czwarty podmiot zgłaszający swoje zastrzeżenia miał uwagi pozafinansowe, a co dziesiąty – finansowe.

Wykres 35. Pyt. 42. Jakie propozycje zgłaszała organizacja? [CAWI/ CATI, NGOs, N=66]

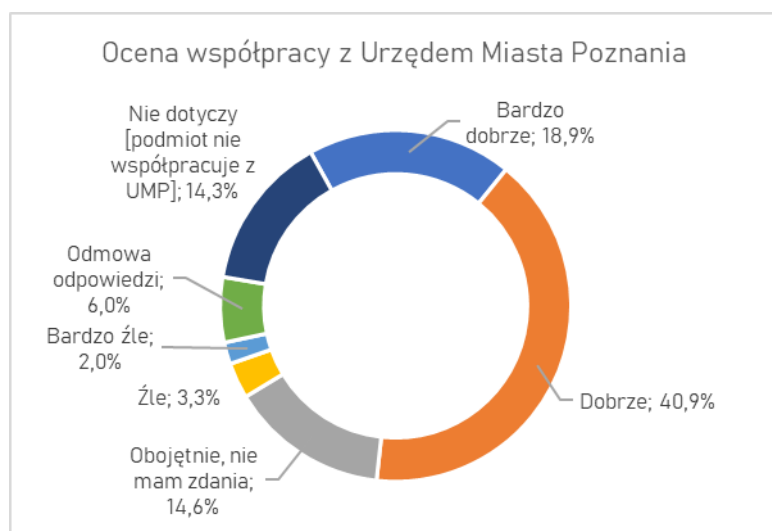

Uczestników badań ilościowych poproszono także o ocenę stopnia zadowolenia ze współpracy z Urzędem Miasta Poznania. Na podstawie uzyskanych wyników można powiedzieć, że owa współpraca oceniana jest dobrze, z czego 18,9% organizacji ocenia ją „bardzo dobrze”, a 40,9% - „dobrze”. Tylko 5,3% podmiotów współpracę na linii organizacja – Miasto Poznań oceniło negatywnie. Niecałe 14,3% organizacji nie potrafiło zająć jednoznacznego stanowiska [odpowiedź: „obojętnie/ nie mam zdania”].

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średnia ocena współpracy z Urzędem Miasta Poznania wyniosła: 3,9, podobnie jak w 2017 roku. Wyższe oceny Miastu wystawiają przedstawiciele podmiotów korzystających z lokali

udostępnionych przez władze samorządowe na zasadach preferencyjnych, a także ci, którzy korzystają z finansowych środków samorządowych. Analiza porównawcza wyników badań tegorocznych z tymi sprzed czterech lat nie wykazuje zmian w ocenie współpracy z Urzędem Miasta Poznania.

Wykres 36. Pyt. 43. Jak ocenia Pani/ Pan stopień zadowolenia reprezentowanej przez Panią/ Pana organizacji ze współpracy z Urzędem Miasta Poznania? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Tych badanych, którzy negatywnie ocenili swoje doświadczenia we współpracy z Miastem zapytano o przyczynę takiego stanu rzeczy (N=3). Po trzy wskazania (pytanie otwarte) uzyskały następujące kategorie powodów: brak chęci/woli współpracy ze strony Urzędu Miasta Poznania; brak zainteresowania UMP problemami/potrzebami organizacji; brak zrozumienia potrzeb organizacji pozarządowych oraz prowadzenie nieefektywnego dialogu z UMP. Dwukrotnie złe doświadczenia z poznańskim magistratem były spowodowane sformalizowaną i zbiurokratyzowaną współpracą, a w jednym przypadku wskazano na otrzymanie zbyt niskiego finansowania.

Uczestników badań ilościowych zapytano o plany organizacji na najbliższe dwa lata w ośmiu aspektach rozwojowych. Uzyskane wyniki przedstawiono na kolejnym wykresie.

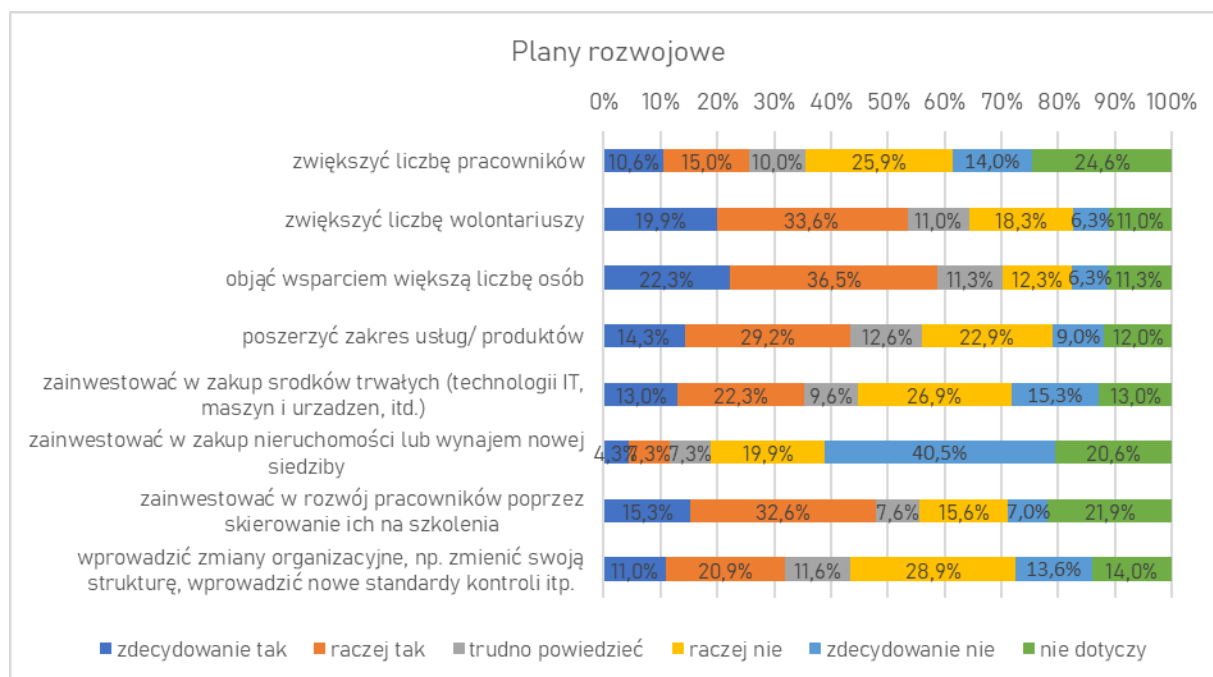
Największy odsetek organizacji w ciągu dwóch najbliższych lat planuje objąć wsparciem większą liczbę osób (22,3% - „zdecydowanie tak” i 36,5% - „raczej tak”), w drugiej kolejności 53,5% podmiotów zdecydowanie planuje zwiększyć liczbę wolontariuszy (19,9% - „zdecydowanie tak” i 33,6% - „raczej tak”), natomiast w trzeciej kolejności największa grupa organizacji planuje zainwestować w rozwój pracowników poprzez skierowanie ich na szkolenia. Organizacje planują także poszerzyć zakres usług/ produktów. Podobnie, jak w badaniu zrealizowanym przed czterema laty najwyższy odsetek wskazań „negatywnych” dotyczy kwestii planów zainwestowania w zakup nieruchomości lub wynajem nowej siedziby oraz zwiększenia liczby pracowników.

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie się nie zgadzam z następującym stwierdzeniem”, a 5 - „zdecydowanie się zgadzam z następującym stwierdzeniem”. Hierarchia planowanych zmian ukształtowała się następująco:

- objęcie wsparciem większą liczbę osób: 3,6
- zwiększenie liczby wolontariuszy: 3,5
- zainwestowanie w rozwój pracowników poprzez skierowanie ich na szkolenia: 3,5

- poszerzenie zakresu usług/ produktów: 3,2
- zainwestowanie w zakup środków trwałych [technologii IT, maszyn i urządzeń, itd.): 2,8
- wprowadzenie zmian organizacyjnych, np. zmienić swoją strukturę, wprowadzić nowe standardy kontroli itp.: 2,9
- wprowadzenie zmian organizacyjnych, np. zmiana struktury, wprowadzenie nowych standardów kontroli itp.: 2,8
- zwiększenie liczby pracowników: 2,8
- zainwestowanie w zakup nieruchomości lub wynajem nowej siedziby: 1,9.

Wykres 37. Pyt. 45. Czy organizacja w ciągu najbliższych 24 miesięcy zamierza...? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Warto dodać, że plany rozwojowe na najbliższe dwa lata mają przede wszystkim fundacje w odróżnieniu od stowarzyszeń zwykłych i zarejestrowanych w KRS, a także te organizacje, które posiadają środki finansowe. Plany w zakresie objęcia wsparciem większej liczby osób znacznie częściej mają młode podmioty (do 5 lat), niż te, które działają już 15 lat i więcej.

4.4. Identyfikacja potrzeb trzeciego sektora

Jednym z istotnych problemów badawczych podejmowanych w toku badań ankietowych była kwestia barier i problemów, z którymi spotykają się organizacje w swej codziennej działalności. Należą do nich przede wszystkim problemy finansowe, tj. trudności w zdobywaniu funduszy zapewniających funkcjonowanie, brak płynności finansowej. Problem ten dotyczy nieco ponad 46% badanych podmiotów. Tylko nieco rzadziej wskazywanych trudności poznańskiego trzeciego sektora należą skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków zewnętrznych (w tym ze środków UE) – 39,2%. Co ciekawe, w badaniu sprzed czterech lat ta kategoria odpowiedzi uzyskała zaledwie 4,2% wskazań¹⁶.

¹⁶ Ten wysoki odsetek odpowiedzi dla tej kategorii może być wynikiem zmiany metodologii udzielania odpowiedzi na to pytanie; w tegorocznym badaniu respondent mógł wskazać dowolną liczbę kategorii odpowiedzi, w badaniu z 2017 r. – nie więcej niż trzy najważniejsze. Nie zmienia to jednak sytuacji - skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków

Co czwarta organizacja wśród codziennych trudności wskazuje także na kwestie lokalowe, problemy w zapewnieniu odpowiedniej lokalizacji (26,6% wskazań). Do często wskazywanych codziennych trudności badanych organizacji należą: nadmiernie rozbudowane procedury biurokratyczne w administracji publicznej (24,6%) oraz brak osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania organizacji (23,3%). Tu warto przypomnieć, że ten ostatni problem jest częstą przyczyną zawieszenia działalności organizacji lub jej zamknięcia.

Tabela 6. Pyt. 13. Z jakiego rodzaju problemami spotyka się Pani/ Pana organizacja podczas codziennej działalności? [CAWI/CATI, NGOs, N=301]

Pyt. 13. Z jakiego rodzaju problemami spotyka się Pani/ Pana organizacja podczas codziennej działalności?	N wskazań	% wskazań
Trudności w zdobywaniu funduszy zapewniających funkcjonowanie, brak płynności finansowej	141	46,8%
Skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków zewnętrznych (w tym ze środków UE)	118	39,2%
Kwestie lokalowe, trudności w zapewnieniu odpowiedniej lokalizacji	80	26,6%
Nadmiernie rozbudowane procedury biurokratyczne w administracji publicznej	74	24,6%
Brak osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania organizacji	72	23,9%
Nadmiernie skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze zdobytych środków	60	19,9%
Trudności w utrzymaniu zasobów kadrowych (konkurencja ze strony sfery biznesu)	27	9,0%
Brak odpowiednich usług doradczych	23	7,6%
Trudności związane z wyposażeniem biura	19	6,3%
Brak odpowiednich usług informacyjnych	18	6,0%
Trudności we współpracy z instytucjami publicznymi	16	5,3%
Brak odpowiednich usług szkoleniowych	12	4,0%
Niedoskonałość i niekompletność aktów prawnych regulujących działania organizacji	12	4,0%
Brak współpracy w środowisku NGOs	11	3,7%
Zbyt wysokie obciążenia podatkowe	7	2,3%
Brak dostępu do wiarygodnych informacji	4	1,3%
Inne	12	4,0%
Z żadnymi	16	5,3%
Odmowa odpowiedzi	4	1,3%

Przywołując wyniki odpowiedzi na pytanie o codzienne trudności organizacji w toku wywiadów pogłębionych, najczęściej spotykaliśmy się takim wyjaśnieniem, że takie kwestie jak procedury biurokratyczne w administracji publicznej czy formalności związane z korzystaniem ze zdobytych środków są problemami, z którymi trzeba sobie poradzić, można się tego nauczyć, zrozumieć, lecz to wymaga czasu i samozaparcia. Sytuację tę obrazują poniższe wypowiedzi uczestniczek wywiadów pogłębionych:

(...) można się tego nauczyć. Oczywiście trzeba pilnować, bo to się zmienia. Jak ja pisałam, to się wtedy wszystko na papierze pisało, teraz zupełnie inaczej się aplikuje, to jest w ogóle inna bajka. Ja tego nie wiem, ale myślę sobie na ten moment, że potrafię znaleźć człowieka, który będzie wiedział, jak to zrobić. A jak nie, to pójde dopytać i pójde się dowiedzieć, jak będzie mi bardzo zależało. I to jest właśnie ta różnica, bo nie robię tego dla siebie, tylko robię dla kogoś, kto tego potrzebuje – tutaj mi to otwiera w mojej głowie różne możliwości działania. [IDI_NGO1]

I trzecie, to były właśnie te procedury, o których mówiliśmy, że moim zdaniem kwestia oswojenia się z tym. Oczywiście ja zauważam pewną zmianę, taką pozytywną, myślę. (...) Ja się z WITKAC-em dosyć dobrze oswoiłem i nie stanowi dla mnie już takiego wyzwania. Czasami może w kwestii dokumentowania działań przydałyby się lepsze instrukcje, typu może jakieś wzory zgód na

zewnętrznych (w tym ze środków UE) są trudnością, z jaką na co dzień musi się zmagać duża część organizacji społecznych.

uczestnictwo po prostu narzucone gdzieś przez miasto. Bo mi się wydaje, że tyle po prostu ile jest grantów przyznanych, tyle jest wersji dokumentów. [IDI_NGO2]

Co ciekawe, w tylko 5,3% nie napotyka na żadne trudności w swojej codziennej działalności, podczas gdy w badaniu z 2017 roku takich podmiotów było prawie 20% badanych podmiotów.

Wśród innych trudności wskazywano na: brak wsparcia finansowego (N=4), problemy dotyczące współpracy z administracją publiczną/biurokracja (N=3), brak poparcia politycznego dla działań organizacji, trudności z dotarciem do odbiorców oraz niestabilność prawa (po 1 wskazaniu).

Wracając do wcześniej już sygnalizowanych trudności związanych z lokalem organizacji społecznej warto przywołać wypowiedź jednego z uczestników wywiadów pogłębionych zwracających uwagę na być może wartę uwagi narzędzie statystyczne wspomagające proces pozyskania lokalu:

No tych lokali jest zawsze za mało i pierwszeństwo, niestety, mają w dobrych lokalach komercyjne podmioty. Przydałoby się pewnie wypracować taki kalkulator wpływu społecznego, no bo firma płaci tam 50, czy ileś zł za metr, no a ile organizacja społeczna robi w tym czasie dla mieszkańców, ile by miasto musiało zapłacić? Nie liczymy tego. Chociaż pracę wolontariuszy jest łatwo przeliczyć, ile on wnieśli, że oni działali przy tej organizacji, ale nie jest to brane pod uwagę przy ofertach, nie? [IDI_SP1]

Rozmówca sugeruje opracowanie kalkulatora wpływu społecznego na wzór wskaźników celów zrównoważonego rozwoju, który to liczyłby wskaźniki efektywności działań społecznych.

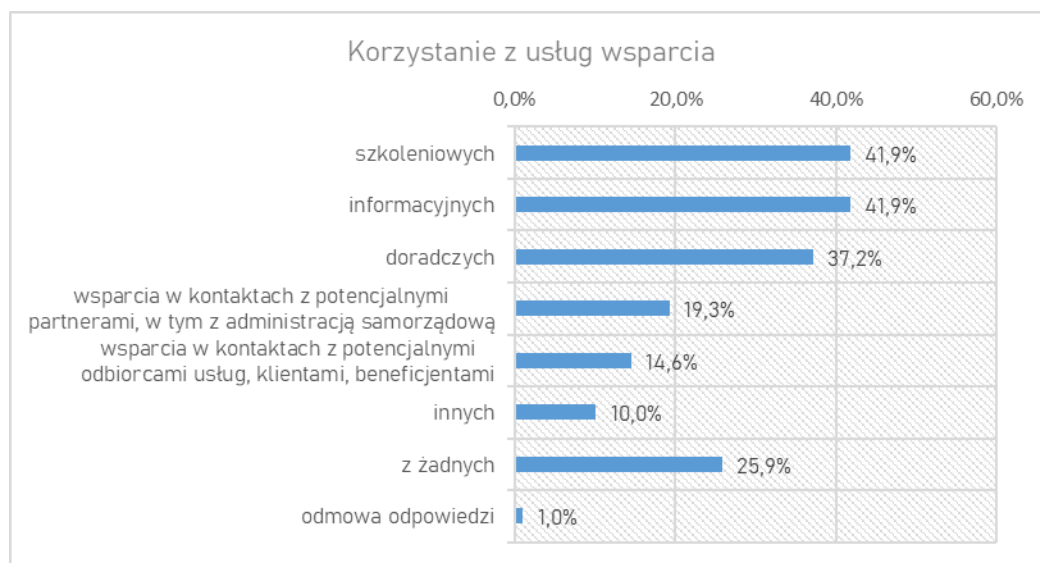
Negatywnie ocenia się także współpracę z Zarządem Komunalnych Zasobów Lokalowych. W przywoływanych wcześniej badaniach diagnozujących stan trzeciego sektora z obszaru działalności kulturalnej¹⁷ respondenci wskazują, że brak realnej siedziby utrudnia rozwój organizacji, co więcej – osłabia więzi członków organizacji i przyspiesza wypalenie zawodowe, demotywuje. Poniżej wypowiedzi jednego z uczestników wywiadów pogłębionych zrealizowanych w ramach niniejszej diagnozy:

(...) jeżeli chodzi o kwestie lokalowe – po prostu dostępność lokali miejskich i ich standard jest okropny. I miałem okazję szukać lokali – oferowano nam jakieś piwnice gdzieś zagrzebione itd., więc ja przechodziłem te wszystkie tematy związane z ZKZL-em i szukaniem lokali – to jest porażka! [IDI_NGO2]

Tylko co czwarta badana organizacja pozarządowa nie korzysta i nie korzystała z usług wsparcia trzeciego sektora świadczonych przez wyspecjalizowane instytucje – w badaniu realizowanym w 2017 roku ten odsetek wynosił aż 54%. Ponad 40% podmiotów brała udział w szkoleniach oraz korzystało z usług szkoleniowych, nieco mniej – z doradczych (37,2%). O wiele mniej organizacji (19,3% i 14,6% ogółu badanych) za pośrednictwem specjalistycznych podmiotów podejmowała próby w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi odbiorcami swoich usług i/lub z potencjalnymi partnerami, w tym z samorządem. Co 10-ty podmiot korzystał także z innych usług wsparcia, do których należą: wsparcie finansowe (N=11), doradcze (N=5), organizacyjne (N=5), lokalowe (N=2) i pozostałe (N=5).

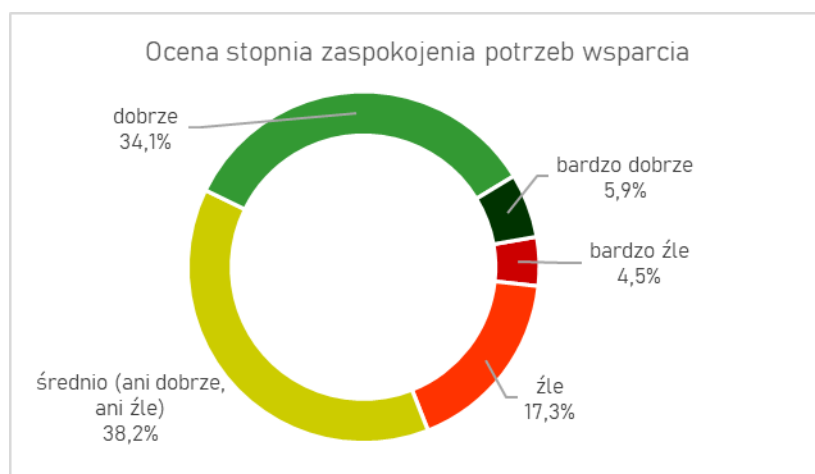
¹⁷ Diagnoza stanu III sektora z obszaru działalności kulturalnej działającego na terenie Poznania. Raport z badań, Public Profits na zlecenie Wydziału Kultury Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2021.

Wykres 38. Pyt. 9. Z jakich usług wsparcia świadczonych przez wyspecjalizowane instytucje korzystała i/ lub korzysta organizacja? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Na kolejnym wykresie przedstawiono rozkład odpowiedzi na pytanie o ocenę stopnia zaspokojenia ogólnych potrzeb wsparcia badanych organizacji (z wyłączeniem tych respondentów, którzy nie korzystają z tej specjalistycznej pomocy dedykowanej trzeciemu sektorowi).

Wykres 39. Pyt. 10. Jak Pani/ Pan ocenia stopień zaspokojenia ogólnych potrzeb wsparcia Państwa organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=220]

1/3 organizacji dobrze ocenia działalność wyspecjalizowanych instytucji udzielających wsparcia trzeciemu sektorowi, jednak aż 38% badanych – średnio, ani dobrze, ani źle. Niecałe 6% badanych podmiotów jest bardzo zadowolona z uzyskanego wsparcia. Ale już co piąta organizacja negatywnie ocenia otrzymane wsparcie, w tym 4,5% - bardzo źle. Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „bardzo źle”, a 5 – „bardzo dobrze”. Średnia ocena stopnia zaspokojenia ogólnych potrzeb organizacji świadczonych przez wyspecjalizowane instytucje wyniosła tylko: 3,2, podczas gdy w 2017 roku ocena ta była wyższa – 3,6.

Warto wspomnieć o wynikach testów statystycznych wskazujących na zależność pomiędzy oceną stopnia zaspokojenia ogólnych potrzeb organizacji, a sytuacją lokalową badanych podmiotów – przedstawiciele organizacji mających swą siedzibę w mieszkaniu prywatnym wystawiają niższe noty.

Tych badanych, którzy nie korzystają ze wsparcia wyspecjalizowanych instytucji zapytano o przyczynę tego stanu rzeczy (N=78).

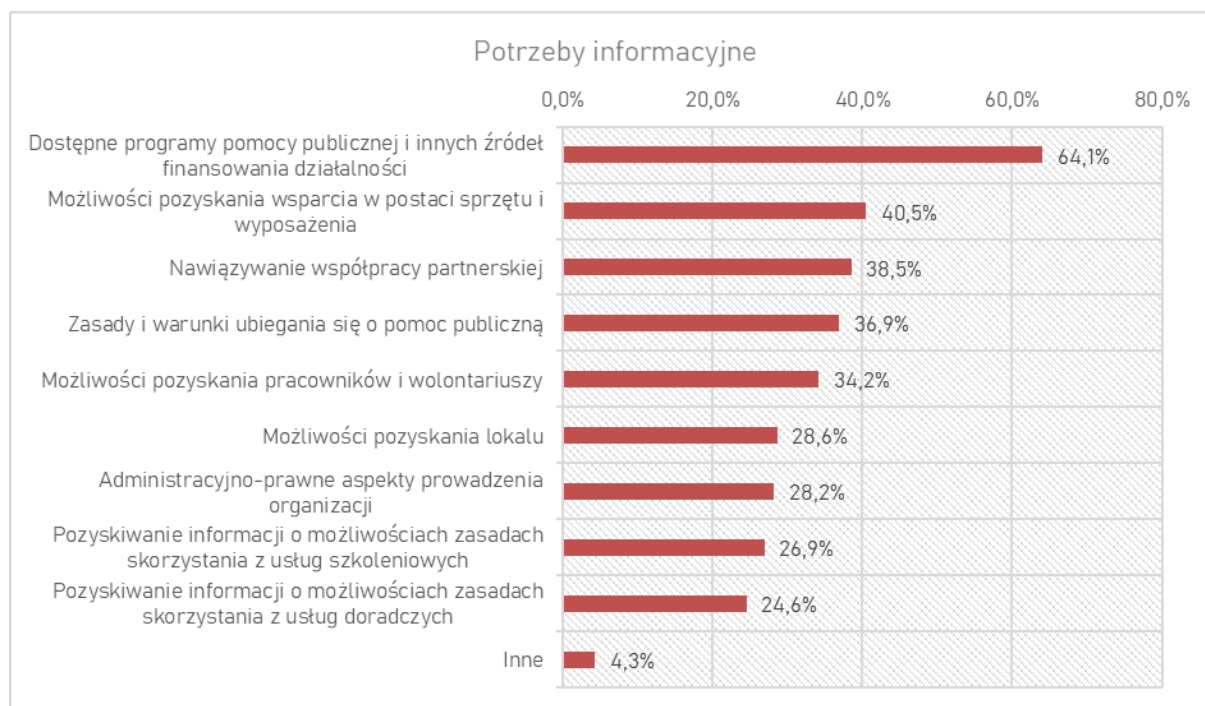
Tabela 7. Pyt. 11. Dlaczego dotychczas nie korzystał/a Pani/ Pan z usług wsparcia dla Państwa organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Pyt. 11. Dlaczego dotychczas nie korzystał/a Pani/ Pan z usług wsparcia...?	N wskazań	% wskazań
Odmowa otrzymania wnioskowanego wsparcia	40	51,3%
Wsparcie było zbyt czasochłonne	28	35,9%
Brak wsparcia zgodnego z oczekiwaniami	11	14,1%
Zbyt duże koszty	8	10,3%
Brak wiedzy na temat możliwego wsparcia	8	10,3%
Brak takiej potrzeby	7	9,0%
Inne	4	5,1%

Połowie organizacji, które nie korzystały ze wsparcia dla trzeciego sektora odmówiono otrzymania wnioskowanej pomocy (51,3), dla co trzeciej wsparcie było zbyt czasochłonne. Nieco rzadziej wskazywano także na brak wsparcia zgodnego z oczekiwaniami, zbyt duże koszty oraz brak wiedzy na temat możliwego wsparcia. Tylko 9,0% badanych organizacji nie miało potrzeby ubiegać się o wsparcie. Wśród innych powodów pojedynczo wskazano na: zbyt młody wiek organizacji (organizacja na stracie), udzielanie wsparcia innym podmiotom trzeciego sektora, podmiot był oddziałem stowarzyszenia oraz ograniczona działalność na skutek pandemii.

Uczestników badań ilościowych CAWI/ CATI zapytano także o najważniejsze potrzeby informacyjne oraz szkoleniowo-doradcze organizacji pozarządowych. Uzyskane wyniki przedstawiono na poniższych wykresach.

Wykres 40. Pyt. 46. Jakie są najważniejsze potrzeby informacyjne organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

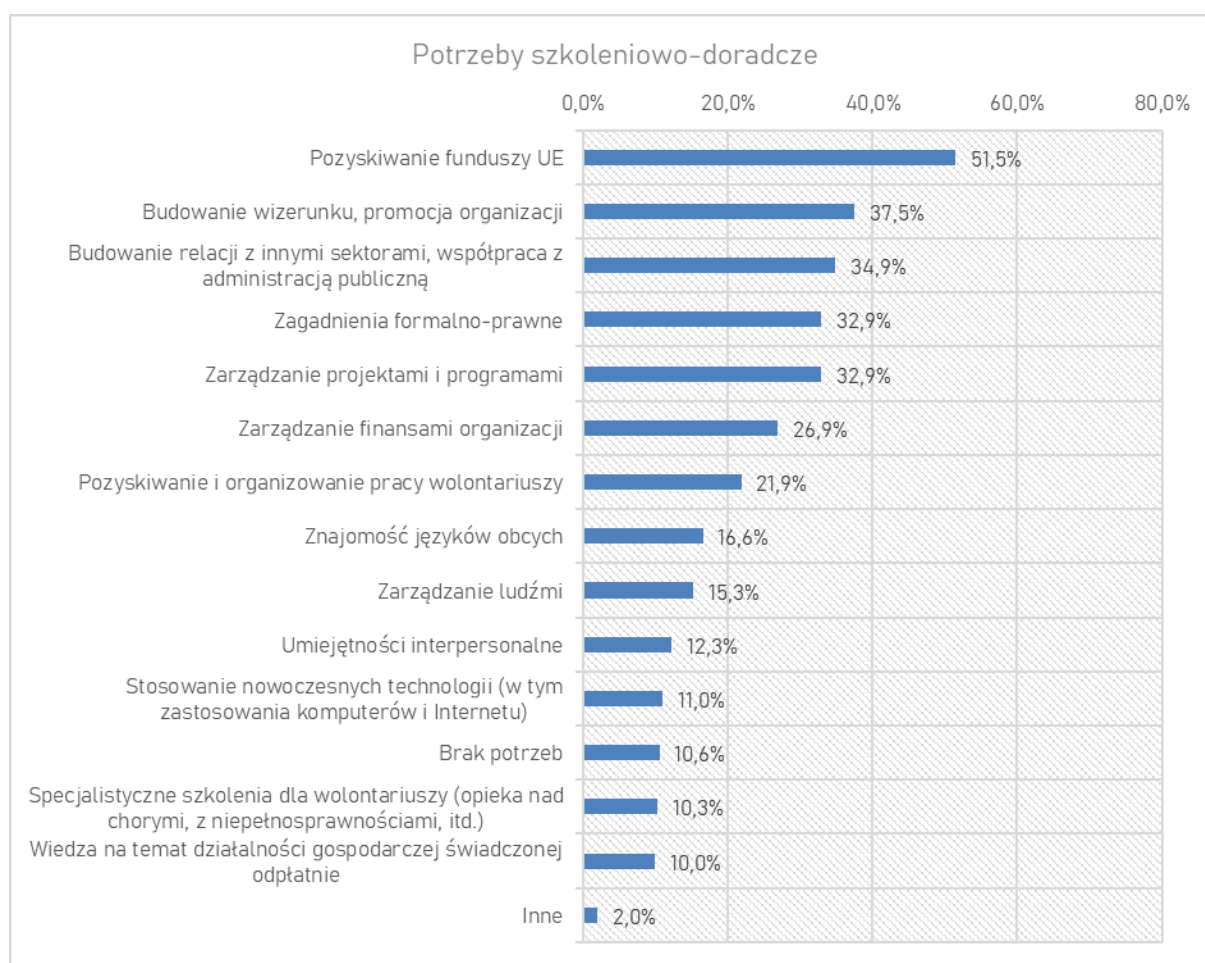
Potrzeby informacyjne organizacji dotyczą przede wszystkim kwestii możliwości finansowania ich działalności. Prawie 2/3 badanych podmiotów trzeciego sektora jest zainteresowana uzyskaniem informacji o dostępnych programach pomocy publicznej i innych źródłach finansowania swojej

działalności. Na tę potrzebę informacyjną znacznie częściej wskazują podmioty prowadzące działalność odpłatną i gospodarczą, a także młode organizacje, działające w trzecim sektorze nie dłużej niż 5 lat. Prawie 1/3 organizacji oczekuje informacji o możliwości pozyskania wsparcia w postaci sprzętu i wyposażenia (40,5%), a nieco mniej informacji o możliwościach nawiązywania współpracy partnerskiej (38,5%). Pożądane jest także pozyskanie wiedzy w zakresie zasad i warunków ubiegania się o pomoc publiczną (36,9%). Takie kwestie jak pozyskiwanie informacji o możliwościach i zasadach korzystania z usług szkoleniowych i doradczych są pożądane w najmniejszym stopniu (na tle pozostałych). Z kolei 4,3% organizacji nie zgłosiło żadnych potrzeb informacyjnych.

Wśród innych potrzeb informacyjnych znalazły się: informacje o możliwościach przeprowadzenia kampanii medialnych promujących działalność organizacji (N=5), informacje o możliwości udzielenia pomocy doradczej (podatki, księgowość, itp.) (=3), informacje o możliwości udzielenia bezpośredniego wsparcia finansowego (N=2) oraz informacje na temat możliwości finansowania projektów i prowadzenia strony internetowej (po 1 wskazaniu).

Na kolejnym wykresie zamieszczono rozkład odpowiedzi na pytania o potrzeby szkoleniowo-doradcze organizacji pozarządowych. Najczęściej wskazywaną potrzebą tego typu jest kwestia pozyskiwania funduszy europejskich (51,5%). W drugiej kolejności, już z nieco niższą częstością badane organizacje wskazywały na potrzeby szkoleniowo-doradcze w zakresie budowania wizerunku i promocji organizacji (37,5%), w trzeciej kolejności - budowanie relacji z innymi sektorami, współpraca z administracją publiczną (34,9%),

Wykres 41. Pyt. 47. Jakie są najważniejsze potrzeby szkoleniowo-doradcze organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

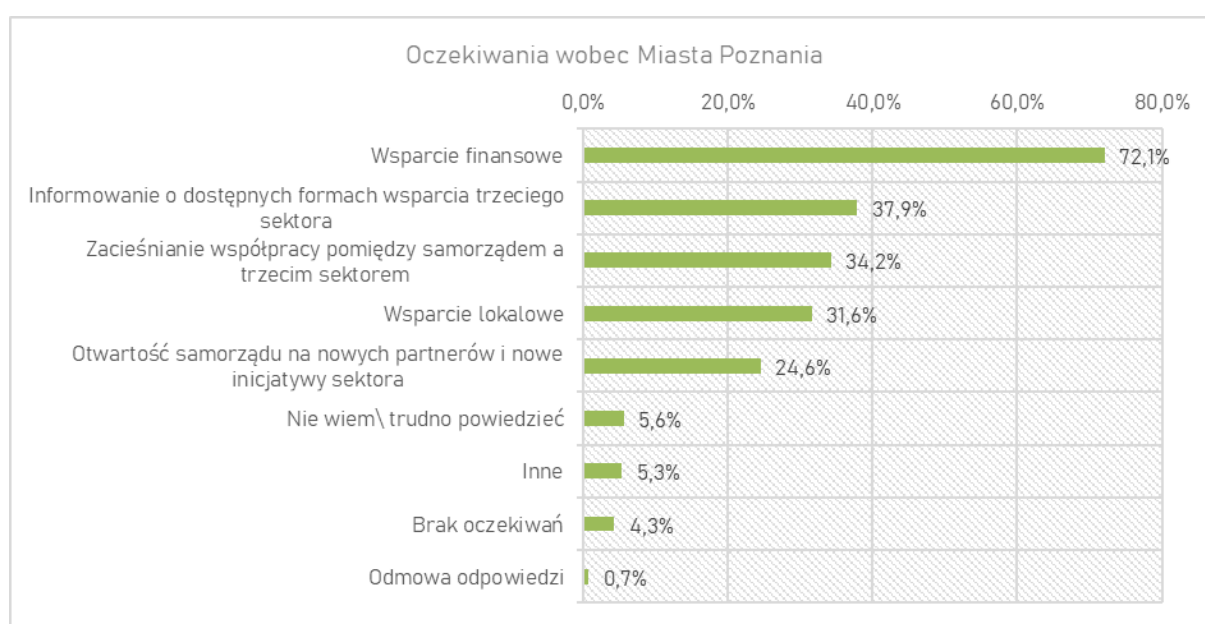

Dla co trzeciej organizacji ważne są też kwestie uzyskania wsparcia szkoleniowo-doradczego w obszarze: obszarze zagadnień formalno-prawnych oraz zarządzania projektami i programami. Najmniej oczekiwane potrzeby dotyczą specjalistycznych szkoleń dla wolontariuszy oraz wiedzy o działalności gospodarczej świadczonej odpłatnie. 10,6% organizacji nie ma żadnych potrzeb szkoleniowo-doradczych.

Wśród innych odpowiedzi przedstawiciele poznańskich organizacji pozarządowych wskazywali na potrzeby w zakresie: szkoleń dotyczących IT i nowoczesnych technologii (N=2), szkoleń dotyczących pozyskiwania potencjalnych odbiorców, finansów i zagadnień formalno-prawnych (po jednym wskazaniu).

Uczestników badań zapytano także o oczekiwania organizacji wobec Miasta Poznania. Wyniki z badań ilościowych przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 42. Pyt. 48. Jakie są konkretne oczekiwania organizacji wobec Miasta Poznania? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Wsparcie finansowe to najczęściej wskazywane oczekiwanie organizacji (72,1%). W drugiej i trzeciej kolejności poznański trzeci sektor oczekuje informowania o dostępnych formach wsparcia dedykowanego trzeciemu sektorowi (37,9%) oraz zacieśnienie współpracy pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi (34,2%). Badane organizacje chciałyby także większego wsparcia lokalowego lub bardziej efektywnej polityki w tym zakresie (31,6%).

Dla co czwartej ważna jest też otwartość samorządu na nowych, często bardzo młodych partnerów i nowe, a nawet niszowe inicjatywy (24,6%). No co zwrócili uwagę uczestnicy badań jakościowych, w przypadku tej kategorii warto rozważyć ogłaszanie odrębnych konkursów dedykowanych właśnie tej grupie organizacji, np. w formule mikro-grantów/ mikro-dotacji. Takie dotacje, możliwe do dystrybucji przez większego partnera społecznego miałyby szansę wyedukować przedstawicieli mniejszych/ niszowych organizacji do większego zaangażowania w ubieganie się o środki zewnętrzne i większą aktywność w realizacji swojej misji. Kwestia otwartości samorządu, zdaniem rozmówców IDI jest zróżnicowana; pozytywnie ocenia się ją w odniesieniu do Wydziału Zdrowia i Spraw, a w szczególności do Oddziału Koordynacji Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi oraz Wydział Kultury. Badani zwracają uwagę na brak koordynacji działań w Urzędzie, co powoduje przynajmniej część zgłaszanych problemów:

(...) wiceprezydenci mają pod sobą różne obszary i one ze sobą nie współpracują, i są bardzo różne reguły. I organizacja, która w kilku polach działa, to musi przechodzić przez wymogi stosowane jak w jednym tak i w drugim obszarze. I to jest naprawdę bardzo duży problem w Poznaniu. (...) Ubolewam, że te sprawy gospodarcze, czy tam inwestycyjne ciągle mają priorytet nad społecznymi. A przecież miasto jest już tak rozwinięte infrastrukturalnie, to teraz są jakieś takie dodatki – owszem, musi być ta linia tramwajowa dokończona. Ale tak naprawdę teraz trzeba się zająć, co obserwuję w różnych gminach, częścią społeczną. Bo jeżeli my to przegapimy, to będzie coraz trudniej angażować ludzi właśnie do wolontariatu, do aktywności społecznej, bo młodsze pokolenia się nauczają tego, że nie działa się i będą roszczeniowe w stosunku do miasta. [IDI_SP1]

Wśród innych odpowiedzi znalazły się: oczekiwanie zmian dotyczących zasad finansowania działalności NGOs (N=6), wsparcie w zakresie informacji o działalności organizacji pozarządowych - promocja działań NGOs (N=4) oraz większego zaangażowanie Miasta w ochronę przyrody i klimatu, dostępności lokali na preferencyjnych warunkach finansowych dla OPP, możliwości odpłatnego korzystania z eksperckiej wiedzy trzeciego sektora i określenia priorytetowych kierunków wsparcia organizacji pozarządowych przez Miasto (po 1 wskazaniu).

Warto zauważyć, że zaledwie 4,3% organizacji nie ma oczekiwań wobec Miasta Poznania, a 5,6% - nie potrafi podać konkretnych postulatów.

4.5. Wolontariat w organizacjach pozarządowych

Jednym z problemów badawczych, które szczególnie eksplorowano w toku badań ilościowych wśród organizacji pozarządowych były ich doświadczenia z wolontariatem. Badania wykazały, że w ciągu ostatnich 2 lat już 3/4% podmiotów współpracowało z wolontariuszami. Testy statystyczne nie różnicują jednak odpowiedzi za względu na formę prawną organizacji inne zmienne o charakterze „metryczkowym”. Warto jednak zaznaczyć, że przynajmniej dla części z badanych za wolontariat uznaje się także zaangażowanie członków organizacji w realizację misyjnych działań. Obrazuje to poniższy cytat z wywiadu pogłębionego:

Jeżeli byśmy przestudiowali, które z nich [organizacje] miały granty, tego nie wiemy może z tego badania, ale bardzo możliwe, że w wielu z nich jako wolontariat po prostu jest traktowana sama obecność członków, założycieli i zarządu – i oni swoją pracę społeczną mogą definiować jako wolontariat. [IDI2]

Te organizacje, które w ostatnich dwóch latach nie nawiązywały współpracy z wolontariuszami zapytano o przyczynę tego stanu rzeczy.

Tabela 8. Pyt. 55. Dlaczego nie? Co jest tego przyczyną? [CAWI/ CATI, NGOs, N=67]

Pyt. 55. Dlaczego nie? Co jest tego przyczyną?	N wskazań	% wskazań
Brak takiej potrzeby	40	58,8%
Brak zasobów kadrowych delegowanych do koordynowania pracy wolontariuszy	14	20,9%
Brak zainteresowania wolontariuszy pracą na rzecz organizacji	11	16,4%
Brak dostępu do wolontariuszy	8	11,9%
Bariery formalno-prawne	5	7,5%
Negatywne doświadczenia w pracy z wolontariuszami	3	4,5%
Coś innego	6	9,0%
Odmowa odpowiedzi	1	1,5%

Ponad połowa (z tej niewielkiej jednak grupy) wskazuje, że powodem nienawiązywania współpracy z wolontariuszami jest brak potrzeb w tym zakresie. Drugą najczęściej wskazywaną przyczyną jest brak zasobów kadrowych delegowanych do koordynowania pracy wolontariuszy. Tylko osiem

podmiotów wskazało na brak dostępu do wolontariuszy. Poniżej wybrane wypowiedzi uczestników wywiadów pogłębionych odnoszące się do negatywnych doświadczeń z wolontariuszami:

Przypominam sobie takie przypadki, gdzie próbowaliśmy podpisać indywidualne umowy nawet z osobami, które były zainteresowane świadczeniem wolontariatu w DPS-ie. Miały one zazwyczaj charakter krótkotrwały i też przypominam sobie taką nieciekawą sytuację, gdzie osoba próbowała materialnie wykorzystać naszego mieszkańca. [IDI_ODW1]

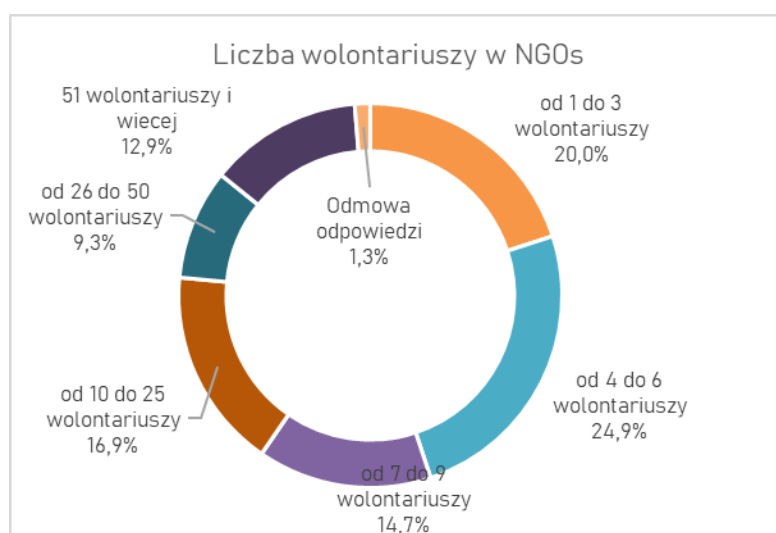
(...) Mieliliśmy takie spotkanie na rejonie [przy akcji Szlachetnej Paczki] i tam niektórzy opowiadali o swoich doświadczeniach. I zdarzyło się, z tego co mówili, to ktoś włożył kamienie do paczki, żeby był ciężar. I ja też nie mogłam w to uwierzyć. No nie wiem naprawdę, co to jest za pomysł i co to były za osoby. Ale to musiało być straszne, gdy rodzina to rozpakowywała i wolontariusz główny był przy tym. I to rozczarowanie rodziny widzieć (...) [FGI_3]

A wiem, że z wolontariuszami bywa różnie, bo np. na tysiąc zrekrutowanych osób to stu wolontariuszy potrafi nie przyjść, też są takie sytuacje. I to też wiem (...), że wymówki dzieciaków są wprost fantastyczne, nieraz można by z tego stworzyć po prostu bloga, albo książkę – co potrafią dzieciaki wymyśleć, żeby mimo zapisania się na wolontariat na niego nie przyjść! [IDI_ODW2]

Więc widzę taki trend, że „nie podoba się coś, dobra, to odpuszczamy, bo przecież jest jeszcze ta inna fundacja i ta inna fundacja”. A miło by było, się udało znaleźć takie osoby, które chciałyby przynależeć do jednej organizacji, no i działać wspólnie z jedną organizacją na długi czas. Więc to tak widzę, nie będę ukrywał, od kilku lat taką sytuację. I mówię, to nie chodzi o wiek, to nie chodzi o zawód, tu chodzi o takie przyzwyczajenie, trochę taki - nie chcę zwalać na pęd życia - ale trochę tak zaczynamy być przyzwyczajeni, że jak nie ta fundacja, to przecież jest milion innych. [FGI_1]

Podkreślić jednak należy, że wspomniane sytuacje należą do raczej rzadkich. Warto jednak zwrócić szczególną uwagę na ostatnią przywołaną tutaj wypowiedź, wskazującą na konieczność dostarczania młodym ludziom, uczniom, studentom atrakcyjnej pracy wolontaryjnej, albo przynajmniej pokazywania jej w możliwie najatrakcyjniejszy sposób. Tu mowa o konieczności uwzględnienia krótkich, ale ciekawych treści wizualnych.

Wykres 43. Pyt. 50. Ilu wolontariuszy współpracuje (lub współpracowało w ciągu ostatnich 24 miesięcy) z organizacją? [CAWI/ CATI, NGOs, N=255]

W grupie organizacji współpracujących z wolontariuszami największy udział stanowią te, które angażują od 4 do 6 takich osób (24,9%), w drugiej kolejności – od 1 do 3 wolontariuszy (20,0%). Łącznie ¾ podmiotów współpracuje z grupą wolontariuszy nie większą niż 25 osób. Co ósma organizacja pozarządowa do pracy na jej rzecz angażuje powyżej 50 wolontariuszy. Te realizują głównie duże imprezy sportowe lub wydarzenia kulturalne. Rozkład odpowiedzi na pytanie o liczbę

wolontariuszy współpracujących z organizacjami jest zbliżony z tym sprzed czterech lat. Nie zaszły w tym zakresie istotne zmiany.

Stowarzyszenia zwykle (zarejestrowane w gminie/powiecie) znacznie częściej niż fundacje oraz stowarzyszenia zarejestrowane w KRS korzystają ze wsparcia małej grupki wolontariuszy (do 1 do 3 osób), co jest zapewne spowodowane małą/ bardzo lokalną skalą działalności tych podmiotów.

Badania ilościowe wskazują, że w przypadku 40% organizacji wolontariusze najczęściej ma status wolontariusza niezrzeszonego, z kolei w przypadku 34,7% podmiotów dominują wolontariusze występujący w roli członków organizacji pracujących społecznie.

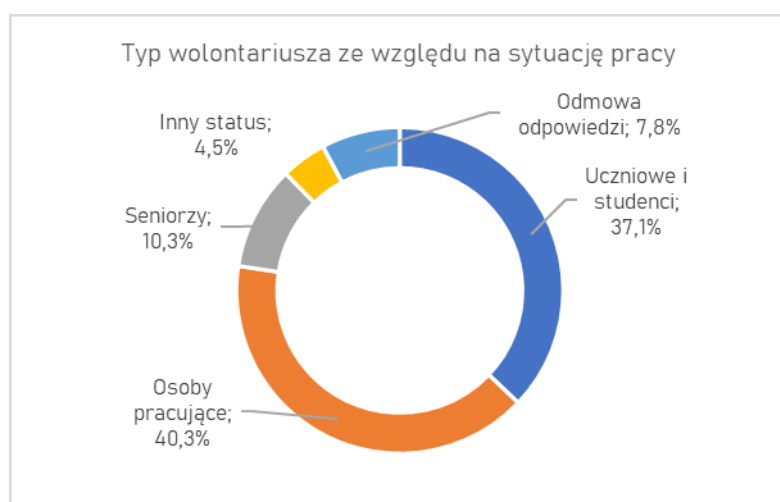
Tabela 9. Pyt. 51. Jaki jest najczęstszy status współpracujących z organizacją wolontariuszy? [CAWI/ CATI, NGOs, N=255]

Pyt. 51. Jaki jest najczęstszy status współpracujących z organizacją wolontariuszy?	N wskazań	% wskazań
Wolontariusze niezrzeszeni	91	40,4%
Wolontariusze w roli członków organizacji pracujący społecznie	78	34,7%
Brak wyraźnej dominacji jednego typu wolontariusza	30	13,3%
Inne osoby pracujące społecznie	20	8,9%
Inny status	4	1,8%
Odmowa odpowiedzi	2	0,9%

W tej drugiej grupie znacznie częściej występują stowarzyszenia zwykle i zarejestrowane w KRS. Tylko w przypadku 8,9% organizacji najczęstszy status współpracujący wolontariusz należy do kategorii „inne osoby pracujące społecznie”. Wśród innych odpowiedzi znalazły się następujące statusy wolontariuszy: studenci (N=2) oraz wolontariusz europejski (N=1) i osoba szukająca zatrudnienia w organizacji (N=1).

Struktura udziału poszczególnych grup wolontariuszy w organizacjach działających na rzecz mieszkańców Poznania średnio kształtuje się następująco: 40% ogółu wolontariuszy współpracujących z badanymi podmiotami to osoby pracujące, nieznacznie niższy odsetek stanowią uczniowie i studenci (37,1%), seniorzy zaś stanowią 10,8% ogółu¹⁸.

Wykres 44. Pyt. 52. Proszę podać w %, jaki jest udział poszczególnych grup wolontariuszy wg następującej typologii: [CAWI, CATI, NGOs, N=224]

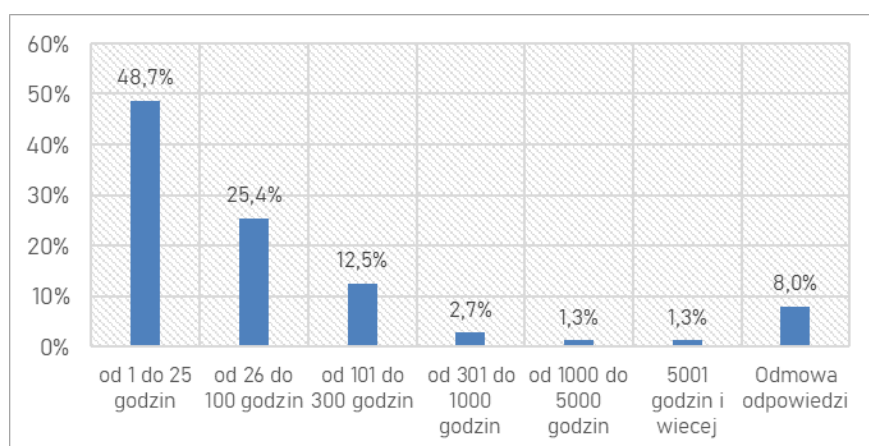

Obecna struktura typologii wolontariusza ze względu na jego sytuację zawodową w badanych organizacjach jest zbliżona do tej sprzed czterech lat.

¹⁸ Do kwestii zaangażowania seniorów w działania wolontaryjne wrócimy w dalszej części raportu.

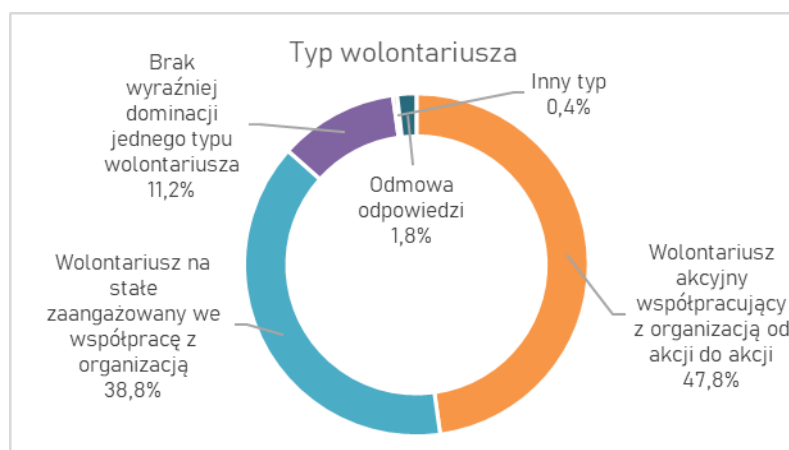
Badania ilościowe wykazują, że średniomiesięczne zaangażowanie wolontariuszy w pracę organizacji nie jest wysokie, waha się od 1 do 25 godzin (48,7% wskazań). W drugiej kolejności, w przypadku co piątej organizacji mającej doświadczenia w wolontariacie przedział czasowy zaangażowania wolontariuszy obejmuje od 26 do 100 godzin miesięcznie (25,4%). Niecałe 18% badanych organizacji korzysta z pracy wolontariuszy w wymiarze powyżej 100 godzin, co jest związane z wielkością organizacji mierzonej liczbą pracowników płatnych.

Wykres 45. Pyt. 53. Jakie jest łączne miesięczne zaangażowanie godzinowe wszystkich wolontariuszy? [CAWI/ CATI, NGOs, N=224]

W przypadku ponad połowy organizacji współpracujących z wolontariuszami dominuje wolontariusz akcyjny; współpracujący z organizacją od akcji do akcji (47,5%), z kolei w przypadku 38,8% podmiotów głównie jest to wolontariusz na stałe zaangażowany we współpracę z organizacją. Wśród 11,2% badanych podmiotów nie dominuje specjalnie żaden z wyżej wskazanych typów wolontariuszy.

Wykres 46. Pyt. 54. Jaki typ wolontariusza dominuje w Państwa organizacji? [CAWI/ CATI, NGOs, N=224]

Poznańskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu (dalej: PCWOPiW) jest projektem realizowanym ze środków budżetowych Miasta Poznania. Jego celem jest wspieranie procesu powstawania nowych organizacji pozarządowych oraz wzmacnianie potencjału istniejącego już III sektora i wolontariatu na terenie miasta Poznania oraz stworzenie przestrzeni do integracji wewnątrz i między sektorowej oraz zwiększenie zakresu współpracy pomiędzy organizacjami¹⁹. Realizacja projektu rozpoczęła się niedawno - w sierpniu 2021 roku, jednakże mimo krótkiego czasu,

¹⁹ Źródło: <https://pisop.org.pl/poznanskie-centrum-ngo-i-wolontariatu>, data odwiedzin: 07/12/2021.

jaki upłynął od startu Projektu wszystkich uczestników badania ilościowego organizacji pozarządowych zapytano Poznania o znajomość tego miejsca.

Badania wykazują, że prawie $\frac{3}{4}$ organizacji słyszało o Poznańskim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu. Tę miejską inicjatywę częściej znają fundacje niż stowarzyszenia zwykłe, zarejestrowane w gminie lub powiecie. Badani nie identyfikują jednak żadnych działań Centrum skierowanych do wolontariuszy. Poniżej wybrane wypowiedzi uczestników badań jakościowych odnoszących się do PCWOPiW:

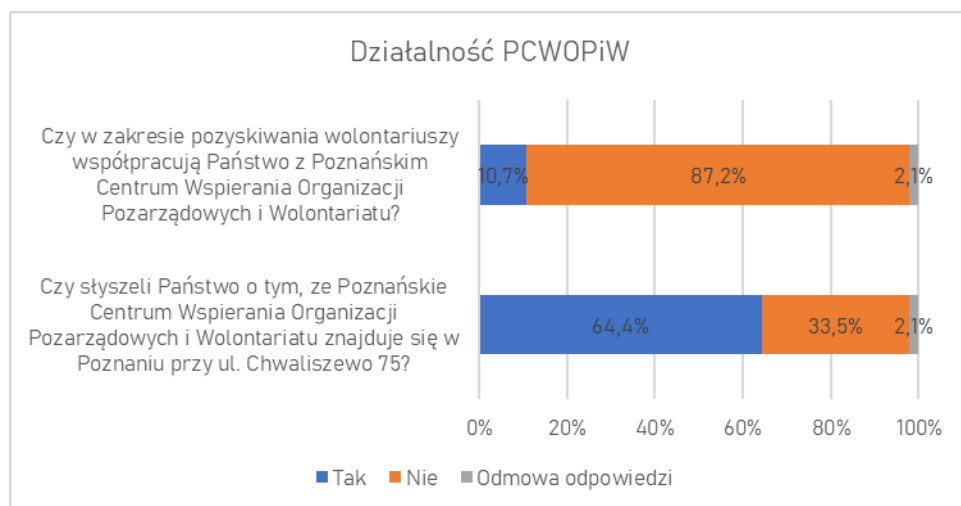
To nie, z nimi nie współpracowałam. Ale z tego co wiem, to moja jedna osoba właśnie z tej grupy nieformalnej była na szkoleniu w CREO, bo tam jest taki obowiązek i właśnie słyszała o tym centrum, że tam można też sale wynajmować, jakieś miejsca itd. Więc jeszcze nie słyszałam, ale się zainteresujemy. [IDI_NGO1]

Wiem, że Centrum planuje właśnie kampanie w radiu, bo to tak i też planują kampanię WTK, czyli takim ogólnodostępnym. Podejrzewam pewnie, że kampania i dalsza promocja wydaje mi się, że to było chyba pewnie najważniejsze, bo nawet na Poznańskim Targu Dobra też przedstawiciele Centrum chodzili i też informowali o sobie i opowiadali. [IDI_SP1]

Tych przedstawicieli organizacji, które zadeklarowały znajomość PCWOPiW zapytano o dwie kwestie: znajomość adresu Centrum oraz korzystanie z usług w zakresie wolontariatu. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

I tak, 2/3 organizacji znających PCWOPiW (N=187) zna nowy adres Centrum, ale tylko co dziesiąta organizacji współpracowała w z nim w zakresie pozyskiwania wolontariuszy.

Wykres 47. Pyt. 57-58. Czy słyszeli Państwo o tym, że Poznańskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu znajduje się w Poznaniu przy ul. Chwaliszewo 75?/ Czy w zakresie pozyskiwania wolontariuszy współpracują Państwo z Poznańskim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu? [CAWI, CATI, NGOs, N=187]

Przedstawiciele organizacji pozarządowych współpracujących z wolontariuszami zapytano o to, w jaki sposób do nich trafiają. Uzyskane wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 10. Pyt. 59. W jaki sposób trafiają do Państwa wolontariusze? [CAWI/ CATI, NGOs, N=225]

Pyt. 59. W jaki sposób trafiają do Państwa wolontariusze?	N wskazań	% wskazań
samodzielne zgłoszenia wolontariuszy	62	27,6%
nabór własny organizacji/ogłoszenia	50	22,2%
kontakty ze szkołami/uczelniami/nauczycielami	42	18,7%
współpraca z innymi organizacjami społecznymi	34	15,1%
współpraca z przedsiębiorstwami	9	4,0%
współpraca z Urzędem Miasta Poznania	4	1,8%
w żaden inny sposób	0	0,0%
inny	2	0,9%
odmowa odpowiedzi	2	0,9%

Pozyskiwanie wolontariuszy do pracy na rzecz organizacji najczęściej odbywa się poprzez samodzielne zgłoszenia kandydatów (27,6%), w drugiej kolejności podmioty prowadzą własny nabór, nie precyzując narzędzi (22,2%). Ponadto trzeci sektor w zakresie pozyskiwania wolontariusz współpracuje również ze szkołami i uczelniami, gdzie organizuje spotkania, nawiązuje kontakty ze szkolnymi/ uczelnianymi koordynatorami wolontariatu oraz zamieszcza ogłoszenia na ich terenie (18,7%). 15,1% organizacji w zakresie pozyskiwania wolontariuszy współpracuje z innymi podmiotami trzeciego sektora. Niski jest odsetek współpracy z Miastem (1,8% w taki sposób pozyskuje wolontariuszy). Jedną z wypowiedzi uczestników badań jakościowych odnoszącą się do sposobu pozyskiwania wolontariuszy przez organizacje pozarządowe:

W dużym stopniu są to jakieś polecenia, znajomości – więc to jest jedno ze źródeł. Inne to są media społecznościowe oraz obecność w jakiejś formie komunikacyjnej na uczelniach, czyli np. przez Biuro Karier, czasami przez fizyczne jakieś rozwieszenie ulotki, czy plakatu. I też korzystamy z portalu głównie ngo.pl, bo tutaj te bardziej gdzieś rozwiązania nie za bardzo się sprawdzają (...) [IDI_NGO2]

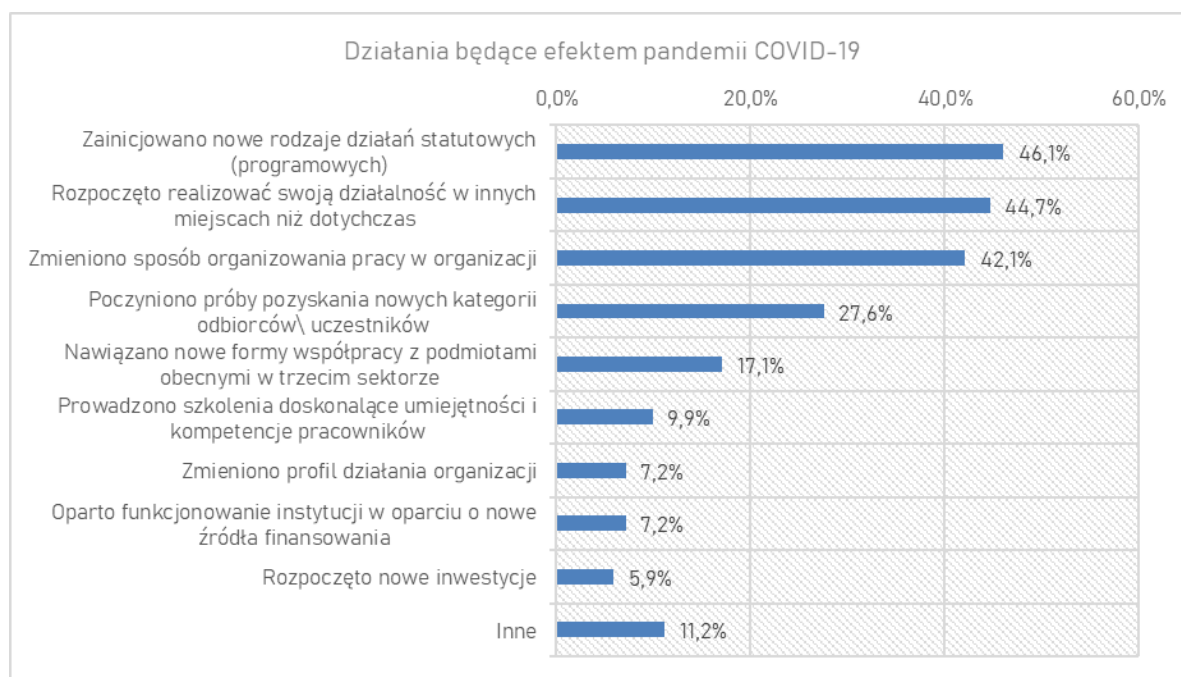
Badania ilościowe wykazały, że powyżej wymienione sposoby pozyskiwania wolontariuszy są wystarczające dla 67% organizacji.

4.6. Organizacje społeczne w czasie pandemii

Badania ilościowe pokazują, że połowa organizacji pozarządowych rozpoczęła jakieś nowe rodzaje aktywności, rozumiane jako podejmowanie innych niż dotychczas działań mających na celu realizację celów statutowych podmiotu. Tych respondentów zapytano o rodzaje tych nowych działań. Uzyskane wyniki zamieszczono na poniższym wykresie. I tak, ponad 40% podmiotów zainicjowało nowe rodzaje działań statutowych (programowych) oraz rozpoczęło realizować swoją działalność w innych miejscach niż dotychczas oraz zmieniło sposób organizowania pracy w organizacji. 27,6% poczyniło próby pozyskania nowych kategorii uczestników/ odbiorców swoich działań. Pandemia przyczyniła się do nawiązania nowych form współpracy z podmiotami obecnymi w trzecim sektorze – w przypadku 17,1% badanych. Tylko 5,9% organizacji rozpoczęła nowe inwestycje.

Wśród innych aktywności wymuszonych pandemią znalazły się: nowe formy działalności w formule on-line (zajęcia, warsztaty, szkolenia) (4,0% ogółu wskazań), nowe rodzaje aktywności organizacji (1,3%), a także „inna sytuacja” (1 wskazanie).

Wykres 48. Pyt. 62. Proszę zaznaczyć jakiego rodzaju były to aktywności. [CAWI/ CATI, NGOs, N=152]

Uczestników badań ilościowych zapytano także o ograniczenia jakie organizacja była zmuszona wprowadzić w wyniku pojawienia się pandemii COVID-19. Uzyskane odpowiedzi zebrano w poniższej tabeli.

Tabela 11. Pyt. 63. Proszę wskazać czy Państwa organizacja wprowadziła następujące ograniczenia w związku z pandemią COVID-19? [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Pyt. 63. Proszę wskazać czy Państwa organizacja wprowadziła następujące ograniczenia w związku z pandemią COVID-19?	N wskazań	% wskazań
Musieliśmy zrezygnować z wielu zaplanowanych przed pandemią działań	171	56,8%
Musieliśmy ograniczyć działalność statutową (programową)	151	50,2%
Ograniczyliśmy swoje działania wyłącznie do sieci internetowej	78	25,9%
Musieliśmy zredukować koszty stałe	68	22,6%
Musieliśmy odroczyć w czasie planowane inwestycje	43	14,3%
Zawiesiliśmy czasowo działalność	30	10,0%
Zostaliśmy zmuszeni do działania wyłącznie w skali lokalnej	28	9,3%
Musieliśmy rozwiązać współpracę z podmiotami, z którymi dotąd współdziałaliśmy	19	6,3%
Nie przedłużamy współpracy z osobami zatrudnionymi na umowy cywilno-prawne	6	2,0%
Żadne z powyższych	56	18,7%
Inne	13	4,3%

Dwa najczęściej wskazywane ograniczenia wynikające z pandemii to konieczność rezygnacji z wielu zaplanowanych przed pandemią działań oraz konieczność ograniczenia działalności statutowej (programowej) – pow. 50% wskazań. Stosunkowo często, pow. 20% organizacji wskazywało także na ograniczenia działań wyłącznie do sieci internetowej oraz na konieczność zredukowania kosztów stałych. Co 10-ta organizacja czasowo zawiesiła swoją działalność – w czasie realizacji badania ich aktywność została już wznowiona. Warto zwrócić uwagę, że prawie co piąta organizacja społeczna (18,7%) nie wprowadziła żadnych ograniczeń.

Wśród innych odpowiedzi znalazły się następujące działania: przenieśliśmy część działań do Internetu (N=4); zrezygnowaliśmy z części aktywności i już do nich nie wrócimy (N=3),

zrezygnowaliśmy z zajmowanego lokalu; zrezygnowaliśmy ze spotkań face-to-face; straciliśmy szansę na pozyskanie środków potrzebnych do funkcjonowania organizacji (po 2 wskazania), zwolniliśmy część personelu; zmniejszyliśmy wynagrodzenia; zwiększyliśmy zakres działań organizacji (po 1 wskazaniu).

W ostatniej części ankiety skierowanej do przedstawicieli organizacji pozarządowych przedstawiono listę dziewięciu stwierdzeń. Zadaniem badanych było określenie w jakim stopniu się z nimi zgadzają wykorzystując skalę oceny od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie się nie zgadzam” zaś 5 – zdecydowanie się zgadzam. Zestawienie stwierdzeń wraz ze średnią oceną zgody oraz medianą przedstawiano w poniższej tabeli.

Tabela 12. Pyt. 64-72. Poniżej znajdują się różnego rodzaju stwierdzenia. Za pomocą suwaków proszę określić, w jaki stopniu Pani/ Pan się z nimi zgadza [CAWI/ CATI, NGOs, N=301]

Stwierdzenia	Średnia	Mediana
Po zakończeniu pandemii COVID-19 będziemy chcieli za wszelką cenę wrócić do sposobu funkcjonowania sprzed pandemii	3,7	4
Dzięki nowym doświadczeniom zdobytych podczas pandemii moja organizacja będzie się rozwijać dynamiczniej niż dotychczas	3,0	3
Po zakończeniu pandemii będziemy chcieli działać w inny sposób, niż przed pandemią	2,9	3
Po zakończeniu pandemii będziemy musieli działać w inny sposób niż przed pandemią	2,8	3
W najbliższej przyszłości moja organizacja będzie przeżywać kryzys spowodowany skutkami pandemii	2,7	3
Trudno mi sobie wyobrazić, co będzie w najbliższej przyszłości z moją organizacją	2,7	3
Przyszłość mojej organizacji nie zależy ode mnie	2,5	2
Przyszłość mojej organizacji określą przede wszystkim decyzje władz samorządowych	2,3	2
Pandemia pokazała zbędność organizacji takich jak moja	1,4	1

Najwyższą średnią ocenę uzyskało stwierdzenie: „Po zakończeniu pandemii COVID-19 będziemy chcieli za wszelką cenę wrócić do sposobu funkcjonowania sprzed pandemii” (3,7 – najbliższe stanowisko „raczej się zgadzam”). Na tej podstawie można powiedzieć, że pandemia dla badanych jest utrudnieniem niepozwalającym w pełni realizować celów statutowych organizacji. Z kolei stwierdzenie „Dzięki nowym doświadczeniom zdobytych podczas pandemii moja organizacja będzie się rozwijać dynamiczniej niż dotychczas” należy do tych, które pozwalają o przyszłości myśleć obiecująco. Niemniej jednak, średnia ocena zgody z tym stwierdzeniem wynosi zaledwie „3”, co oznacza „ani się zgadzam, ani się nie zgadzam”. Mimo wszystko raczej nikła jest wiara w to, że pandemia poprzez wymuszoną zwinność organizacji je umocniła. Większość bowiem organizacji stoi na stanowisku, że powrót do działań przedpandemicznych jest lepszy, niż trwała zmiana formy działania. Brak jest zgody na twierdzenie o zbędności organizacji w popandemicznej rzeczywistości. Ocena ta wyraźnie wskazuje, że zdecydowana większość przedstawicieli badanych podmiotów dostrzega silną potrzebę realizacji wcześniej przyjętych celów statutowych (mediana: 1). Niska jest też zgoda na stwierdzenie „Przyszłość mojej organizacji określą przede wszystkim decyzje władz samorządowych”, co wskazuje na wiarę we własne sprawstwo i niezależność.

Częściej ze stwierdzeniem „Przyszłość mojej organizacji nie zależy ode mnie” zgadzali się przedstawiciele stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS niż fundacji. Innymi słowy, przedstawiciele fundacji bardziej wierzą we własną sprawczość (2,2) aniżeli reprezentanci stowarzyszeń (2,7). Na podstawie testów statystycznych można też powiedzieć, że organizacje prowadzące działalność odpłatną obawiają się kryzysu w większym stopniu, niż organizacje nie prowadzące takiej działalności (średnia wskazań 2,9 wobec 2,5 – różnica istotna statystycznie na poziomie $< 0,05$). Ponadto, organizacje, których głównym źródłem przychodu są opłaty w ramach odpłatnej działalności statutowej z większą obawą patrzą w przyszłość (średnia wskazań 3,1 wobec średniej 2,6 dla organizacji, dla których głównym źródłem przychodu nie są opłaty). Na wcześniej wspomnianą

zależność od władz samorządowych wskazują mocniej te organizacje, których siedziba mieści się w lokalu udostępnionym przez samorządy na zasadach preferencyjnych (średnia wskazań – 2,8). Opinia ta różni się istotnie od organizacji, których siedziby mieszczą się w lokalach własnościowych (2,0) oraz w mieszkaniach prywatnych (2,2).

Z kolei na kwestię konieczności zmian w funkcjonowaniu reprezentowanych podmiotów mocniej wskazują organizacje prowadzące działalność gospodarczą (3,1) niż te, które nie prowadzą takiej działalności (2,7), a także te organizacje, których główne źródło przychodu stanowi wsparcie od innych organizacji (3,3 wobec 2,7 w przypadku pozostałych organizacji). Ponadto, niemal wszyscy respondenci wskazują, że pandemia udowodniła niezbędność funkcjonowania ich organizacji. Szczególnie mocno widoczne jest to w przypadku organizacji, których głównym źródłem przychodu są darowizny od instytucji i firm (średnia wskazań – 1,2) - są to zapewne w dużej mierze organizacje charytatywne.

4.7. Uwagi

Ostatnie pytanie ankiety internetowej/ telefonicznej miało charakter otwarty. Uczestnicy badania mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag i wyrażenia opinii o samym badaniu lub w obszarze tematyki samego badania. Istotna część badanych nie skorzystała z tej możliwości pozostawiając puste okienko lub zaznaczając, że nie widzi potrzeby zgłaszania dodatkowych uwag. 15% ogółu badanych pozostawiało swoje komentarze, które w toku prac nad wynikami badania zostały skategoryzowane. Poniżej zamieszczamy uzyskane wyniki:

- uwagi dot. ankiety (N=14): w tym o charakterze technicznym i merytorycznym, o zbyt długiej ankiecie, o trudnościach odpowiedzi na wybrane pytanie, o niepełnych kategoriach odpowiedzi, np. nieuwzględniających specyfiki konkretnych organizacji
- brak zainteresowania sektorem przez UMP lub brak efektywnej współpracy (N=7): o trudnościach we współpracy z Miastem, o trudnościach administracyjnych i formalno-prawnych,
- informacja o działalności NGO (N=5), o specyfice organizacji,
- potrzeba wsparcia szkoleniowo-doradczego (N=4)
- wskazania dot. zasadności realizowanego badania (N=4)
- kwestie lokalowe (N=3), w tym dot. trudności w utrzymaniu lokalu lub jego stanu
- negatywne skutki pandemii (N=2), w tym finansowe i organizacyjne.

Pojedyncze wskazania dotyczyły następujących kwestii: brak współpracy międzywydziałowej, także w obszarze przekazywania środków pomiędzy jednostkami miejskimi, konieczność tworzenia ogólnodostępnych lokali na rzecz lokalnych społeczności, pomysły na nowe badania, propozycje tematów szkoleń i zainteresowanie współpracą z wolontariuszami.

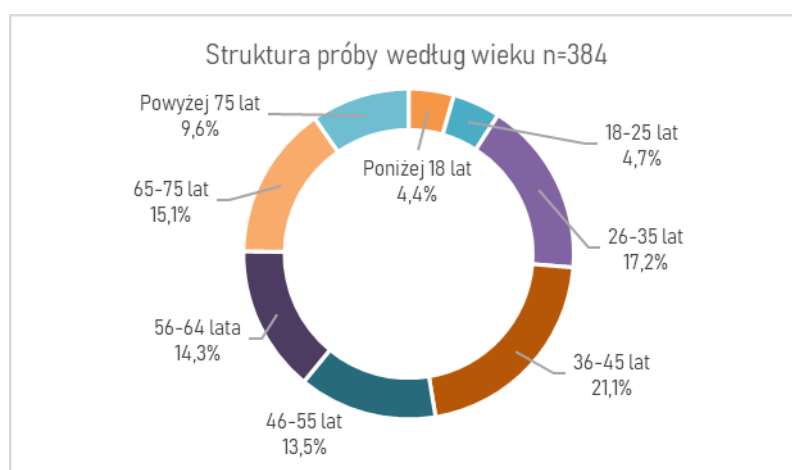
5. Mieszkańcy Poznania o wolontariacie

5.1. Dane społeczno-demograficzne

Badania realizowane techniką CAWI w panelu internetowym Ariadna zostały zrealizowane w listopadzie br. na reprezentatywnej próbie mieszkańców Poznania N=384²⁰. Próba badawcza jest odzwierciedleniem struktury populacji mieszkańców miasta Poznania według płci i wieku. Podstawą tej struktury są dane statystyczne GUS 2020. Udział kobiet w próbie był nieco wyższy niż mężczyzn i wynosił 54%.

Ze względu na wiek badanych, największy udział w próbie stanowiły osoby w wieku od 36 do 45 lat (21%), w drugiej kolejności – w wieku od 26 do 35 lat (17%), w trzeciej natomiast – osoby w wieku od 65 do 75 lat (15%). Szczegółowy rozkład struktury wiekowej mieszkańców został przedstawiony na wykresie.

Wykres 49. Struktura próby wg wieku, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

Czego nie potwierdzają powyższe dane statystyczne, nasi rozmówcy wskazują, że w populacji wolontariuszy występuje „wyrwa” w wieku od 30 do 50 lat, kiedy ludzie nie angażują się w wolontariat najczęściej oddając swój czas rodzinie, wychowaniu dzieci, dbaniu o dom i dobrą pracę. Część z nich, którzy w wieku młodzieńczym udzielali się w wolontariacie wraca do wolontariatu, gdy dom rodzina nie wymaga już takiego zaangażowania, kiedy ich dzieci zakładają własne rodziny czy samodzielne gospodarstwa domowe. Respondenci badań jakościowych, przedstawiciele instytucji publicznych i przedsiębiorstw utyskują jednak na mały udział seniorów w poznańskim wolontariacie.

(...) bardzo trudno jest pozyskać wolontariuszy starszych, czyli nie osoby, które są zaangażowane zawodowo, bo one mają mniej czasu. Tylko te osoby, które ewentualnie są już na emeryturze, a nie są osobami, które w jakikolwiek sposób są chore, niedołążne, czy coś w tym stylu. Jest mnóstwo osób, które kończą 55-60 lat i są w świetnej kondycji itd., ale nie angażują się w tego typu wolontariat. (...) jest niezwykle problem z osobami z tego trzeciego wieku, jakby już po aktywności zawodowej. Ona

²⁰ W niniejszym rozdziale omówiono wyniki badania zrealizowanego w panelu Ariadna. Jego uzupełnieniem były badania zrealizowane wśród wolontariuszy na próbie N=75 dystrybuowane za pośrednictwem mediów społecznościowych. Przeprowadzona analiza statystyczna nie wykazała jednak żadnych istotnych statystycznie różnic pomiędzy wolontariuszami zidentyfikowanymi w ramach badania zrealizowanego w panelu Ariadna, a wolontariuszami z drugiego badania dystrybuowanego za pośrednictwem mediów społecznościowych. Z tego względu dla czystszej sytuacji zrezygnowano z włączania do raportu opisu drugiej grupy badanych, uznając, że nie wnosi ona istotnych danych, powielając te istniejące. Tabele z przeprowadzonej analizy statystycznej z drugiego badania wolontariuszy stanowi załącznik do niniejszego raportu.

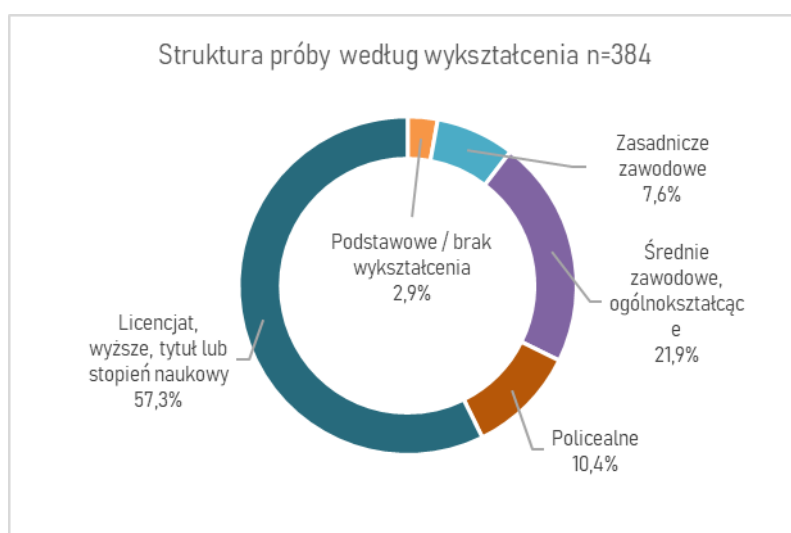
zwracała się i do CIS-u i do innych przeróżnych – zdarzają się tacy wolontariusze, ale np. jak miałam 50 osób do pakowania pakietów, to były tylko dwie czy trzy osoby w takim wieku. [IDI, ODW2]

Ja w ogóle nie mam wolontariuszy, prawie w ogóle nie mam wolontariuszy wśród osób starszych. Dlatego, że ten wolontariat faktycznie jest takim u nas młodym tworem. [IDI, SPR1]

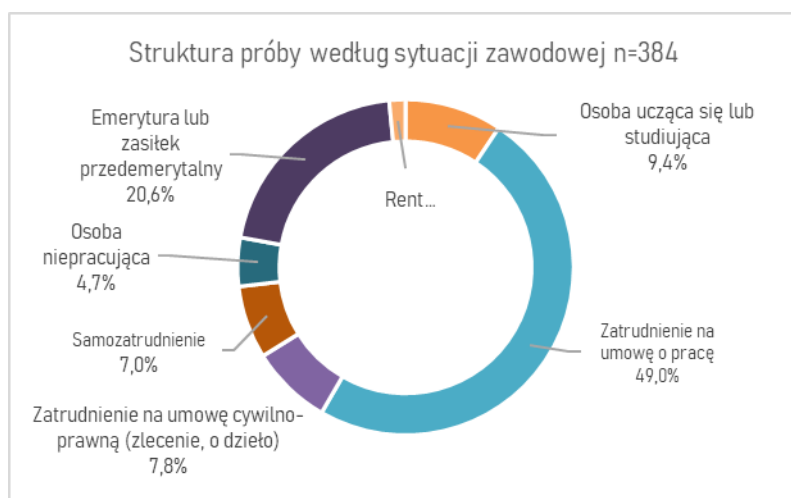
Pojawiła się opinia próbująca wyjaśnić ten stan rzecz, wskazując, że być może osobom w wieku senioralnym+ trudniej jest się podporządkować liderom często mającym nie więcej niż dwadzieścia kilka lat oraz że po czterdziestu latach pracy seniorzy nie czują się komfortowo służyć innym. Wielokrotnie jednak seniorzy nie czują się na siłach nieodpłatnie pracować na rzecz innych lub też nie mają wystarczającej wiedzy o wolontariacie skierowanym do osób w ich wieku, uwzględniającym ich ograniczenia fizyczne.

W próbie badanych mieszkańców największy udział miały osoby z wykształceniem licencjackim i wyższym (43%). Co piąty badany posiadał wykształcenie średnie zawodowe lub ogólnokształcące (21%), w trzeciej kolejności największy udział badanych stanowiły osoby z tytułem lub stopniem naukowym. Szczegółowe dane zawiera poniższy wykres.

Wykres 50. Struktura próby wg wykształcenia, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

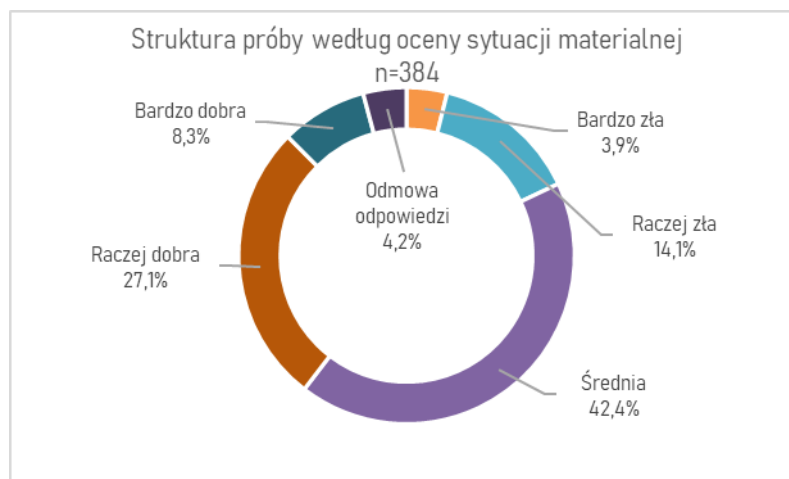
Wykres 51. Struktura próby wg sytuacji zawodowej, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

Prawie połowa badanych to osoby będące zatrudnione na umowę o pracę (49%), co piąty to emeryt lub rencista (20%). Prawie co dziesiąty respondent był uczniem lub studentem (9%).

Badanych zapytano także o ocenę ich sytuacji materialnej. Nieco ponad 40% badanych mieszkańców Poznania swoją sytuację materialną ocenia średnio, co trzeci natomiast jako dobrą i bardzo dobrą (kolejno 27% i 8%). Niecałe 20% badanych ma złą i bardzo złą sytuację. Szczegóły zamieszczono poniżej.

Wykres 52. Struktura próby wg oceny własnej sytuacji materialnej, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

5.2. Postawy wobec życia społecznego w Polsce

Uczestnikom badania przedstawiono różne opinie dotyczące życia społecznego i poproszono ich o wskazanie stopnia w jakim się z nimi zgadzają, przedstawiając im opozycyjne poglądy. Każdorazowo badani w ankiecie internetowej za pomocą pięciostopniowego suwaka mieli za zadanie wskazać, z którą opinią bardziej się zgadzają, do której opinii jest im bliżej.

Wyniki zamieszczono w poniższej tabeli – lewa jej strona prezentuje postawy altruistyczne i sprzyjające otwartości na społeczeństwo obywatelskie, prawa zaś - zorientowanie na interes własny. W środkowej części tabeli przedstawiono wartość wskaźnika częściowego, wskazującego orientację altruistyczną bądź egoistyczną; im bliżej wartości 1, tym postawa jest bardziej proobywatelska.

Tabela 13. Pyt. 5. Poniżej znajdują się opinie dotyczące życia społecznego w Polsce. Za pomocą suwaka wskaż, do której z nich jest Tobie bliżej, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

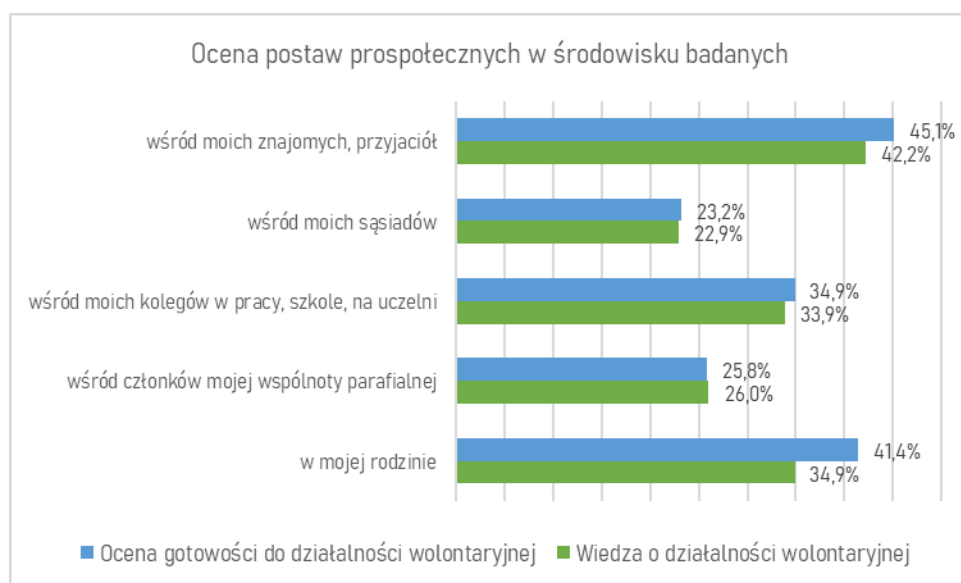
Obecnie trzeba być bardziej wrażliwym i gotowym do pomocy innym ludziom	2,5	Obecnie trzeba bardziej koncentrować się na własnych sprawach, mniej zważając na innych
Ludzie tacy jak ja działając wspólnie z innymi mogą pomóc potrzebującym i rozwiązać niektóre problemy swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta	2,7	Ludzie tacy jak ja nawet działając wspólnie z innymi nie są w stanie pomóc potrzebującym ani rozwiązać problemów swojego środowiska, osiedla, wsi lub miasta
Organizacje społeczne (stowarzyszenia, fundacje itp.) rozwiązują ważne problemy społeczne w moim sąsiedztwie, dlatego należy je wspierać	2,7	Większość organizacji społecznych zabiega o własne interesy, a nie dobro wspólne
Nawet w najlepiej urządzonym państwie jest miejsce dla obywatelskiej bezinteresowności i dla społeczników	3,8	W dobrze działającym państwie nie ma miejsca dla wolontariatu, rozwiązywaniem problemów społecznych powinni zajmować się wyłącznie odpowiednio przygotowani do tego i należycie wynagradzani profesjonalści

Testy statystyczne wskazują, że osoby młode oraz osoby samozatrudnione, uczące się bądź studiujące są w swoich opiniach bliższe otwartości i gotowości do pomocy innym ludziom, istotnie bliższe od osób starszych, będących na emeryturze lub rencie. Testy wykazują również, że mniejsza ufność wobec organizacji społecznych cechuje osoby źle oceniające swoją sytuację materialną.

Powyższe opozycje poglądów stanowiły podstawę do zbudowania zbiorczego wskaźnika obywatelskiego poznaniaków. Jego wartość jest średnią arytmetyczną wyników dla czterech opozycyjnych opinii i wynosi **2,9**.

Uczestników badania zapytano o ich wiedzę o postawach pro społecznych w ich środowisku. Zadano im dwa pytania: 6. *Czy w Twoim Środowisku są osoby, o których wiadomo, że dobrowolnie i nieodpłatnie pracują na rzecz swojego Środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też na rzecz potrzebujących?* oraz 7. *Czy znasz osobę, która byłaby gotowa dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego Środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też na rzecz potrzebujących?* Na poniższym wykresie zamieszczono wyniki uzyskanych odpowiedzi. Wiedza o działalności wolontaryjnej osób z własnego otoczenia jest zwykle niższa niż ocena gotowości do takich działań. Największy odsetek badanych wskazuje, że zarówno dobrowolna i nieodpłatna praca, jak i gotowość do takich działań cechuje ich znajomych i przyjaciół. Innymi słowy, duża część respondentów (pow. 40%) żyje w środowisku osób zaangażowanych społecznie.

Wykres 53. Pyt. 6. *Czy w Twoim Środowisku są osoby, o których wiadomo, że dobrowolnie i nieodpłatnie pracują na rzecz swojego Środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też na rzecz potrzebujących?*, pyt. 7. *Czy znasz osobę, która byłaby gotowa dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego Środowiska, kościoła, osiedla, wsi lub miasta albo też na rzecz potrzebujących?*, [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

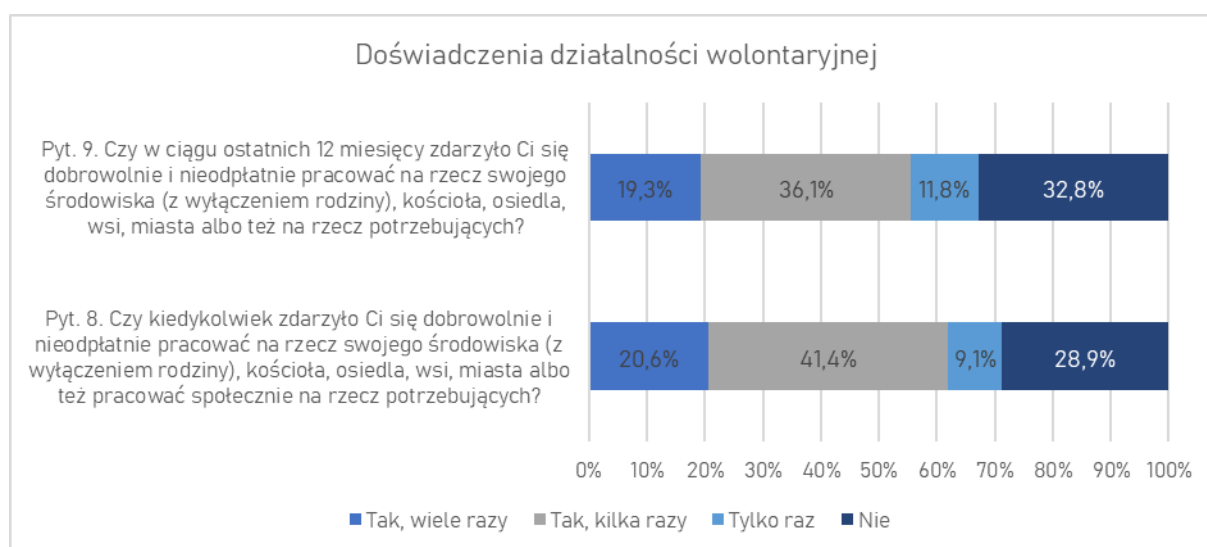
Co trzeci badany w swojej rodzinie ma osobę/ osoby, które angażują się w działalność wolontaryjną, a ponad 40% wskazuje, że członkowie ich rodzin są gotowi do takich działań. Kolejne trzy środowiska, tj. koledzy ze szkoły/ uczelni lub pracy, członkowie wspólnoty parafialnej oraz sąsiedzi cechuje niższy odsetek wskazań. Najniższy odsetek dot. sąsiadów (ocena gotowości: 23%, wiedza: 22%), tu należy dodać, że prawie połowa badanych nie potrafiła jednoznacznie wskazać jakie są postawy tej społeczności wobec wykonywania dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz potrzebujących²¹.

²¹ Z obliczeń wyłączono odpowiedzi „nie dotyczy”.

Na potrzeby analiz statystycznych z próby mieszkańców Poznania wyodrębniono grupę osób mających doświadczenia wolontaryjne²². Przeprowadzone testy wskazują, że te osoby znacznie częściej niż respondenci niemający taki doświadczeń wolontariuszy znają/ mają we wszystkich wskazanych grupach: w swojej rodzinie, wśród członków swojej wspólnoty parafialnej, sąsiadów, znajomych i przyjaciół. Taka sama zależność występuje w przypadku oceny gotowości wspomnianych grup do działalności wolontaryjnej. Innymi słowy, wolontariusze obracają się w środowisku wolontariuszy nie tylko wśród swoich znajomych czy bliskich, ale także dalszego otoczenia.

Badanych mieszkańców Poznania poproszono o określenie swoich doświadczeń wolontaryjnych. Co piąty badany w swoim życiu był wolontariuszem (20%), a 19% z nich działał na rzecz potrzebujących w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Nieco ponad 40% badanych poznaniaków kilkakrotnie włączyło się w akcje wolontaryjne, w tym 36% - w ciągu ostatnich 12 miesięcy. Co trzeci mieszkaniec Poznania nigdy nie wykonywał dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz potrzebujących, zarówno kiedykolwiek, jak i w ciągu ostatniego roku. Szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytanie o doświadczenia działalności wolontaryjnej zamieszczono na poniższym wykresie.

Wykres 54. Pyt. 8. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska (z wyłączeniem rodziny), kościoła, osiedla, wsi, miasta albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących?, pyt. 9. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło Ci się dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska (z wyłączeniem rodziny), kościoła, osiedla, wsi, miasta albo też na rzecz potrzebujących? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

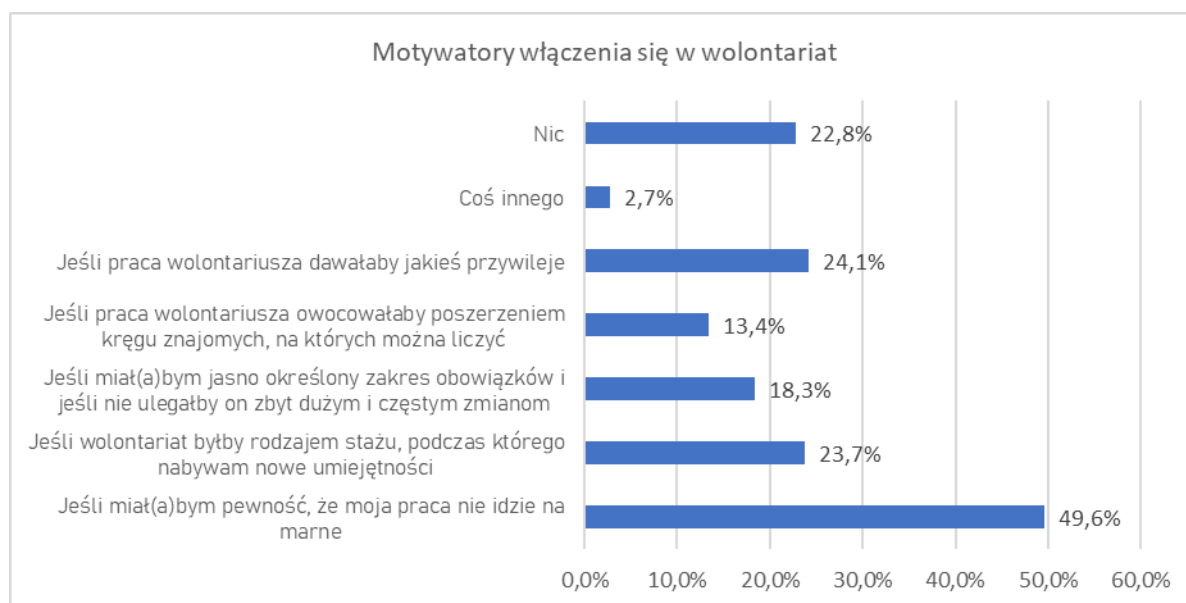

Badanych, których nigdy nie mieli doświadczeń w wolontariacie, tylko raz oraz tych, którzy takich działań nie podjęli w ciągu ostatnich 12 miesięcy zapytano o to, co skłoniłoby ich do zostania wolontariuszem (N=224). Uzyskane odpowiedzi zamieszczono na kolejnym wykresie.

Dla połowy badanych mających niewielkie doświadczenia w wykonywaniu dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz potrzebujących lub w ogóle nie mających takich doświadczeń istotna jest pewność, że ich praca ma sens (49%).

²² Na podstawie pyt. 8 (Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się dobrowolnie i nieodpłatnie pracować na rzecz swojego środowiska (z wyłączeniem rodziny), kościoła, osiedla, wsi, miasta albo też pracować społecznie na rzecz potrzebujących?) wyodrębniono grupę mającą doświadczenia wolontaryjne. Grupę tę tworzą osoby, które w pytaniu wybrały odpowiedź: „Tak, wiele razy” oraz „Tak, kilka razy”, jej liczebność wynosi: N=238.

Wykres 55. Pyt. 10. Co skłoniłoby Cię do zostania wolontariuszem? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=224].

Co czwarty „nie-wolontariusz” byłoby gotów włączyć się w pracę wolontaryjną w zamian za jakieś przywileje, np. uprawniałaby do ulgowych biletów na imprezy kulturalne, do dodatkowego dnia urlopu itp. (24%). Motywacją do włączenia się wolontariat także dla prawie co czwartego badanego jest możliwość zdobycia nowych umiejętności (23%). W kontekście dodatkowych przywilejów warto przywołać opinie uczestników badań jakościowych:

A druga rzecz – jako wolontariusze mamy dwa razy do roku możliwość wzięcia urlopu – mamy to usystematyzowane, mamy to przyjęte. Możemy raz na pół roku wziąć urlop i pójść na jakieś prace wolontariackie, realizować jakieś prace wolontariackie. Myślę, że to nie jest powszechne. Tak, więc jest to wielki ukłon z ich strony, jest to dodatkowy urlop konkretnie na prace wolontariackie, więc myślę, że to jest jeden z takich naprawdę większych sukcesów. [IDI_SPR1]

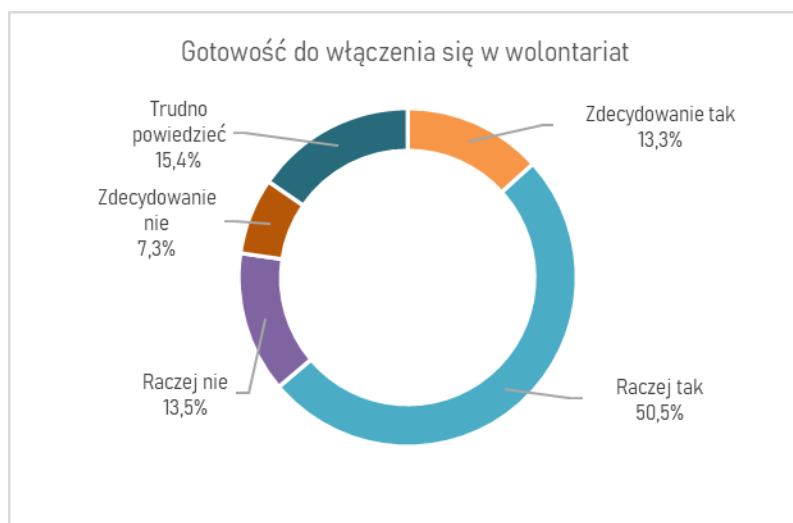
(...) super by było – 5 grudnia się za chwilę zbliża, czyli Dzień Wolontariusza – jak świetnie byłoby włączyć spółki miejskie i np. w tym dniu pozwolić wolontariuszom jeździć za darmo autobusami. [IDI_SPR1]

W naszym przypadku dostaje jeszcze darmową komunikację miejską – ona jest darmowa dla wolontariusza, natomiast nie jest darmowa dla [nazwa jednostki]-u, ponieważ my musimy zapłacić, każdy wolontariusz dostaje taka naklejkę. [IDI_ODW2]

Należy zauważyć, że prawie 23% „nie-wolontariuszy” nie znajduje żadnych motywatorów do podjęcia dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz potrzebujących.

Wszystkich mieszkańców Poznania zapytano o ich skłonność do poświęcenia swojego wolnego czasu na działalność wolontaryjną. Prawie 2/3 badanych poznaniaków byłaby gotowa poświęcić nieco swojego wolnego czasu na działalność wolontaryjną, w tym 13,3% - zdecydowanie tak oraz 50,5% - raczej tak. Co piąta badana osoba nie wyraża takiej gotowości, w tym 7,3% - zdecydowanie nie. Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik dla gotowości organizacji do włączenia się w wolontariat wyniósł: 3,5. Przeprowadzone testy statystyczne wskazują na zależność pomiędzy gotowością do włączenia się w wolontariat a płcią respondenta: kobiety częściej niż mężczyźni wyrażają taką chęć. Co nie jest też zaskakujące, wolontariusze, częściej niż badani nie mających takich doświadczeń są wyraźnie bardziej gotowi do takiej aktywności.

Wykres 56. Pyt. 11. Czy był(a)byś skłonna(y) poświęcić nieco swojego wolnego czasu na działalność wolontaryjną? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

Tych respondentów, którzy nie są gotowi do dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz innych zapytano o przyczynę takiego stanu rzeczy (N=80). I tak, najczęściej wskazywano na brak czasu, zbyt wiele obowiązków zawodowych lub szkolnych (45%), nieco ponad 30% - konieczność zatroszczenia się przede wszystkim o własną rodzinę, a 17% - konieczność zatroszczenia się przede wszystkim o siebie. Badania wskazują zatem, potrzeba skupienia się na swoich sprawach jest barierą w podejmowaniu działań wolontaryjnych. Szczegółowy rozkład odpowiedzi zamieszczono w poniższej tabeli.

Tabela 14. Pyt. 12. Co jest tego przyczyną? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=80].

Pyt. 12. Co jest tego przyczyną?	N	% wskazań
Brak czasu, zbyt wiele obowiązków zawodowych lub szkolnych	36	45,0%
Konieczność zatroszczenia się przede wszystkim o własną rodzinę	25	31,3%
Konieczność zatroszczenia się przede wszystkim o siebie	14	17,5%
Brak wiary w sens pracy społecznej	12	15,0%
Obawa, strach	9	11,3%
Obawa, że nie podoła się oczekiwaniom	8	10,0%
Brak wiedzy o organizacjach społecznych, o tym, gdzie można je znaleźć i jak wspierać	7	8,8%
Zbyt duże zobowiązanie moralne	7	8,8%
Brak wiedzy lub pomysłu na to, jak działać społecznie	6	7,5%
Brak wiary we własne możliwości w tym zakresie	6	7,5%
Coś innego	3	3,8%

Teraz ci wszyscy studenci wykorzystują ten wolny czas na jakąś pracę, w której mogą mieć elastyczny grafik, co też powoduje, że też automatycznie mają mniej czasu, żeby angażować się w wolontariat, który wymaga naszego czasu, wymaga zaangażowania. (...) I jak mówię, to szczególnie ci młodzi ludzie, ale też ludzie już pracujący gdzieś na jednym etacie, szukają drugiej pracy, szukają jakiejś pracy dorywczej, dodatkowego zarobkowego zajęcia, co sprawia, że fizycznie doba ma 24 godziny, co by się nie działo. I ludziom brakuje czasu. [FGI_1]

No a teraz jak słyszę, jak np. próbuję kogoś przekonać: „a, chodź ze mną na spotkanie do fundacji”, to często słyszę wymówkę, że „nie mam czasu”. No i rozumiem, bo to faktycznie klasa maturalna i nauka.

Ale też mam wrażenie, że właśnie wśród młodzieży odpycha ich to, że to nie jest płatne i, że nie będą mieli z tego jakiegoś zarobku, ani nic takiego. Plus jeszcze ten brak czasu (...) [FGI_1]

No i generalnie właśnie działania związane z tą promocją wśród osób, które właśnie nie należą do wolontariatu ogólnie – może by się zainteresowały, ale musiałyby coś z tym zrobić, albo im się nie chce, nie mają czasu. [FGI_2]

Respondentów gotowych włączyć się w działalność wolontaryjnej zapytano o leżące w polu ich zainteresowań obszary pomocowe (N=304). Uzyskane wyniki zaprezentowano w kolejnej tabeli.

Tabela 15. Pyt. 13. W jakie obszary pomocowe najbardziej był(a)byś skłonna(-y) się włączyć? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=304].

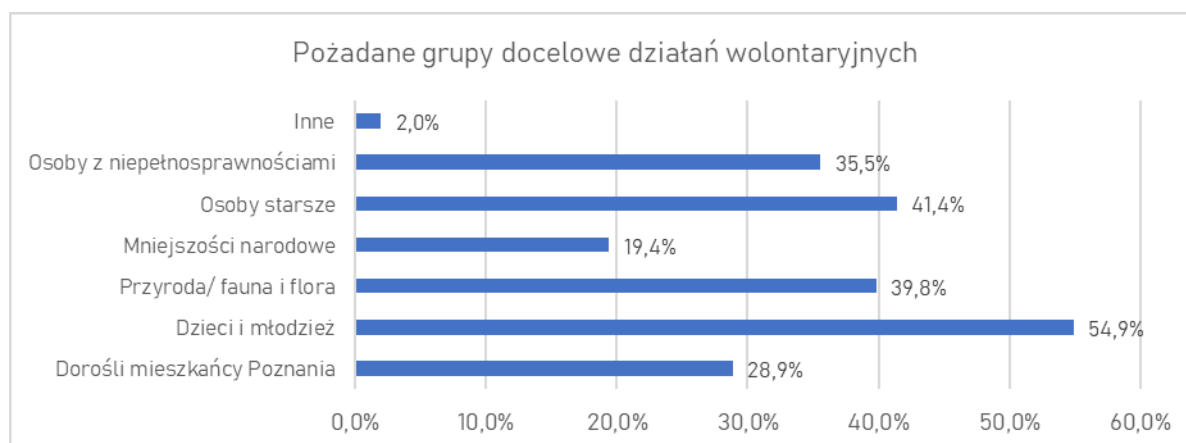
Pyt. 13. W jakie obszary pomocowe najbardziej był(a)byś skłonna(-y) się włączyć?	N	% wskazań
Ochrona zwierząt	118	38,8%
Hobby i zainteresowania	91	29,9%
Edukacja	87	28,6%
Zdrowie	82	27,0%
Niepełnosprawność	73	24,0%
Ochrona środowiska/ zmiany klimatyczne	73	24,0%
Pomoc społeczna	69	22,7%
Rodzina i wychowanie	66	21,7%
Sport	64	21,1%
Kultura i sztuka	61	20,1%
Ubóstwo	52	17,1%
Prawa człowieka/ prawa grup dyskryminowanych	52	17,1%
Poradnictwo	33	10,9%
Mniejszości narodowe/ cudzoziemcy	31	10,2%
Bezrobocie	30	9,9%
Uzależnienia	30	9,9%
Bezdomność	28	9,2%
Inne	5	1,6%

Ochrona zwierząt budzi w wolontariuszach i potencjalnych wolontariuszach największe zainteresowanie – prawie 39%. W drugiej i trzeciej kolejności – na poziomie ok. 30% - wskazano hobby i zainteresowania oraz edukację. Obszarem pomocowym wzbudzającym zainteresowanie poznaniaków jest także: zdrowie, niepełnosprawność oraz ochrona środowiska/ zmiany klimatyczne. Najmniej „atrakcyjna” strefą pomocy jest bezrobocie, uzależnienia i bezdomność.

Warto odnotować wyniki testów statystycznych, które wskazują, że osoby posiadające wykształcenie wyższe znacznie częściej niż pozostali są gotowe włączyć się w wolontariat w obszarze edukacji. Częściej tym obszarem interesują się też badani mający doświadczenia wolontaryjne. Grupa ta częściej niż osoby bez takich doświadczeń w polu swojego zainteresowania znajduje też obszar ochrony środowiska/ zmian klimatycznych, pomocy społecznej, praw człowieka/ praw grup dyskryminowanych. Ponadto, testy wskazują, że kobiety, w odróżnieniu od mężczyzn częściej wskazują też na zainteresowanie takimi obszarami jak: niepełnosprawność, rodzina i wychowanie oraz zdrowie.

W kolejnym pytaniu respondenci mieli za zadanie wskazać grupy docelowe, na rzecz których byliby gotowi pracować wolontaryjnej. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

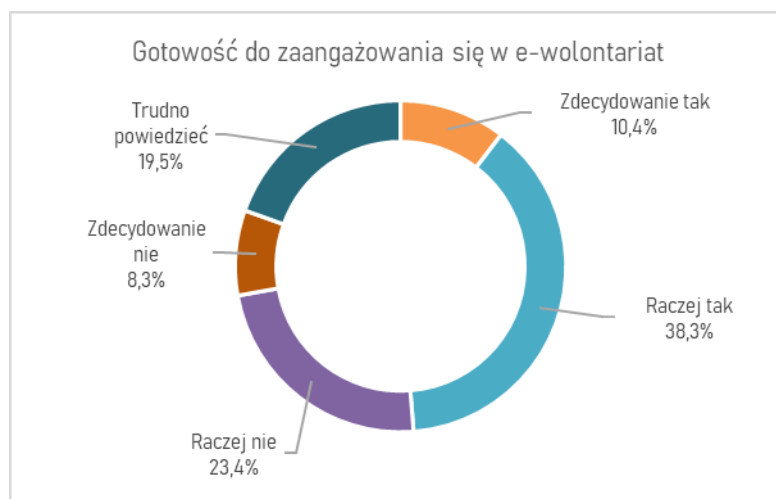
Wykres 57. Pyt. 14. Na rzecz jakich grup był(a)byś skłonna(-y) pracować wolontaryjnie? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=304].

Mieszkańcy Poznania najczęściej chcieliby pomagać dzieciom i młodzieży (54%), w drugiej kolejności - osobom starszym (41,4%), w trzeciej natomiast – osobom z niepełnosprawnościami (35%). Najrzadziej, lecz prawie co piąty poznanianin byłby gotów zaangażować się w pomoc wolontaryjną na rzecz mniejszości narodowych. Testy statystyczne wskazują, że badani nie mający za sobą doświadczeń pracy wolontaryjnej rzadziej są chętni działać na rzecz dzieci i młodzieży, mniejszości narodowych oraz osób z niepełnosprawnościami.

Wszystkich uczestników badania zapytano o znajomość zjawiska e-wolontariatu²³. Tylko co piąty mieszkańców Poznania spotkał się z tym terminem. Po przedstawieniu respondentom definicji tego zjawiska, poproszono ich o wyrażenie gotowości do zaangażowania się w e-wolontariat. Uzyskane odpowiedzi zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 58. Pyt. 16. Czy był(a)byś gotowa(-y) zaangażować się w e-wolontariat? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=304].

²³ E-wolontariat to wolontariat wykonywany za pośrednictwem Internetu, często zwany także wirtualnym wolontariatem, cyber wolontariatem, wolontariatem on-line, czy digital volunteering. Zawsze odnosi się do pracy, w której system on-line (dostęp do Sieci poprzez komputer lub urządzenie przenośne) gra kluczową rolę w rekrutowaniu wolontariuszy, przydzielaniu zadań i wykonywaniu tych zadań. Istnieje wiele aktywności, które mogą być wykonywane przez Internet: udzielanie bezpłatnych porad, tłumaczenie dokumentów, wyszukiwanie informacji, edytowanie i tworzenie informacji prasowych i artykułów, zawiązywanie grup wsparcia i samopomocy, przygotowywanie newslettera, moderowanie dyskusji na forach internetowych, koordynowanie kampanii on-line, tworzenie stron internetowych, prowadzenie kursów on-line, projektowanie grafik, filmów, podcastów, monitorowanie Internetu, tagowanie zdjęć i plików, i wiele, wiele innych. Źródło: <https://e-wolontariat.pl/>, data odwiedzin: 05/11/2021.

Co nie jest zaskakujące, testy statystyczne potwierdzają, że zjawisko e-wolontariatu częściej znają osoby mające doświadczenie wolontaryjne. Poniżej przywołujemy wybrane wypowiedzi uczestników wywiadów grupowych wskazujących na działania e-wolontariackie. Należy jednak dodać, że większość respondentów FGI nie miało świadomości, że taki wolontariat wykonują, że wolontariat świadczony przez Internet ma są nazwę:

Tak! Okazuje się, że mam doświadczenia w czymś, o czym nie wiedziałam jak się nazywa. Faktycznie duża część moich działań, które ja robię, jest wykonywana właśnie za pośrednictwem komputera. To doskonale pokazała też pandemia, to był czas, że my tylko spotykaliśmy się online i nadal jakieś takie spotkania w większym gronie odbywają się online. Nie wiem, wrzucanie postów też odbywa się online, research też odbywa się online, pisanie jakichś artykułów. No to faktycznie, można się docenić. [FGI_1]

Bo moim zdaniem e-wolontariat w przypadku zwierząt ma bardzo duże znaczenie. To jest widoczne chociażby właśnie w temacie pozyskiwania funduszy, czyli udostępnienia zbiorów, tak? Jeżeli ktoś ma, tak jak my tutaj, jakieś swoje nieformalne grupy wolontariuszy, z którymi działamy, mamy jakieś swoje profile w mediach społecznościowych, mamy 400-u znajomych. I jak udostępnimy taką zbórkę na swoim profilu, no to ta informacja dojdzie tylko do naszych znajomych. [FGI_4]

I jest też ta druga sfera związana z zawodem, który wykonuję, tzn. prowadzę wszelkie kanały komunikacji internetowej, social media dla właśnie Centrum Praw Kobiet w Poznaniu. [FGI_3]

Prawie połowa badanych jest gotowa włączyć w działalność e-wolontaryjną (kolejno: „zdecydowanie tak”: 10%, „raczej tak”: 38%). Co piąta osoba nie potrafi jednoznacznie zadeklarować swojego stanowiska. Testy statystyczne wskazują, że osoby mające doświadczenie w wolontariacie częściej też są gotowe włączyć się działania e-wolontariackie.

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik dla gotowości do zaangażowania się w e-wolontariat wyniósł: 3,2. Przeprowadzone testy statystyczne wskazują na zależność pomiędzy zainteresowaniem się e-wolontariatem a sytuacją materialną respondenta: osoby majątne częściej niż częściej niż pozostali są gotowi na taką działalność.

5.3. Źródła informacji o wolontariacie

Wszystkich uczestników badania zapytano o to, czy kiedykolwiek poszukiwali informacji o możliwości włączenia się w działalność wolontaryjną. Na tak postawione pytanie 38% ogółu badanych odpowiedziało twierdząco. W grupie tej znalazły się przede wszystkim osoby młode, w wieku do 18 lat, co można z jednej strony tłumaczyć rosnącą popularnością wolontariatu wśród młodzieży, z drugiej zaś możliwością zdobycia punktów wliczających się do oceny za sprawowanie w szkole. Grupę tę częściej też tworzą, co jest całkowicie zrozumiałe – wolontariusze.

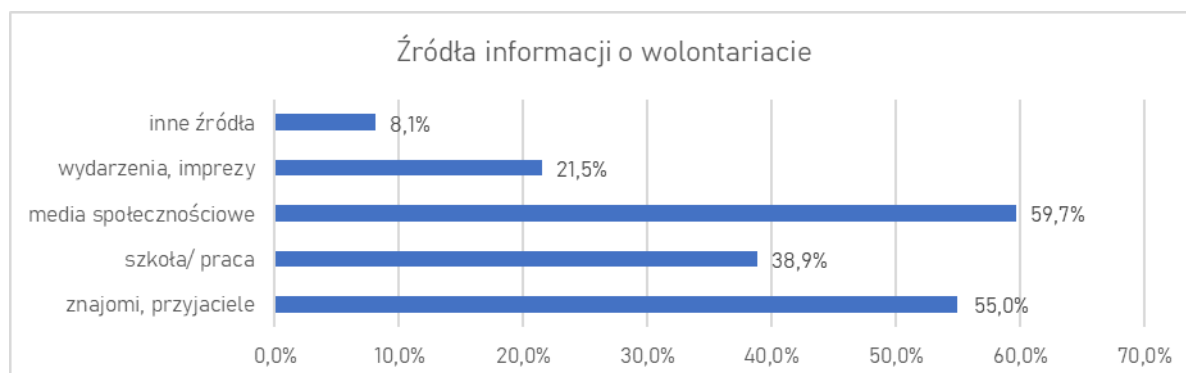
Najbardziej popularnym kanałem informacji o wolontariacie jest Internet i media społecznościowe (niemal 60% wskazań). Drugim istotnym źródłem jest poczta pantoflowa, poprzez kontakty z przyjaciółmi i znajomymi (55%). Duża grupa badanych o wolontariacie dowiedziała się również w szkole lub pracy (38%), a co piąty także podczas imprez i wydarzeń.

I skoro jednak chciałam zawsze z tym wolontariatem coś porobić, a w tym schronisku się nie uda, to wpisałam w Google, co istnieje w Poznaniu, czy szukają w ogóle dużo osób, czy już jest pełna baza, no nie miałam pojęcia. I no bardzo się cieszę, że to zrobiłam, bo to jest takie fajne doświadczenie życiowe. [FGI_3]

Bo ja właśnie jak wpisałam szukając tego wolontariatu, no to szukałam po różnych stronach po prostu. [FGI_3]

Szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytanie o źródła informacji o wolontariacie zamieszczono na poniższym wykresie.

Wykres 59. Pyt. 18. Z jakich źródeł informacji korzystałaś(-eś)? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=149].

Poniższe wypowiedzi uczestników zogniskowanych wywiadów pogłębianych potwierdzają wyżej wskazane źródła:

Więc ja poszłam sama, bo chciałam po prostu. Ale patrząc na ludzi, którzy do nas trafiają i też na innych swoich znajomych, którzy wolontariatem się zajmują, to ja potwierdzam to, że większość osób trafia przez znajomych znajomych, albo znajomych po prostu. [FGI_1]

U mnie to był totalnie strzał, taki złoty strzał – przyszła do nas wolontariuszka fundacji do klasy, Klaudia. No i tak fenomenalnie opowiedziała o fundacji, tak ją zaprezentowała – były zdjęcia, były filmy, były ulotki, były takiej jej też emocje, ale takie mega, mega pozytywne. No i przyciągnęła nie tylko mnie, ale połowę mojej klasy. [FGI_2]

Warto odnotować wyniki testów statystycznych wskazujących, że osoby w wieku szkolnym częściej niż pozostali wskazują na szkołę, jako źródło informacji o wolontariacie. Osoby mające doświadczenia wolontaryjne, częściej niż pozostali wskazują na znajomych, przyjaciół oraz szkołę/pracę.

Na przykład w moim przypadku było coś takiego, że szkoła coś organizowała i zbierali osoby chętne, bo ja szłam i właśnie wynajdywałam jakieś wolontariaty i zabierałam ze sobą znajomych. [FGI_3]

Na podstawie badań jakościowych można powiedzieć, że działalność wolontaryjna bardzo często zaczyna się w szkole, a następnie jest kontynuowana na studiach i w życiu dorosłym. W tym kontekście też warto wspomnieć o kwestii nagradzania uczniów punktami za udział w wolontariacie, licznymi do oceny za zachowanie lub uwzględnianymi w ocenie kandydatów do szkół średnich.

U nas jest bardzo duża [szansa, że uczniowie zostaną wolontariuszami], ponieważ ja mam kontakt z moimi absolwentami. Wielu z nich jest w ogóle wolontariuszami, przychodzą do szkoły. I to jest też, że przychodzą do szkoły i działają np. w różnych fundacjach, w różnych organizacjach wolontaryjnych. I to jest taka pewnego rodzaju kontynuacja. [IDI_SŚ1]

Mam byłych uczniów, którzy pracują w instytucjach i stowarzyszeniach działających na rzecz innych. Tak, że uważam, że to jest największy sukces, że ktoś się nie zarazi wolontariatem na rok, na dwa, tylko na całe życie. [IDI_SŚ2]

Oceny co do zasadności nagradzania uczniów punktami za wolontariat są podzielone. Część uznaje, że taka praktyka nie jest w zgodzie z zasadami wolontariatu – dobrowolność, nieodpłatność, pozbawianych korzyści materialnych; część natomiast zgadza się na takie posunięcie, przyjmując, że istnieje duża szansa na to, że przynajmniej jakaś część tych uczniów „złapie bakcyli” i pozostanie w wolontariacie na dłużej, jeśli nie na całe życie.

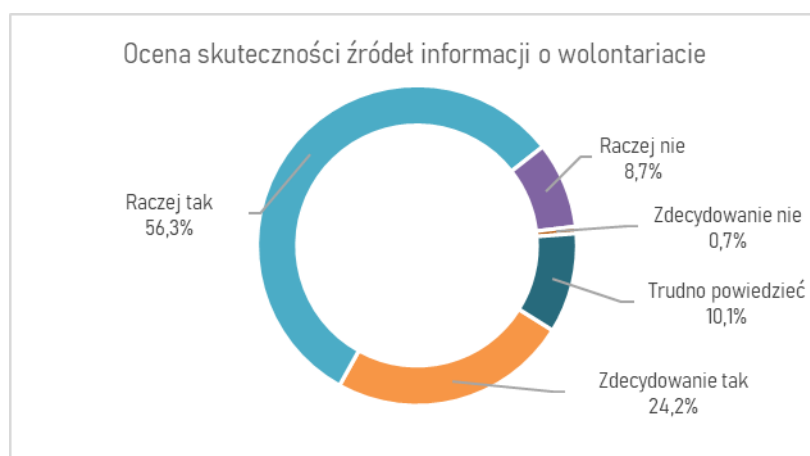
Ale jest mnóstwo dzieciaków, które po pierwszym razie, po pierwszej wizycie już nie patrzą na to, że mają punkty za to, tylko po prostu chcą to robić - że to jest fajne, że spotykają się, że mogą coś zrobić. [IDI_ODW2]

Niektórzy wolontariusze przychodzą dlatego, że dzieci potrzebują punktów do szkół, ale przychodzą z dziećmi. I ja sobie zawsze myślę, że jeśli w pierwszym momencie przychodzą dlatego, żeby dziecko miało punkty, to nawet jeśli na 10 osób dwie załapią bakcyla, to jest super! (...) . Ja tak po sobie patrząc, wydaje mi się, że rzeczywiście ten wolontariat mimo wszystko wchodzi w krew i się zostaje w nim. Więc też trochę liczę na to, że jeżeli nawet nie pracownik, to być może to dziecko będzie miało taką potrzebę, żeby pomagać i to jest najważniejsze. [IDI_SPR1]

No w sumie to różnie. Na pewno dużo osób – bo ja jestem jeszcze po gimnazjum – w trzeciej gimnazjum się angażowało w wolontariaty, ponieważ to się liczyło do punktów do liceum, to też była taka motywacja. Ale dzięki temu ja bardziej się wprowadziłam w ten świat i coraz bardziej mi się podobało (...) [FGI_1]

Skuteczność tych źródeł informacji o wolontariacie oceniana jest pozytywnie – 80%, w tym odpowiedź „zdecydowanie tak” – 24% i „raczej tak” – 56%. Jednak prawie co dziesiąty badany ocenił je negatywnie. Co dziesiąty również nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 60. Pyt. 19. Czy te źródła okazały się skuteczne? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=149].

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik dla oceny skuteczności źródeł informacji o wolontariacie wyniósł: 3,9, co można uznać za pozytywną notę. Należy dodać na zależność statystyczną pomiędzy oceną źródeł informacji a wiekiem badanych, osoby młode, uczące się bądź studiujące częściej niż osoby w wieku 65+ pozytywnie oceniają kanały dostępu do informacji (4,2 versus 3,6).

W dalszej części kwestionariusza ankiety zapytano poznaniaków czy w ciągu ostatnich 3 miesięcy spotkali się z informacjami upowszechniającymi zjawisko wolontariatu lub zaproszeniami do działań wolontaryjnych w Poznaniu. Na tak postawione pytanie tylko co piąty odpowiedział twierdząco (20%), co piąty również nie potrafił jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Przeprowadzone testy statystyczne wskazują, że osoby mające doświadczenia w pracy wolontaryjnej częściej niż pozostali natrafiali na tego typu informacje.

Podobnie jak w przypadku badania zrealizowanego wśród organizacji pozarządowych mieszkańców Poznania zapytano o znajomość Poznańskiego Centrum Wspierania organizacji Pozarządowych i Wolontariatu. Wyniki badań wskazują, że jedynie 17% badanych słyszało o PCWOPIW. Warto też odnotować, że grupę tę tworzą głównie osoby młode, uczące się bądź studiujące oraz będące w wieku do 35 lat, a także osoby mające doświadczenia w wolontariacie.

Temat działalności PCWOPIW pojawił się także podczas zogniskowanych wywiadów grupowych realizowanych z udziałem poznańskich wolontariuszy. Wobec braku takiego miejsca, badani widzą potrzebę stworzenia centrum integrującego środowisko wolontariuszy, udostępniając im przestrzeń do spotkań, warsztatów, wymiany doświadczeń i wspólnego działania na rzecz poznańskiego wolontariatu.

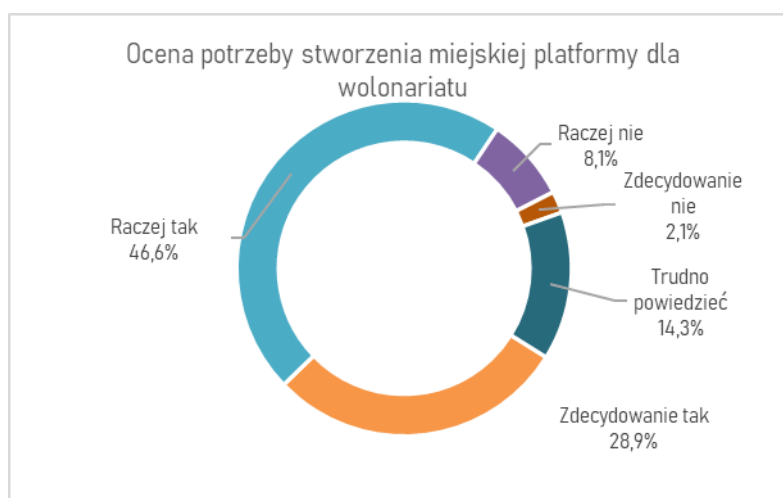
Kolejna rzecz, jaka mi się pojawia w głowie, to jest kwestia organizacji np. cyklu spotkań otwartych z wolontariuszami z różnych dziedzin w jakimś fajnym miejscu, gdzie osoby zainteresowane wolontariatem mogłyby przyjść i mogłyby troszeczkę posłuchać, jak to wygląda i poznać jakieś organizacje. [FGI_1]

Myślę przede wszystkim, że Urząd Miasta powinien zrobić coś takiego jak spotkania dla potencjalnych wolontariuszy, tak? Bo np. nie słyszałam, żeby było coś takiego. I na przykład informować o różnych sferach, gdzie jest potrzebna pomoc. Myślę, że to byłoby fajne – zapraszać na to wolontariuszy, którzy już działają na terenie Poznania, żeby przyprowadzali swoich znajomych, którzy by też chcieli w tym spróbować. Takie coś mi jako pierwsze do głowy przyszło. [FGI_4]

Fajnie by było też integrować, czyli np., żebyśmy mieli szansę się spotkać, porozmawiać, z czym się borykamy, jakie mamy problemy, jeśli chodzi o wolontariuszy. Czy też taka wymiana doświadczeń - myślę, że byłaby też bardzo fajna i wskazana. A jeśli myślimy o szkoleniach, to być może jakaś taka linia komunikacyjna; „słuchajcie, robię takie szkolenie, mam np. 3-4 miejsca dla waszych wolontariuszy – czy może się ktoś od was pojawić?” Albo np. Tak zapraszać słynnych wolontariuszy, żeby była szansa się z nimi spotkać. Ja marzę o tym, bo poznałam osobiście jeszcze pracując w wydawnictwie siostrę Chmielewską, więc chciałabym bardzo znowu po linii oczywiście, żeby siostra Chmielewska przyjechała i tym swoim twardym i nieznoszącym sprzeciwu głosem, powiedziała o tym wszystkim. [IDI_SPR1]

Jednym z rozważanych przez Miasto Poznań działań mających na celu ułatwienie mieszkańcom, szkołom, organizacjom społecznym i innym podmiotom realizowanie działań wolontaryjnej jest stworzenie miejskiej, internetowej platformy wymiany ofert wolontaryjnych, gdzie potrzebujący będą informować o swoich potrzebach, a wolontariusze będą mogli się do nich zgłaszać. Uczestników badań zapytano o ocenę takiego pomysłu - aż ¾ z nich pozytywnie przychyliła się do takiego rozwiązania, w tym zdecydowanie za platformą opowiada się 29% badanych, odpowiedź „raczej tak” wybrało 46% ogółu. Szczegółowy rozkład odpowiedzi zamieszczono na kolejnym wykresie.

Wykres 61. Pyt. 22. Czy Twoim zdaniem istnieje potrzeba stworzenia miejskiej, internetowej platformy wymiany ofert wolontaryjnych, gdzie potrzebujący będą informować o swoich potrzebach, a wolontariusze będą mogli się do nich zgłaszać? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=384].

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik dla potrzeby stworzenia miejskiej platformy dla wolontariatu wyniósł: 3,9, co wskazuje na dużą akceptację takiej inicjatywy. Warto też dodać, że kobiety statystycznie częściej niż mężczyźni pozytywnie odnoszą się do tego pomysłu, a także osoby mające doświadczenia w pracy wolontariusza.

Badania jakościowe potwierdzają potrzebę zbudowania takiej platformy, która w swej funkcjonalności mogłaby przypominać portale typu allegro.pl (allegro lokalne), pracuj.pl, olx.pl itd. W ocenie badanych istotne jest szczegółowe otagowanie kategorii wolontariatu ze wskazaniem cech wolontariuszy i odbiorców działań wolontaryjnych, skategoryzowanych branżowo, ze względu na oczekiwane zaangażowanie czasowe, itd.

Bo wtedy jest wszystko jasne. Organizacja, która potrzebuje wolontariusza, pisze tam, powiedzmy, ogłoszenie kogo szukają, jakie cechy np. warto mieć, jakie są przykładowe obowiązki. I wtedy osoba, która chce się zaangażować, w zależności od tego ile ma czasu, może też wykształcenie, jakie umiejętności już ma, może sobie wybrać daną ofertę, skontaktować się z daną organizacją i tyle! [FGI_1]

Ja bardzo pozytywnie. Bo uważam, że ktoś kto ma wolne moce i kto szuka, często może nawet nie wiedzieć, jak się do tego zabrać i gdzie znaleźć, a tutaj byłaby taka platforma. To jest świetne. Natomiast to, czy stanie się wolontariuszem, czy zostanie na długo, to jest, uważam, zależne od lidera w dużej mierze i od cech charakteru danego kandydata. [FGI_2]

Dla mnie super sprawa. Bo ja właśnie jak wpisałam szukając tego wolontariatu, no to szukałam po różnych stronach po prostu. A było to wszystko zebrane w jedno miejsce i np. jak jeszcze byłaby tam informacja na zasadzie „szukamy jeszcze 30 osób”, albo już, że pula jest zamknięta, to już w ogóle byłoby cudowne! [FGI_3]

Więc z takiej strony technicznej bardzo ważne dla mnie by było, żeby ta strona była przejrzysta, żeby to było łatwe też do obsługi, że jak klikasz „wolontariat”, to pokazują się ci najważniejsze informacje, że łatwo możesz się zapisać, założyć konto tam. Bo jednak jak coś takiego będzie, a będzie tak jak kolejna strona rządowa, że tak powiem, no to zginie, wydaje mi się. Ale plusem też ogromnym by było, jeżeli Poznań jako duże miasto by to zaczął, to pewnie też inne miasta by w to poszły. Więc naprawdę bardzo dobry pomysł, jak dla mnie. [FGI_3]

5.4. Doświadczenia wolontariuszy

Grupa wolontariuszy wyodrębniona w badaniu CAWI realizowanym na panelu mieszkańców Poznania stanowiła 71% ogółu badanych²⁴. Do niej adresowana była część pytań dotyczących ich doświadczeń związanych z pracą wolontaryjną. Pierwsze z nich odnosiło się do tego co ich skłoniło do podjęcia nieodpłatnej i dobrowolnej pracy na rzecz innych. Dla prawie połowy wolontariuszy uczestniczących w badaniu CAWI najważniejszym czynnikiem było poczucie bycia potrzebnym(a), przydatnym(a) – 47%. Nieznacznie mniej badanych wskazało również na kwestię odczuwania przyjemności, satysfakcji, które towarzyszy poczuciu spełnienia – 44%. W trzeciej kolejności najczęściej wskazywano na „możliwość wpływu na to, żeby świat był choć trochę lepszy”. 1/3 wolontariuszy, wyodrębnionych z próby poznaniaków docenia możliwość bycia między ludźmi, nawiązania kontaktów.

²⁴ Na grupę tę składały się osoby, które w pyt. 8 wskazały, że kiedykolwiek miały doświadczenia w dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz innych („tak, wiele razy”, „tak, kilka razy” oraz „tylko raz”).

Tabela 16. Pyt. 23. Dlaczego zdecydowałaś(-eś) się zostać wolontariuszką/ wolontariuszem? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

Pyt. 23. Dlaczego zdecydowałaś(-eś) się zostać wolontariuszką/ wolontariuszem?	N	% wskazań
poczucie bycia potrzebnym(a), przydatnym(a)	128	46,9%
przyjemność, satysfakcja, poczucie spełnienia	120	44,0%
możliwość wpływu na to, żeby świat był choć trochę lepszy	97	35,5%
możliwość bycia między ludźmi, nawiązania kontaktów	92	33,7%
jeśli ja pomogę innym, to inni pomogą mnie	84	30,8%
możliwość realizowania w życiu ważnych wartości	72	26,4%
możliwość współdziałania z innymi	69	25,3%
możliwość zdobycia nowych umiejętności, doświadczenia zawodowego, życiowego	67	24,5%
możliwość rozwoju zainteresowań, pasji	58	21,2%
możliwość ciekawego spędzenia czasu	54	19,8%
to, co zrobię, przyda się też mnie albo mojej rodzinie	39	14,3%
możliwość poradzenia sobie z własnymi problemami	38	13,9%
zyskanie sympatii albo szacunku innych	37	13,6%
coś innego	3	1,1%

Bo ja naprawdę podjęłam decyzję o wolontariacie, jak się zorientowałam, że większość czasu spędzam na czytaniu wiadomości z naszego kraju, które mnie gigantycznie frustrują i wpędzają w taką frustrację i w taki wewnętrzny rage – „ja już nie wytrzymam”. I wtedy sobie pomyślałam, że nie mam pojęcia dokąd to doprowadzi, ale ja muszę teraz coś zrobić, bo jak nic nie zrobię, to oszaleję z tym pocuciem (...) [FGI_3]

W kolejnym pytaniu ankiety, w części skierowanej tylko do osób z doświadczeniem wolontaryjnym zapytano o motywacje do bycia wolontariuszem. W pierwszej kolejności, co koresponduje także z motywacjami, o których była mowa w poprzednim pytaniu wskazywana jest chęć pomagania; wskazuje na nią aż 60% badanych wolontariuszy. Nieznacznie niższy odsetek głosów dotyczył motywu poczucia sensu i satysfakcji (48%). Prawie 1/3 wolontariuszy wskazała także na poczucie bycia częścią wspólnoty. Najmniej ważne dla badanych okazało się uznanie społeczne oraz możliwość udziału w wyjątkowych wydarzeniach (kolejno: 12%, 18%).

Tabela 17. Pyt. 24. Co jest dla Ciebie motywacją do bycia wolontariuszką/ wolontariuszem? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

Pyt. 24. Co jest dla Ciebie motywacją do bycia wolontariuszką/ wolontariuszem?	N	% wskazań
chęć pomagania	161	59,0%
poczucie sensu/ satysfakcji	131	48,0%
poczucie bycia częścią wspólnoty	84	30,8%
możliwość poznania nowych ludzi	75	27,5%
zdobywanie nowych doświadczeń/ kompetencji	63	23,1%
sposób na spędzanie wolnego czasu	53	19,4%
możliwość udziału w wyjątkowych wydarzeniach	49	17,9%
uznanie społeczne	34	12,5%
coś innego	2	0,7%

Poniżej przywołujemy motywacje wolontariuszy, uczestników zogniskowanych wywiadów grupowych:

No moim zdaniem sama satysfakcja z tego, że coś się robi dla poprawy społeczeństwa, albo dla dobra kogoś i możliwość pomocy komuś – przynajmniej dla mnie to zawsze było najważniejsze, jak tak się angażowałam w wolontariat. No myślę, że to jest to właśnie – taka satysfakcja z możliwości pomocy komuś. [FGI_1]

Dla mnie największym sukcesem jest to, jak widzę, że sprawiłam radość, albo pomogłam, albo sprawiłam, że druga osoba poczuła się zaopiekowana. Przy czym jednocześnie rozwinęłam też siebie, bo uważam, że to jest dosyć ważny aspekt, żeby zwrócić uwagę na to, że pomagamy komuś, ale nie zapominać też, że bardzo dużo dajemy sobie. Że ten poświęcony czas powoduje, że pomogliśmy komuś, co sprawiło, że rozwinęliśmy jakieś też swoje kompetencje, w szczególności te kompetencje miękkie. [FGI_1]

Myślę, że na pewno należy zaznaczyć to, że motywacja się zmienia – zmienia się z czasem, jak biegną lata, jak biegnie doświadczenie, motywacja się zmienia. No i ja mam w chwili obecnej chyba taki okres, że moją motywacją jest to w fundacji, że ja naprawdę chcę pomóc i fundacji jako organizacji, i też konkretnie podopiecznym, którzy są w tej organizacji. I to jest taki mój cel. [FGI_2]

No mnie motywuje głównie ten uśmiech, tak jak już wcześniej wspomniałam, na twarzach ludzi. Jakoś to mi daje takiego kopa, endorfinki nagle się uwalniają i aż cała jestem szczęśliwa. [FGI_4]

Chęć bycia lepszym. Bo każdy z nas chce być lepszy, każdy. Nie ma takiego człowieka, który by powiedział: „ja chcę być gorszy”. Nie, każdy chce być lepszy. Tylko że tak naprawdę to jest pierwszy. Potem czyjś przykład pociąga, bo koleżanka, ktoś znajomy. Albo fajnie gdzieś usłyszeli informację, fajnie mówiła osoba, która opowiadała o tym wolontariacie, „więc spróbuję”. Ja zawsze mówię, że trzeba spróbować, żeby wiedzieć. Bo jak się nie spróbuje, to potem można podjąć decyzję, w każdym momencie można to zrobić. [IDI_NGO1]

Warto też dodać, że istnieje zależność statystyczna pomiędzy motywem „zdobywanie nowych doświadczeń/ kompetencji” a wiekiem, dla osób wieku senioralnym ten aspekt jest istotnie mniej ważny niż dla ludzi młodych.

Jeden z uczestników wywiadów pogłębionych, doświadczony koordynator wolontariuszy skategoryzował motywacje wolontariuszy ze względu na wiek. Wskazał on, że dla dużej części uczniów głównym powodem włączania się w wolontariat szkolny jest możliwość zdobycia wcześniej wspomnianych punktów uwzględnianych przy ocenie z zachowania. Studenci i absolwenci interesują się wolontariatem w kontekście zdobycia doświadczenia zawodowego, traktując go jako nieodpłatne praktyki zawodowe. I jednym i drugim wolontariuszom towarzyszą oczywiście i inne motywacje odnoszące się do czynienia dobra, pomocy, wywołania uśmiechu, itd. Z kolei wolontariat osób starszych, dojrzałych jest pozbawiony wyżej wspomnianych korzyści, ci wolontariusze kładą nacisk na samorealizację, na chęć bycia z innymi, chcą dzielić się swoim wolnym czasem. Dla części wolontariuszy, szczególnie młodych taka ocena może się wydać krzywdząca, ale badania jakościowe realizowane wśród różnych grup badanych w dużej mierze potwierdzają ten stan rzeczy.

Interesujących danych dostarczyło pytanie o grupy społeczne, na rzecz których pracowali badani wolontariusze. Uzyskane wyniki przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 18. Pyt. 25. Na rzecz jakich grup społecznych pracujesz/ pracowałaś(-eś) wolontaryjnie? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

Pyt. 25. W ramach jakich obszarów działasz/działałaś(-eś) wolontaryjnie?	N	% wskazań
ochrona zwierząt	68	24,9%
pomoc społeczna	64	23,4%
edukacja	61	22,3%
hobby i zainteresowania	55	20,1%
zdrowie	55	20,1%
ochrona środowiska/ zmiany klimatyczne	52	19,0%
niepełnosprawność	51	18,7%
rodzina i wychowanie	42	15,4%
kultura i sztuka	41	15,0%
sport	24	8,8%
bezdomność	21	7,7%
poradnictwo	20	7,3%
uzależnienia	19	7,0%
bezrobocie	18	6,6%
mniejszości narodowe/ cudzoziemcy	16	5,9%
inne	6	2,2%

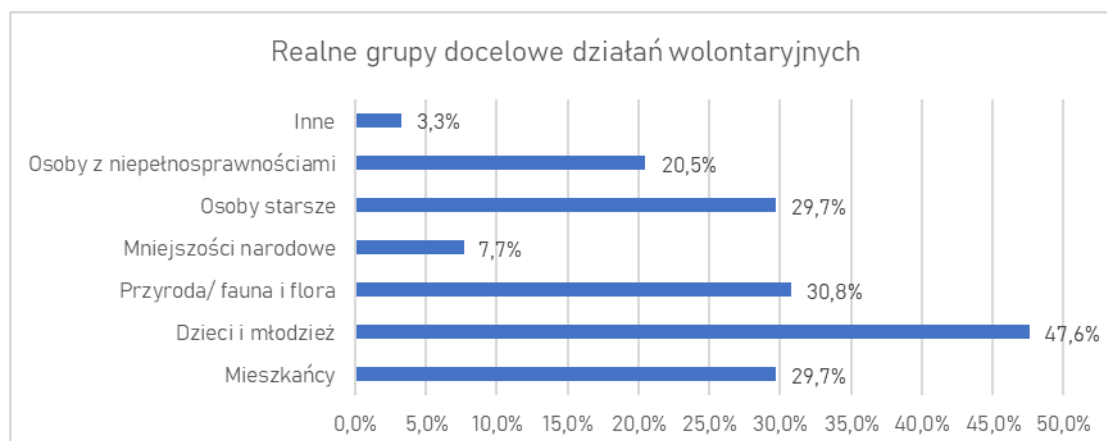
Badani wolontariusze najczęściej pracują w obszarze: ochrony zwierząt (25%), pomocy społecznej (23%) oraz edukacji (22%). Najrzadziej natomiast angażują się w pomoc w obszarze uzależnień, bezrobocia i mniejszości narodowych/ cudzoziemców. Warto zauważyć, że także w te obszary najmniej skłonni byłiby zaangażować się mieszkańcy Poznania (pyt. 13).

Poniższy cytat obrazuje szeroką gamę doświadczeń i zainteresowań wolontaryjnych u osoby młodej, będącej w klasie maturalnej:

Właśnie w gimnazjum to mi się tak rozwinęło, ponieważ zaczęłam się udzielać nie tylko w szkolnym wolontariacie, który zazwyczaj polegał na jakiejś pomocy podczas wydarzeń w gminie, zazwyczaj to były jakieś wydarzenia sportowe. Ale też miały być wyjazdy do schroniska, co prawda mi się nigdy nie udało wyjechać do tego schroniska. Też jakieś zajęcia dla seniorów. Właśnie pomoc w takich wydarzeniach sportowych, albo właśnie w jakichś spotkaniach. W liceum też były głównie też takie wydarzenia sportowe przy organizacji jakichś maratonów poznańskich typu PKO, albo jakieś triatlony – nazw już nie pamiętam dokładnie. A od marca zaczęłam się angażować w Fundacji Mam Marzenie, no i od tego marca jestem właśnie w tej fundacji – działamy na rzecz dzieci, które są nieuleczalnie chore i spełniamy ich marzenia. {FGL_1}

Na kolejnym wykresie zaprezentowano rozkład odpowiedzi na pytanie o grupy społeczne, na rzecz których wolontariusze podejmują pracę.

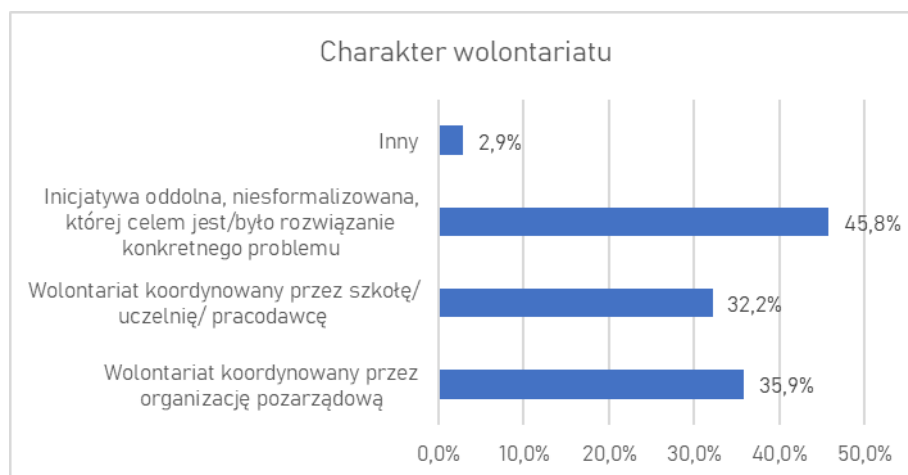
Wykres 62. Pyt. 26. Na rzecz jakich grup społecznych pracujesz/ pracował(eś/aś) wolontaryjnie? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

Prawie połowa badanych wolontariuszy działa na rzecz dzieci i młodzieży (47%). O czym warto przypomnieć, również na rzecz tej grupy społecznej najbardziej skłonni są pracować poznaniacy (pyt. 14). W drugiej kolejności poznajscy wolontariusze pracują dla przyrody i zwierząt (30%), w trzeciej natomiast działają na rzecz mieszkańców i osób starszych (po 29%). Co piąty badany wolontariusz angażował się w wolontariat nakierowany na pomoc dla osób z niepełnosprawnościami. Testy statystyczne wskazują, że osoby w wieku 75+ znacznie rzadziej od pozostałych działają na rzecz dzieci i młodzieży, ale częściej pomagają osobom starszym.

Kolejne pytanie ankiety miało na celu uzyskanie informacji o charakterze działań wolontaryjnych ze względu na stopień sformalizowania. Rozkład uzyskanych odpowiedzi zamieszczono na kolejnym wykresie.

Wykres 63. Pyt. 27. Jaki charakter miały wspomnianie przez Ciebie działania wolontaryjne? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

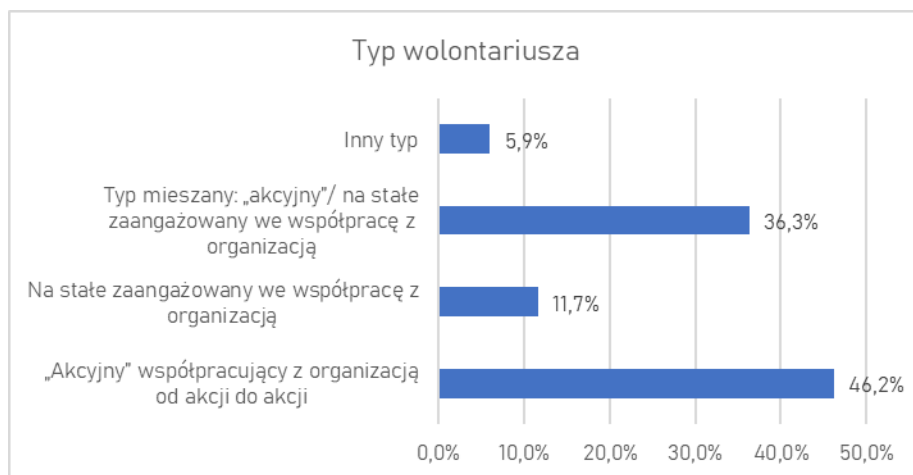

Prawie 46% wolontariuszy działa/działało oddolnie w ramach niesformalizowanej inicjatywy nakierowanej na rozwiązanie konkretnego problemu. 10% mniej wolontariuszy ma doświadczenia w wolontariacie organizowanym przez NGOs. Co trzeci wolontariusz działał w ramach akcji koordynowanej przez szkołę/ uczelnię/ pracodawcę. Testy statystyczne wskazują, że młodzież niepełnoletnia znacznie częściej niż osoby w wieku 45+ wskazywała na powiązanie z tego typu

wolontariatem. Potwierdzają się wcześniej wspomniane obserwacje mówiące o tym, że wolontariat inicjowany jest w szkołach.

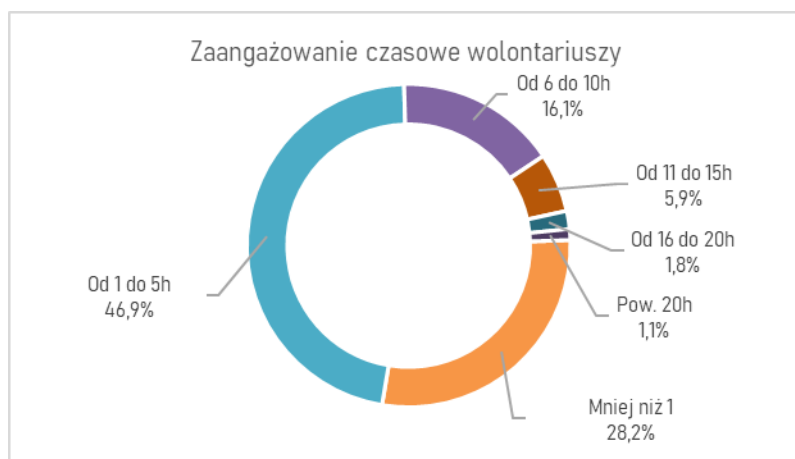
46% wolontariuszy włącza się w akcje wolontaryjne, działają od akcji do akcji, 36% to typ mieszany, bywają zaangażowani na stałe we współpracę, ale jednocześnie włączają się w działania akcyjne. Niecałe 12% wolontariuszy jest na stałe zaangażowanych w działalność wolontaryjną przy organizacji pozarządowej. Poniższy wykres prezentuje szczegółowy rozkład odpowiedzi.

Wykres 64. Pyt. 28. Jaki charakter miały wspomnianie przez Ciebie działania wolontaryjne? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

Prawie połowa badanych wolontariuszy na nieodpłatną i dobrowolną pracę na rzecz innych poświęca od 1 do 5 godzin (47%), drugą największą grupę stanowią ci najmniej angażujący swój czas – 28% ogółu badanych wolontariuszy pracuje mniej niż 1 godzinę w tygodniu. Trzecią grupę wolontariuszy tworzą osoby poświęcające od 6 do 10 godzin tygodniowo na pracę na rzecz innych. Powyżej 16 godzin tygodniowo na działania wolontaryjne przeznaczają niecałe 3% ogółu badanych wolontariuszy.

Wykres 65. Pyt. 29. Ile godzin w tygodniu poświęcasz/poświęcałeś na wolontariat? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273].

O swoim zaangażowaniu czasowym w prace wolontaryjne mówią także uczestnicy zogniskowanych wywiadów grupowych:

No jeżeli chodzi o bezpośrednią pracę z klientkami, to bym to wyestymowała, bo to jest takie, że czasami np. 3 dni nic się nie dzieje, a później mam np. jednego dnia 5 rozmów z różnymi klientkami. One trwają po 15 minut, bo sobie coś tam ustalamy - czy ona idzie do psychologa, czy do prawnika, czy potrzebuje asysty sądowej. I to czasami mnie łapie w takich najdziwniejszych jakichś momentach dnia

itd. To takie telefoniczne i takie social mediowe, co mogę też dużo robić z poziomu mojego telefonu, jest bardzo nieuregulowane. I to bym estymowała na jakieś 4 godziny w tygodniu. Do tego takie fizyczne przebywanie w fundacji – to są 2 konsultacje takie obligatoryjne, że świadczę 2 godziny konsultacji osobie pierwszego kontaktu stacjonarnie w fundacji. [FGI_3]

Tylko, że u mnie to jest tak skumulowane, że właśnie ten wrzesień/październik/listopad/grudzień, więc ja jestem świadoma, że tego jest teraz więcej. W zasadzie takie spotkanie z rodziną trwa 2 godziny i później uzupełnienie tego w systemie – jedna rodzina zajmuje mi ok. 3,5 godziny do 4-ch. A mam np. teraz już 5 rodzin, więc trochę godzin już poszło. Ale jestem świadoma tego, że to tak nie będzie przez kilka miesięcy. [FGI_3]

Co czwarty wolontariusz wziął udział szkoleniu przez rozpoczęciem pracy, najczęściej sytuacja ta dotyczyła osób niepełnoletnich i w wieku do 25 lat. Na poniższym wykresie przedstawiono wyniki odpowiedzi na pytanie o ocenę efektywności szkolenia.

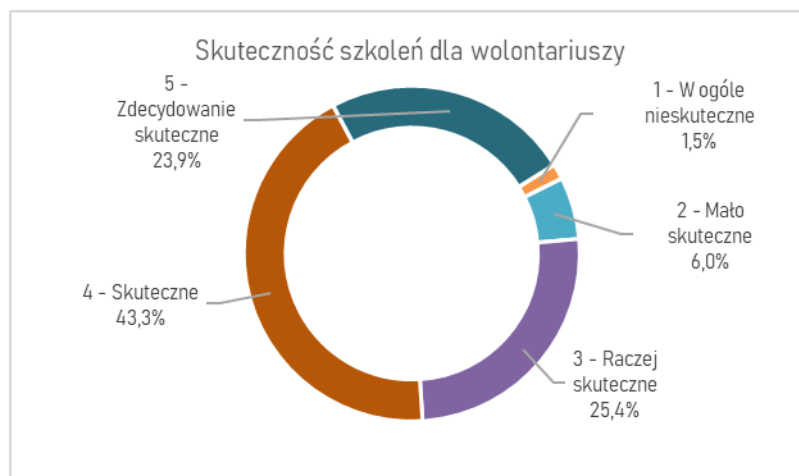
Więc tak, ja przez te kilka lat miałam i szkolenie z komunikacji i szkolenie z pierwszej pomocy, więc te tematy się przewijały. [FGI_1]

Natomiast jako takich jakichś tam szkoleń generalnie organizacyjnych nie ma. Każdy, że tak powiem, z jednej strony – ma swoje pole do popisu, a z drugiej strony – no jest pozostawiony tak samemu sobie. My jesteśmy małą organizacją i widzę, że nie ma takiego podejścia. [FGI_2]

No ja miałam parę szkoleń nawet. U nas jest tak, że na początku była rekrutacja, później było takie spotkanie, które tam trwało online przez pół dnia chyba. I tam nas wprowadzili, mieliśmy jakieś zadania, mówili nam o tym na czym to polega. [FGI_3]

Badania jakościowe pozwalają zauważyć, że szkolenia organizują przede wszystkim duże organizacje, realizujące duże akcje czy imprezy, np. Szlachetna Paczka czy imprezy sportowe takie jak maratony czy półmaratony. Wielokrotnie przy mniejszych inicjatywy jest to zwykły instruktaż dotyczący kwestii organizacyjnych.

Wykres 66. Pyt. 31. Jak oceniasz skuteczność szkolenia na jakość Twojej pracy wolontaryjnej? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=67].

2/3 uczestników szkoleń dla wolontariuszy pozytywnie oceniło ich efektywność, w tym 24% - „zdecydowanie skutecznie”. Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nieskuteczne”, a 5 – „zdecydowanie skuteczne”. Średni wynik dla potrzeby stworzenia miejskiej platformy dla wolontariatu wyniósł: 3,8.

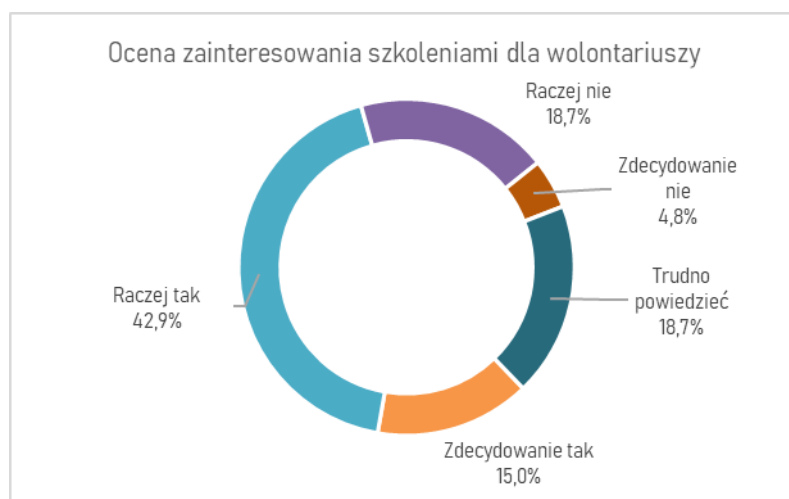
Bo na przykład tu przy Fundacji Jeden Uniwersytet, był nawet taki projekt unijny – Wolontariat sposobem na samodoskonalenie. On był skierowany praktycznie do 200-u osób i był szereg w ogóle szkoleń – też z pierwszej pomocy, albo animacyjnych, albo odnośnie też social mediów, czyli trochę związanych z tym

e-wolontariatem. No i to było darmowe dla tych uczestników. I ja też tam się pojawiałam na tych szkoleniach, w sumie dużą wartość można było z tego wynieść. [FGI_4]

5.5. Potrzeby

Wolontariuszy zapytano także o zainteresowanie szkoleniami skierowanymi do wolontariuszy i organizowanymi ze środków budżetowych Miasta Poznania. Prawie 60% badanych chętnie skorzystałoby z takiej oferty szkoleniowej (zdecydowanie tak – 15%, raczej tak – 43%). Warto zaznaczyć, że prawie co piąty respondent – wolontariusz nie potrafi jednoznacznie ocenić gotowości do udziału w tego typu kursach.

Wykres 67. Pyt. 32. Czy był(a)byś zainteresowana(-y) udziałem w szkoleniach skierowanych do wolontariuszy organizowanych ze środków budżetowych Miasta Poznania? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=273]

Uzyskane wyniki odpowiedzi uśredniono na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza „zdecydowanie nie”, a 5 – „zdecydowanie tak”. Średni wynik zainteresowania dla szkoleń skierowanych do wolontariuszy, organizowanych przez Miasto Poznań wyniósł: 3,4. Warto też dodać, że kobiety statystycznie częściej niż mężczyźni pozytywnie odnoszą się do tego pomysłu, a także osoby mające doświadczenia w pracy wolontariusza.

Tych respondentów, którzy wyrazili zainteresowanie udziałem w szkoleniach dla wolontariuszy zapytano o pożądaną tematykę. Na co wskazują wyniki zebrane w poniższej tabeli najchętniej wolontariusze skorzystaliby ze szkoleń psychologicznych (59%), w drugiej kolejności oczekuje się organizacji kursów z udzielania pierwszej pomocy (46%), w trzeciej zaś szkoleń specjalistycznych związanych z opieką nad osobami ze szczególnymi potrzebami (40%).

Tabela 19. Pyt. 33. Jaka tematyka szkoleń skierowana do potencjalnych wolontariuszy byłaby dla Ciebie interesująca? [CAWI - mieszkańcy, panel, N=158]

Pyt. 33. Jaka tematyka szkoleń skierowana do potencjalnych wolontariuszy byłaby dla Ciebie interesująca?	N	% wskazań
Szkolenia psychologiczne	93	58,9%
Kurs udzielania pierwszej pomocy	74	46,8%
Szkolenia specjalistyczne związane z opieką nad osobami ze szczególnymi potrzebami	63	39,9%
Szkolenia z odkrywania własnego potencjału do działań społecznych	62	39,2%
Szkolenie dotyczące praw i obowiązków wolontariusza	60	38,0%
Treningi mentalne	44	27,8%
Inna	1	0,6%

Ponadto, uczestnicy badań jakościowych wskazywali na m.in. na brak szkoleń specjalistycznych dla wolontariuszy pomagających zwierzętom (tu szkolenia behawioralne, szkolenia z udzielania zwierzętom pierwszej pomocy czy usług pielęgnacyjnych).

Myślę, że też nawet rozwijanie umiejętności społecznych, czy takich emocjonalnych, czy nawet radzenia sobie ze stresem, czy jak rozmawiać z osobami niepełnosprawnymi, czy ze starszymi. Czy nawet o samym wolontariacie – gdzie można szukać jakichś informacji, gdzie można się zgłosić jeżeli ktoś będzie chciał w późniejszym czasie, w dorosłym życiu działać, to gdzie szukać takiej inicjatywy. Tak, że myślę, że takie spotkania szkoleniowe dla wolontariuszy też byłyby fajne. [IDI_SPO2]

Analiza statystyczna wyników danych wykazuje zależność pomiędzy zainteresowaniem kursami z udzielania pierwszej pomocy a płcią –znacznie częściej chciałyby w nich uczestniczyć kobiety.

Badania jakościowe dotyczyły również kwestii formy podziękowań wolontariuszom za ich pracę. Respondenci dostarczyli wielu pomysłów na to, jak wyrazić wdzięczność za tę działalność. Poniżej wskazano te formy podziękowań, które pojawiały się w toku prowadzonych rozmów:

- wyjazdy z podopiecznymi (jednodniowe)
- imprezy integracyjne
- prace artystyczne wykonane przez podopiecznych
- promocyjne gify miejskie
- bezpłatne wejściówki na poznańskie obiekty sportowe, do miejskich instytucji kultury
- po dużych imprezach – odzież wolontariacka, elementy pakietu sportowca w przypadku dużych imprez sportowych.

Oczywistym dla wolontariuszy jest certyfikat udziału w wolontariacie, co w szczególności dla uczniów i studentów ma istotne znaczenie.

Ze strony Miasta – myślę, że pewne wsparcie finansowe też by nam się przydało. Bo czasami jest też tak, że faktycznie organizujemy jakiś kiermasz i zostawiamy sobie 100 czy 200 zł z tego kiermaszu na jakieś tam nasze działania. Ale nawet potem jak dzieciakom kupić jakieś prezenciki, czy jakieś nagrody jak już wychodzą od nas ze szkoły. I nawet czasem sobie myślę i nawet chciałam do miasta Poznania pisać, czy nie mają jakichś książek, długopisów, breloczków, takich rzeczy... [IDI_SPO2]

To słowo jest istotne i jeśli to pada ze strony opiekunów, nauczycieli dyrekcji, to oni chętniej włączają się w kolejne działania. Natomiast nie wiem jak podziękować, ale na pewno należy podziękować. I trzeba by się zastanowić, w jaki sposób np. to słowo „dziękuję” można by usłyszeć. No bo na Gali Poznańskiego Wolontariusza Roku mamy niewielu. A ja uważam, że każdej placówce, każdemu wolontariatowi to słowo by się należało. [IDI_SŚ1]

Ale na koniec nie ma np. informacji, że w organizacji pomagali wolontariusze. Więc to jest takie może krzywdzące – robimy to chętnie, ale jak już na koniec nie ma żadnej takiej informacji zwrotnej, podziękowań... My nie potrzebujemy jakichś tam nie wiadomo jakich wielkich słów uznania, ja już tym bardziej. Ale na zasadzie tego, że chciałabym docenić te moje wolontariuszki, to zawsze mówię, czy będzie jakieś zaświadczenie dla nich. Na tej zasadzie, bo jeżeli ktoś by cały czas robił bez jakiegokolwiek podziękowania, to to na dłuższą metę, niestety, nie wychodzi. [IDI_UCZ2].

5.6. Wolontariat organizowany branżowo

Badania jakościowe realizowane były m.in. z przedstawicielami szkół podstawowych, średnich i wyższych. Tu warto odnotować, że istotną rolę w budowaniu przestrzeni dla wolontariatu szkolonego, szczególnie na poziomie szkoły podstawowej pełnią inne organizacje pozarządowe. Wielokrotnie w rozmowach przewijała się aktywność Stowarzyszenia CREO, które z dużym sukcesem wspiera wiele poznańskich szkół w zakresie wolontariatu uczniowskiego oferując im szereg szkoleń i tematów do wykorzystania w pracy z uczniami. Warto podkreślić także pozytywną ocenę naszych rozmówców program *Wolontariat dla Poznania* współfinansowany przez Miasto Poznań, w którym

Stowarzyszenie kompleksowo wspiera wybrane organizacje pozarządowe/instytucje pożytku publicznego/grupy nieformalne z Poznania w profesjonalizacji działań wolontariackich i współpracy z wolontariuszami.

Wolontariat na uczelniach działa głównie wokół kierunków lub wydziałów. Respondenci wskazywali na brak integracji środowisk wolontaryjnych nie tylko wokół danej uczelni, ale także, lub przede wszystkim wokół poznańskich uczelni.

Z kolei wolontariat pracowniczy ma swoje struktury w ramach przedsiębiorstw, jednakże badani narzekali na niską aktywność pracowników we włączanie się w działania wolontaryjne. Tu wsparciem byłaby poznańska akcja informacja skierowana do mieszkańców.

Wsparciem w upowszechnianiu wolontariatu we wspomnianych środowiskach byłaby platforma ofert wolontaryjnych dedykowana poszczególnym grupom wolontariuszy.

6. Najważniejsze obserwacje

6.1. Organizacje pozarządowe

1. Najpoważniejszym problemem, z jakim spotykają się organizacje pozarządowe działające na terenie Poznania jest zdobywanie funduszy zapewniających funkcjonowanie i/lub brak płynności finansowej. Dużą trudnością są też skomplikowane formalności związane z korzystaniem ze środków zewnętrznych (w tym ze środków UE). Ponadto, badani dostrzegają duże znaczenie dywersyfikacji źródeł przychodu organizacji, dającej stabilizację i umożliwiającą skalowanie jej działalności. Potrzeby informacyjne badanych organizacji dotyczą zatem przede wszystkim kwestii możliwości finansowania ich działalności. Już 2/3 badanych podmiotów trzeciego sektora jest zainteresowana uzyskaniem informacji o dostępnych programach pomocy publicznej i innych źródłach finansowania swojej działalności.

Rekomendacje:

- Szkolenia z zakresu pozyskiwania różnych źródeł przychodu organizacji, w szczególności w kontekście nowej perspektywy – ze środków unijnych
 - Doradztwo formalno-prawne dla organizacji oraz rozważenie opracowania listy rekomendowanych przez inne organizacje biur rachunkowych specjalizujących się w trzecim sektorze
 - Opracowywanie i aktualizowanie listy dostępnych programów i konkursów skierowanych od organizacji pozarządowych, nie tylko uwzględniając źródła miejskie, ale również wojewódzkie, rządowe i unijne, wraz z odpowiednim upowszechnieniem
 - Umożliwienie udzielania telefonicznej lub bezpośredniej informacji z zakresu funkcjonowania trzeciego sektora także po godzinach pracy, będąc dostępnym także dla tych organizacji pozarządowych, które działają aktywnie po godzinach pracy swoich członków; oczekuje się, że rolą takiego punktu informacyjnego będzie wsparcie w zakresie bieżących problemów organizacji oraz integrowanie pracy międzywydziałowej w Urzędzie Miasta i jednostkach miejskich w obszarze trzeciego sektora.
 - W nawiązaniu do poprzedniej rekomendacji, po pierwsze warto na ten cel wykorzystać działające Poznańskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu i/lub upowszechniać rolę branżowych Komisji Dialogu Obywatelskiego po części realizujące postulowane cele.
2. Jednym z zasadniczych problemów, z którym styka co czwarta organizacja pozarządowa są kwestie lokalowe. Ok. 30% badanych organizacji ma swą siedzibę w mieszkaniu prywatnym jednego z członków podmiotu. Badania pokazują, że brak realnej siedziby utrudnia rozwój organizacji, co więcej – osłabia więzi członków organizacji, przyspiesza wypalenie zawodowe, demotywuje.

Rekomendacje:

- Wypracowanie miejskiego programu współpracy z deweloperami w zakresie udostępniania np. od np. od 1 do 5% powierzchni kwadratowej na potrzeby organizacji pozarządowych na określony czas lub rekomendowanie takich działań
- Wypracowanie we współpracy z Zarządem Komunalnych Zasobów Lokalowych i organizacjami pozarządowymi kalkulatora oceny wpływu społecznego w kontekście udostępniania lokali na preferencyjnych warunkach – „lokal za złotówkę”, dla określonej kohorty organizacji z najwyższym wynikiem wpływu.

3. Badania wykazały, że jedną ze zmiennych definiujących efektywność organizacji, rozumianej m.in. jako możliwość tworzenia i utrzymywania miejsc prac, docieranie do dużej liczby odbiorców, realizacja dużej liczby wysokobudżetowych projektów, także na arenie międzynarodowej jest partnerstwo z innymi podmiotami. Duża część ma jednak organizacji nie ma jednak doświadczeń w tym zakresie, tzn. nie współpracowali z firmami, nie potrafili docierać do potencjalnych sponsorów, mimo, że wielu z nich podjęło takie próby.

Rekomendacje:

- Zaproszenie partnerów komercyjnych i stworzenie platformy integrującej społecznie odpowiedzialny biznes gotowy zaangażować się we wspieranie działań kulturalnych realizowanych na terenie Poznania przez Miasto przy udziale organizacji pozarządowych (na wzór np. krakowskiej platformy KompasNGO.pl)
 - Opracowanie programu szkoleń z zakresu fundraisingu dedykowanego organizacjom pozarządowym
 - „Szybkie randki” dla biznesu i organizacji pozarządowych.
4. Badania wykazały, że środowisko organizacji pozarządowych nie jest wystarczająco zintegrowane; organizacje pozarządowe nie znają się i nie znają wielu aktywności społecznych realizowanych w Poznaniu.

Rekomendacje:

- Integracja środowiska poprzez upowszechnianie wiedzy o działaniach organizacji i samych organizacjach
 - Stworzenie przestrzeni dla NGO-networkingu, mającego na celu wymianę doświadczeń, nawiązywanie współpracy, wypracowywanie wspólnych działań
 - Promocja branżowych Komisji Dialogu Obywatelskiego wskazując ich rolę, znaczenie i potencjalne korzyści dla organizacji w obszarze integracji środowiska trzeciego sektora.
5. Oczekuje się także integracji trzeciego sektora z samorządem lokalnym, w tym wspólnej pracy nad projektami, nie tylko finansowej, ale także merytorycznej. Organizacje pozarządowe nie czują doceniane, zauważane, „zaopiekowane” przez Miasto Poznań.

Rekomendacje:

- Promocja branżowych Komisji Dialogu Obywatelskiego wskazując ich rolę, znaczenie i potencjalne korzyści dla organizacji
 - Wysyłka przedstawicielom organizacji pozarządowych imiennych zaproszeń do udziału w KDO wskazując znaczenie głosu organizacji dla kształtowania przyjaznej polityki Miasta wobec trzeciego sektora
 - Wizyty studyjne w organizacjach mające na celu określenie ich potencjałów w kontekście zlecania zadań publicznych, także na rzecz innych organizacji
 - Tworzenie wizytówek organizacji, przedstawianie działalności organizacji: jeden dzień – jedna organizacja, ludzie, wydarzenia, sukcesy, itd. i upowszechnianie w Internecie.
6. Badania wykazały, że w szczególności organizacje wysoce sprofesjonalizowane (mające różne źródła przychodów, zatrudniające pracowników, realizujące wiele wysokobudżetowych projektów) nie podzielają przynajmniej części najpowszechniejszych problemów organizacji. Aby wspiąć się na wyższy poziom działalności społecznej potrzebują wsparcia w nawiązywaniu

partnerstw międzynarodowych, z organizacjami im podobnymi lub podmiotami komplementarnymi za granicą.

Rekomendacje:

- Zaangażowanie Biura Kształtowania Relacji Społecznych i/lub Wydziału Rozwoju Miasta i Współpracy Międzynarodowej w wypracowanie narzędzi budowania takich sieci paneuropejskiej współpracy, początkowo np. pomiędzy miastami partnerskimi w określonych obszarach społecznych.
7. Jednym z istotnych problemów organizacji jest szeroko rozumiana promocja trzeciego sektora. Dotyczy to zarówno braku środków na promocję realizowanych działań (co jest często efektem udzielania niższego wsparcia finansowego niż aplikowano, promocja jest zwykle „wycinana” z budżetu przy jego ograniczeniu przez podmiot finansujący), ale także braku wystarczających kompetencji do tego typu działań lub braku środków na zatrudnienie specjalisty od PR i/lub marketingu i/lub digital marketingu i/lub mediów społecznościowych i niskiej aktywności Miasta we wsparciu organizacji w tym zakresie, poprzez wykorzystywanie własnych narzędzi i kanałów komunikacji z potencjalnymi odbiorcami.

Rekomendacje:

- Stworzenie programu i poradnika szkoleń z zakresu PR i/lub marketingu i/lub digital marketingu i/lub mediów społecznościowych
 - Ułatwienie możliwości lub uczynienie punktowym kryterium we wniosku konkursowym zatrudnianie specjalisty od mediów społecznościowych w projektach współfinansowanych ze środków miejskich
 - Włączenie w upowszechnianie działań organizacji pozarządowych miejskich kanałów komunikacji, w tym: miejski portal poznan.pl, fanpage na Facebooku i Instagramie @Miasto Poznań, @Poznań Wspiera, @Pozarządowy Poznań i inne
 - Tworzenie wizytówek organizacji, przedstawianie działalności organizacji: jeden dzień – jedna organizacja, ludzie, wydarzenia, sukcesy, itd. i upowszechnianie w Internecie
 - Nawiązanie współpracy ze znanymi poznaniakami gotowymi do objęcia roli ambasadorów różnych działań społecznych organizacji bądź samych organizacji, którzy będą promować Miasto Poznań poprzez niszowe, ale mające duży potencjał wydarzenia realizowane przez organizacje społeczne.
8. Organizacje pozarządowe uczestniczące w badaniu w dużym zakresie korzystają z pracy zewnętrznych wolontariuszy. Dotyczy to ¾ organizacji. Część organizacji nie mających takich doświadczeń nie ma wystarczających zasobów do współpracy z wolontariuszami.

Rekomendacje:

- Szkolenia z zakresu zarządzania hybrydowym zespołem ludzkim
- Wsparcie organizacyjne poprzez udostępnienie platformy ofert wolontaryjnych ułatwiającej kojarzenie dawców i odbiorców pomocy (więcej: rozdział 5.3. Źródła informacji o wolontariacie).

6.2. Wolontariat

1. Badania wykazują, że co piąty poznaniak ma doświadczenia w wolontariacie, a prawie 2/3 badanych poznaniaków byłaby gotowa poświęcić nieco swojego wolnego czasu na działalność

wolontaryjną. Do „zaopiekowania” pozostaje zatem grupa około 40% mieszkańców Poznania pod kątem upowszechnienia wiedzy o wolontariacie i wyposażenia w odpowiednie narzędzia ułatwiające im wejście w ten obszar działania.

Rekomendacje:

- Szeroko zakrojone działania promocyjne mające na celu przybliżyć mieszkańcom Poznania wolontariat i zyski z niego płynące, zarówno dla odbiorcy, jak i dawcy; warto zróżnicować ten przekaz w zależności od grupy docelowej, w przypadku np. młodzieży istotny jest kontekst możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego
 - Promocja powinna obejmować nie tylko Internet, ale także tradycyjne media jak radio i TV, wiaty przystankowe oraz pojazdy komunikacji miejskiej
 - Nawiązanie współpracy ze znanymi poznaniakami gotowymi objąć rolę ambasadorów wolontariatu (filmy promocyjne, reklamy, itd.)
 - Wsparcie organizacyjne poprzez udostępnienie platformy ofert wolontaryjnych ułatwiającej kojarzenie dawców i odbiorców pomocy (więcej: rozdział 5.3. Źródła informacji o wolontariacie).
2. Dla połowy badanych mających niewielkie doświadczenie w wykonywaniu dobrowolnej i nieodpłatnej pracy na rzecz potrzebujących lub w ogóle nie mających takich doświadczeń istotna jest pewność, że ich praca ma sens.

Rekomendacje:

- W komunikacji upowszechniającej wolontariat należy pokazywać, że wolontariat ma sens/ ma znaczenie/ przynosi realne efekty, w kampaniach promocyjnych należy skupić się na pokazywaniu konkretnych efektów, o ile jest to możliwe - odwołując się do konkretnych liczb.
3. Badania wskazują, że część wolontariuszy zaczyna swoją przygodę z wolontariatem w szkole podstawowej/ średniej i kolejna część z nich kontynuuje te działania w dorosłym życiu. W tym kontekście niezmiernie ważne jest rozwijanie i wspieranie wolontariatu w szkołach podstawowych i średnich.

Rekomendacje:

- Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz tworzenia przestrzeni i upowszechnienia wolontariatu w szkołach poprzez współfinansowanie ich działań
 - Organizacja szkoleń z wolontariatu szkolnego dla kadr pedagogicznych szkół podstawowych i średnich, szczególnie w tych miejscach, w których nie funkcjonuje szkolny koordynator wolontariatu
 - Działania na rzecz utworzenia funduszy szkolnych na działalność wolontaryjną (w tym zakup ubezpieczenia dla wolontariuszy wychodzących poza szkołę, sfinansowanie dojazdów, zakup materiałów, itd.)
 - Ogłaszanie konkursów dla szkół na promowanie wolontariatu szkolnego (uwzględniając zaangażowanie Wydziału Oświaty Miasta Poznania)
 - Promowanie wolontariatu w szkołach poprzez starszych/ doświadczonych uczniów – wolontariuszy (ambasadorzy szkolnego wolontariatu)
 - Działania na rzecz integracji środowiska szkolnych koordynatorów wolontariatu poprzez spotkania, warsztaty, itd., utworzenie zespołu koordynatorów wolontariatu szkolnego.
4. Część wolontariuszy czuje się niedostatecznie doceniona i niezintegrowana.

Rekomendacje:

- Opracowanie strategii wolontariatu dla Miasta Poznania z uwzględnieniem wszystkich jego aktorów modelującej uniwersalne standardy działań mających na celu wzmacnianie wolontariatu w szkołach, na uczelniach, w przedsiębiorstwach, instytucjach pomocowych i organizacjach pozarządowych
- Stworzenie realnej przestrzeni do integracji środowiska poznańskich wolontariuszy bez względu na ich „afiliację” czy branżę, na rzecz których działają, w tym organizacja spotkań, warsztatów, szkoleń, wydarzeń im dedykowanych – wykorzystanie zasobów Poznańskiego Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu lub przekazanie tego zadania innej organizacji pozarządowej
- Nadawanie patronatu miejskiego wybranym akcjom wolontaryjnym
- Nagradzanie wolontariuszy: gify, upominki miejskie, darmowe przejazdy w oparciu o certyfikat wolontariusza.

5. Badania ujawniły niski udział seniorów w wolontariacie.

Rekomendacje:

- Kampania informacyjna o działaniach wolontaryjnych realizowanych przez seniorów wolontariuszy na rzecz potrzebujących wskazująca na korzyści płynące z angażowania się taką pomoc
- Stworzenie dedykowanej oferty możliwych działań wolontaryjnych podejmowanych przez seniorów (z uwzględnieniem odpowiednich kategorii na platformie ofert wolontaryjnych)
- Współpraca z poznańskimi klubami seniorów, Centrum Inicjatyw Senioralnych w zakresie upowszechniania wolontariatu wśród seniorów.

6. Badania wykazały na niski udział wolontariuszy w działalność domów pomocy społecznej. Gotowość do wykorzystania wolontariuszy w tego typu placówkach jest niewystarczająca, a przyczyną tego stanu może być brak odpowiednich struktur lub ich niedostateczne przygotowanie do włączenia wolontariuszy w tę działalność.

Rekomendacje:

- Szkolenia przedstawicieli miejskich domów pomocy społecznej z zakresu współpracy z wolontariuszami
- Dostarczenie przedstawicielom miejskich domów pomocy społecznej narzędzi do kwalifikacji i szkoleń specjalistycznych
- Organizacja warsztatów dobrych praktyk wolontaryjnych w innych tego typu placówkach
- Opracowanie jednolitych procedur współpracy z wolontariuszami obowiązujących dla wszystkich miejskich placówek tego typu.